

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

***ROZHODČÍ DOLOŽKY A JEJICH DOPAD NA CIVILNÍ
A EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ S DŮRAZEM NA AKTUÁLNÍ
JUDIKATURU***

rigorózní práce

Mgr. Hana Jandová

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Občanské právo a civilní proces

***ROZHODČÍ DOLOŽKY A JEJICH DOPAD NA CIVILNÍ
A EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ S DŮRAZEM NA AKTUÁLNÍ
JUDIKATURU***

rigorózní práce

Mgr. Hana Jandová

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, duben 2019

Mgr. Hana Jandová

Obsah

Úvod.....	6
1 Rozhodčí řízení	1
1.1 Arbitrabilita.....	7
1.2 Nearbitrabilní spory	9
1.3 Rozhodčí smlouva	16
1.4 Prameny rozhodčího řízení	20
1.5 Rozhodce	21
1.5.1 Poučovací povinnost rozhodce.....	24
1.6 Rozhodčí soudy	27
1.6.1 RSHKAK	28
1.6.2 Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha.....	29
1.6.3 Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.....	30
1.7 Obchodní společnosti sdružující rozhodce ad hoc.....	30
1.8 Teorie o rozhodčím řízení.....	30
1.8.1 Smluvní teorie	31
1.8.2 Jurisdikční teorie	32
1.8.3 Smíšená teorie	33
1.8.4 Autonomní teorie	33
2 Souběh rozhodčího a občanského soudního řízení.....	34
3 Kontrolní a pomocné funkce soudu vůči rozhodčímu řízení.....	40
3.1 Zproštění mlčenlivosti	40
3.2 Jmenování rozhodce soudem.....	41
3.3 Rozhodnutí o vyloučení rozhodce	41
3.4 Pomoc při provádění důkazů a doručování	42
3.5 Nařízení předběžného opatření	45
3.6 Úschova rozhodčího nálezu.....	45
3.7 Odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu.....	48
3.8 Řízení o zrušení rozhodčího nálezu.....	50
3.8.1 Důvody zrušení rozhodčího nálezu soudem	52
3.8.2 Předpoklady řízení o zrušení rozhodčího nálezu	62
3.8.3 Rozhodnutí o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu	68
3.9 Průnik s výkonem rozhodnutí podle § 35 ZRŘ	73
4 Rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem	77

4.1 Evropská úmluva o obch. arbitráži	79
4.2 Newyorská úmluva	81
4.3 Montrealská úmluva	82
4.4 Rozhodné právo v řízení s mezinárodním prvkem	83
5 Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů v rámci vnitrostátní úpravy	85
5.1 Průběh uznání a výkon rozhodnutí	87
5.2 Uznání a výkon rozhodčích nálezů podle Ženevské úmluvy	90
5.3 Uznání a výkon rozhodčích nálezů podle Newyorské úmluvy	91
5.4 Uznání a výkon rozhodčího nálezu podle Evropské úmluvy o obch. arbitráži	93
5.5 Uznání a výkon rozhodčích nálezů podle Washingtonské úmluvy	94
6 Vývoj judikatury týkající se rozhodčích doložek	95
6.1 Počátek konce rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech.....	96
6.1.1 Způsob výběru rozhodce	97
6.1.2 Pravidla rozhodčího řízení	106
6.1.3 Důsledky ekonomické závislosti rozhodce na věřiteli	115
6.1.4 Zvláštní postup u úvěrových smluv	117
6.2 Přísnější podmínky pro rozhodčí řízení	119
6.2.1 Problémy s překážkou věci rozsouzené a s promlčením nároku	127
6.2.2 Vracení vymoženého plnění.....	131
6.2.3 Otázka nákladů exekuce v případě jejího zastavení.....	134
6.2.4 Náhrada škody.....	136
6.3 Konec rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech	137
Závěr.....	140
Resumé	143
Seznam použité literatury	146
Seznam použitých zkratk.....	163

Úvod

Rozhodčí řízení je jedním ze státem uznávaných způsobů mimosoudního řešení sporů. Od doby, co do účinnosti vstoupil ZRŘ, který je v tuzemsku základním pramenem rozhodčího řízení, došlo v právní úpravě této soudní alternativy k velkému progresu a rozmachu.

Rozhodčí řízení značně překročilo svůj původní smysl - urychlit a usnadnit profesionálům, tedy obchodníkům, vyřešení vzájemných sporů - a ingerovalo do sporů mezi dalšími subjekty, pro které nebylo primárně určené, a v nichž nelze bez dalšího aplikovat jeho primární atributy.

V důsledku postupného rozvíjení rozhodčího řízení se začalo rozšiřovat do sporů, v nichž jsou jednou ze stran spotřebitelé. Rozhodčí doložky byly uzavírány v typizovaných smlouvách, zejména ve smlouvách o krátkodobých zápůjčkách či nebankovních úvěrech. A v drtivé většině případů při kontraktačním procesu spotřebitelé ani nevěděli, že v několikastránkových všeobecných obchodních podmínkách psaných drobným písmem vylučují soudní pravomoc na případně vzniknuvší spor. S ohledem na skutečnost, že rozhodčí řízení není primárně pro řešení spotřebitelských sporů určeno, bylo třeba původně nastolená pravidla modifikovat tak, aby byla uplatnitelná i na tento speciální vztah účastníků řízení, kdy jeden z nich je spotřebitel, subjekt v nerovném postavení vůči podnikateli, jemuž je tato disproporce kompenzována skrze tzv. „spotřebitelské právo,“ kterému opora v ZRŘ absentovala, dalo by se i říci, že s ním byla s ohledem na odlišný účel v rozporu.

Podnikatelsky významný subjekt mnohdy uzavřel takových smluv obsahujících rozhodčí doložku několik stovek až tisíc. Ve všeobecných obchodních podmínkách těchto smluv býval ve všech případech určen pro projednání a rozhodnutí případných sporů jeden tentýž osvědčený konkrétní rozhodce, a proto kromě nejistot o řádném určení rozhodce a jím aplikovaných pravidlech, vznikly též pochybnosti o ekonomické nezávislosti a nestrannosti takového arbitra.

V důsledku dalšího vývoje rozhodčího řízení se objevilo i mnoho jiných problémů, jejichž řešení se pokouší nalézt bohatá a mnohdy názorově roztříštěná

judikatura vyšších soudů. Navíc řada teoretických problémů vyplynula až jako následek vývoje judikatury, kdy jedna vyřešená záležitost odhalila další nevyřešenou otázku, například problematku promlčení nároku, který byl předmětem rozhodčího nález, jenž není způsobilým exekučním titulem, či otázku nákladů řízení exekuce, která byla pro nezpůsobilost exekučního titulu v podobě nevykonatelného rozhodčího nález zastavena.

Názory na rozhodčí řízení jsou v řadách odborné i laické veřejnosti velmi různorodé. Jedni ho pro jeho nesporné výhody preferují, druzí pro negativa zatracují. Přesto je nutné zdůraznit, že na projednání věci v rozhodčím řízení nelze nahlížet jako na vzdání se právní ochrany. Dochází jen k jejímu přesunutí na jiný subjekt v důsledku vyloučení soudní pravomoci. Aby to mohlo bezvýhradně fungovat, je však nutné, aby orgán, který v konkrétním případě právo nalézá, stranám sporu právní ochranu skutečně garantoval a poskytl. Nelze však odhlédnout od toho, že rozhodčí nález je jako exekuční titul ze všech přípustných exekučních titulů vůbec nejzranitelnější, oprávněný disponující jím se ocitá v právní nejistotě stran budoucího vývoje exekučního řízení.

Téma rozhodčího řízení si autorka zvolila, neboť se s touto alternativou k civilnímu řízení před soudem setkává v průběhu celé své dosavadní pracovní působnosti, a to ze všech pohledů, které se nabízí. Nejprve zastupovala účastníky rozhodčího řízení v rámci své praxe v advokátní kanceláři, současně připravovala písemnosti a rozhodnutí rozhodci, který rozhodoval spory, jejichž předmětem bylo vymáhání nákladů za pobyt na protialkoholní záchytné stanici. Následně se s rozhodčím řízení setkala u okresního soudu, a to jak v jeho průniku s civilním řízením, ale zejména v rámci jeho pokračování v exekučním řízení, kde měla autorka za relativně krátkou dobu pěti let možnost sledovat prudký vývoj judikatury v oblasti rozhodčích doložek, která měnila způsob rozhodování prvoinstančních i druhoinstančních soudů.

Práce si neklade za cíl vyčerpávajícím způsobem pojednat o rozhodčím řízení, pouze okrajově obecně zmínit jeho základní prameny, principy a předpoklady, s drobným přesahem do mezinárodní sféry, a to s ohledem na komplexnost práce. Těžištěm této rigorózní práce bude shrnutí bohaté judikatury týkající se rozhodčích doložek včetně jejich dopadů na zahájení, průběh a skončení civilního a zejména exekučního řízení. Přínosem této rigorózní práce by měl být

její ucelený judikatorní přehled, a to prostřednictvím metody kompilace, analýzy a komparace s následnou syntézou dílčích závěrů. Nutno ovšem uzavřít, že stran judikatury je otázka rozhodčího řízení stále v očekávání budoucího vývoje, když podle názoru autorky je možné očekávat jistý odklon od původního restriktivního směru a pozvolný přechod k umírněnějšímu přístupu k rozhodčímu řízení, které bylo v posledním desetiletí značně dehonestováno.

Plzeň, duben 2019

Mgr. Hana Jandová

1 Rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení je právem uznávanou alternativou k soudnímu řešení majetkových sporů.¹ Obecně ho lze definovat jako rozhodování sporů soukromými nebo nestátními subjekty, které jsou oprávněny na základě právních předpisů předložený spor projednat.² Jedná se o mimosoudní způsob řešení sporů.

V českém právním řádu je rozhodčí řízení upraveno zákonem ZRŘ. Věcná působnost tohoto zákona zahrnuje rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci, rozhodování sporných záležitostí náležejících do spolkové samosprávy rozhodčích komisí spolku podle o. z. a výkon rozhodčích nálezů. Rozhodování záležitostí náležejících do spolkové samosprávy spolku má hmotněprávní základ v § 265-267 o. z. a procesněprávní v § 40e-§ 40k ZRŘ, když primárně se použijí tato ustanovení, aplikovat se budou taktéž zbylá ustanovená ZRŘ, avšak s výjimkou ustanovení o stálých rozhodčích soudech.

Rozhodčí řízení nabízí účastníkům speciální benefity. Strany si mohou samy zvolit rozhodce, který věc rozhodne a vydá závazný a vykonatelný exekuční titul, stejně tak mohou zvolit i místo, kde bude řízení probíhat, dokonce i právní normy v něm aplikované. Dlouhodobě jsou jakožto základní atributy rozhodčího řízení vyzdvihovány jeho větší rychlost, bezformálnost, neveřejnost, specializovanost a nižší nákladovost.

Martin Maisner³ uvádí, že efektivita v rozhodčím řízení má jen pět překážek:

1. nedostatečná pozornost stran při výběru rozhodců,
2. zbytečně obsáhlá podání,
3. časová a místní nedostupnost stran,
4. předkládání dalších procesních návrhů,
5. zneužívání neúspěšné strany institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem.

¹ důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

² DRÁPAL, Ljubomír; et al. *Občanský soudní řád I, II*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 410.

³ MAISNER, Martin. Efektivita rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie* [online]. 29. 10. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/efektivita-rozhodciho-řízení>.

Nutno ovšem dodat, že bod 2. – 4. jsou překážky, které negativně ovlivňují taktéž délku soudního řízení s tím, že ohledně bodu 5. i v řízení před soudem platí, že procesně neúspěšný účastník mnohdy zneužívá řádných i mimořádných opravných prostředků, aby oddálil následky výkonu soudního rozhodnutí.

Je možné rozlišit dva druhy rozhodčího řízení. Jedním z nich je rozhodčí řízení vytvořené ad hoc, tedy pro ten konkrétní případ, kdy se strany shodnou na jednom nebo více rozhodců včetně pravidel, podle nichž budou tito rozhodci věc projednávat a rozhodovat. Rozhodčí smlouva pak stanoví počet rozhodců a způsob, kterými mají být určeni. Od 1. 4. 2012 může být rozhodce určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení. Druhým případem je rozhodčí řízení institucionální, kdy strany svůj spor svěří k projednání a rozhodnutí některému stálému rozhodčímu soudu.

Rozhodčí řízení je v souladu s o. s. ř. zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci ad hoc. Okamžik zahájení řízení má zásadní význam z hlediska právní jistoty stran pro běh a trvání procesních i hmotněprávních lhůt (zejména promlčení či případně prekluze), neboť § 14 odst. 1 ZRŘ přiznává podání žaloby v rozhodčím řízení stejné účinky jako v případě podání žaloby u soudu. Aby nevznikaly pochybnosti nad datem zahájení rozhodčího řízení, obsahuje ZRŘ v § 14 odst. 3 povinnost pro rozhodce či stálý rozhodčí soud vyznačit na žalobě datum, kdy byla doručena.

Co se týče náležitostí žaloby, pak ty ZRŘ nestanoví, v souladu s § 30 ZRŘ se tedy přiměřeně užije o. s. ř. Kromě obecných náležitostí každého procesního podání ve smyslu § 42 odst. 4 o. s. ř. (komu je určeno, kdo jej podává, které věci se týká, co sleduje, včetně datace a podpisu), musí ještě obsahovat náležitosti žaloby stanovené v § 79 o. s. ř., a to sice jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vyličení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z ní patrné, čeho se navrhovatel domáhá (žalobní petit).

Esenciální náležitosti žaloby mohou být v konkrétním rozhodčí řízení modifikovány. Mohou být jednak sjednány přímo v rozhodčí smlouvě anebo mohou být obsaženy v řádu rozhodčího soudu.⁴

Například v řízení před RSHKAK je podle § 17 jeho řádu obligatorní náležitostí žaloby uvedení hodnoty předmětu sporu, a to i ve sporech o nepeněžitá plnění. Žaloba dále v tomto případě musí obsahovat odůvodnění jazyka řízení (není-li jím čeština) a pravomoci včetně jména a příjmení rozhodce, kterého jmenuje žalobce, nebo žádost, aby rozhodce byl jmenován předsedou uvedeného soudu.

Samotný průběh řízení je volnější než v řízení před soudem. Strany se mohou dohodnout na postupu, kterým má rozhodce řízení vést. Není-li takové dohody, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu. Postup rozhodců bez zbytečných formalit je jeden ze základních imperativů rozhodčího řízení. Nedohodnou-li se strany jinak, je řízení ústní a neveřejné. O případném průběhu jednání se pořizuje zápis (§ 19 ZRŘ).

Autonomie při určování pravidel o postupu v řízení je limitována jen principem spravedlivého procesu.⁵ Pravidla si mohou smluvní strany sjednat buď přímo v rozhodčí smlouvě, nebo je možné uzavřít procesní dohodu až při případném vzniku sporu.

Účastníci si dále mohou sjednat, zda řízení bude ústní, nebo bude rozhodčí soud rozhodovat na základě písemných podání účastníků. Nedohodnou-li se, je podle § 19 odst. 3 ZRŘ ústní a neveřejné.

Taktéž v rámci civilního řízení může být spor vyřízen, aniž by byla věc ústně projednána, tedy aniž by bylo provedeno dokazování a byl slyšen žalovaný, a to v rámci rozkazního řízení, podá-li žalobce návrh na vydání platebního rozkazu (shodně též elektronického platebního rozkazu, evropského platebního

⁵ REDFERN, Alan; HUNTER, Martin; BLACKABY, Nigel; et al. *C. Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 4. vydání. London: Sweet and Maxwell, 2004. s. 278—279, marg. 6–01 až 6–05.

rozkazu či směnečného a šekového platebního rozkazu). O tom, že věc nebude ústně projednána, ale že bude bez jednání vydáno konečné rozhodnutí, platební rozkaz, může soud rozhodnout i sám bez výslovné žádosti žalobce, je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžité částky a vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem. Naproti tomu soud není vázán žalobcovo návrhem. Domáhá-li se žalobce vydání platebního rozkazu, soud ho nemusí vydávat a naopak může nařídit ve věci jednání, a to bez ohledu k tomu, zda byly splněny zákonné předpoklady pro jeho vydání. V rámci rozkazního řízení je možné skončit i řízení před soudem v řádech několika týdnů, zaplatí-li žalobce soudní poplatek z návrhu na zahájení řízení kolkovými známkami společně s již podaným návrhem na zahájení řízení, přebírá-li žalovaný písemnosti a nepodá-li žalovaný ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení odpor. Před vydáním platebního rozkazu není třeba žalovanému ani doručovat žalobu, když ta je žalovanému zasílána až společně s vydaným platebním rozkazem.

V civilním řízení je možné rozhodnout bez nařízení jednání i v případě, kdy se soud rozhodne vydat rozsudek pro uznání. Ten je možné vydat, uzná-li žalovaný v průběhu soudního řízení (ve svém podání nebo do protokolu při účastnickém výslechu) nárok nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatňován, nebo má-li se za to, že žalovaný nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznal (nereaguje-li na výzvu k vyjádření podle § 114b o. s. ř.).

Ohledně průběhu dokazování v rozhodčím řízení platí, že na rozdíl od řízení před soudem rozhodčí řízení není omezeno koncentrační lhůtou. Fáze dokazování trvá tak dlouho, dokud je nutné. Podle autorčina názoru si však strany mohou sjednat, že řízení bude ovlivněno prvky koncentrace, nicméně tyto prvky nesmí být v rozporu se základními zásadami spravedlivého procesu.

Rozhodci mohou vyslýchat svědky, znalce a strany, jen když se k nim dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy, například v listinné podobě, mohou rozhodci provést jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty. Rozhodčí řízení je řízení před soukromoprávním subjektem, který spor projednává a rozhoduje na základě dohody stran. Sjednaná procesní pravidla jsou tak vynutitelná jen mezi smluvními stranami. Průběh dokazování je oproti řízení před soudem ztížen. Uplatňuje se zásada dobrovolného provedení důkazu. V rozhodčím řízení není místo pro ediční povinnosti, svědka nelze donucovat, aby se dostavil k výslechu

pomocí pořádkových pokut či dokonce předvedení (§ 52 a 53 o. s. ř.). Z toho plyne, že v rozhodčím řízení jsou kladeny větší požadavky na jeho strany. Rozhodčí žalobu však nelze bez dalšího zamítnout proto, že by strana neunesla důkazní břemeno, protože se svědek odmítl dostavit k rozhodci, nebo snad že se rozhodci nepodařilo obstarat důležitou listinu. K provedení důkazů v tomto případě slouží institut dožádání. Procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, provede na jejich dožádání soud; soud je povinen dožádání vyhovět, nejde-li o procesní úkon podle zákona nepřipustný. Soud přitom učiní všechna rozhodnutí, která jsou k provedení dožádání potřebná. Podrobněji o dožádání je pojednáno v kapitole 3.4.

Jako důkaz lze použít vše, co věrohodně prokazuje skutkové či právní skutečnosti v dané věci. Stran dokazování je nutné zdůraznit, že rozhodci mnohdy disponují důležitými zkušenostmi z praxe, je zde tedy větší prostor pro odmítnutí dalších důkazů z důvodu nadbytečnosti s ohledem na skutečnost, že rozhodce si sám může učinit vlastní odborný závěr. Podle autorčina názoru je však nutné takový postup náležitě odůvodnit, nestačí konstatování, že rozhodce učinil konkrétní závěr, nýbrž je nutné uvést, na základě jakých okolností k tomu úsudku dospěl.

Rozhodčí řízení končí podle § 23 ZRŘ:

a) *právní mocí rozhodčího nálezu*, rozhoduje-li se ve věci samé, nebo v případě, kdy je některé ze stran ukládána nějaká povinnost, například k náhradě nákladů řízení. „Kupříkladu splní-li povinný (žalovaný), který je v prodlení, svůj závazek až po zahájení řízení (§ 14 ZRŘ) a žalobce vezme žalobu zpět, ovšem trvá na náhradě nákladů řízení, které mu doposud vznikly, a uloží-li rozhodci odpovídající povinnost k úhradě nákladů řízení žalovanému, musí vždy rozhodnout i ve formě rozhodčího nálezu, a nikoliv usnesením.“⁶ V řízení před soudem je v tomto případě rozhodováno vždy usnesením o zastavení řízení ve smyslu § 96 o. s. ř.

Rozhodčí nález je končené rozhodnutí, v rozhodčím řízení může být vydán i částečný či mezitímní rozhodčí nález. Není-li rozhodnuto o celém předmětu řízení, je možné shodně jako doplňující rozsudek vydat doplňující nález.

⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 829.

Rozhodčí nález může mít i podobu smíru (§ 24 ZRŘ). V řízení před soudem se vydává usnesení o schválení smíru ve smyslu § 99 o. s. ř., nikoliv rozsudek, nicméně jak je již shora uvedeno, je-li ukládána účastníkům nějaká povinnost, řízení musí skončit rozhodčím nálezem.

Projevem jednoinstančnosti rozhodčího řízení je skutečnost, že právní moc rozhodčího nálezu nastává jeho doručením stranám sporu (§ 28 ZRŘ). Sjedná-li si však strany sporu možnost jeho přezkumu ve smyslu § 27 ZRŘ, pak se doložka právní moci vyznačí až na přezkumném rozhodnutí za předpokladu, že toto přezkumné řízení neskončí vydáním usnesení podle § 23 písm. b) ZRŘ (pro zpětvzetí návrhu).⁷ Když strany nevyužijí možnosti přezkumu rozhodčího nálezu, ačkoli si ho sjednaly, pak právní moci takový rozhodčí nález nabude den následující po dni, ve kterém bylo možné naposledy podat návrh na přezkum rozhodčího nálezu. Poté, co rozhodčí nález nabude právní moci a uplyne-li doba určená k plnění, stává se vykonatelným a je způsobilým exekučním titulem.

Co se týče procesních náležitostí rozhodčího nálezu, musí být usnesen většinou rozhodců, vyhotoven písemně a alespoň většinou rozhodců musí být podepsán. Nemusí být podepsán všemi rozhodci (§ 25 ZRŘ). To má význam v případě, kdy jeden rozhodce bude mít odlišný názor a odmítne rozhodčí nález podepsat. Přesto bude rozhodnutí závazné.

Výrok rozhodčího nálezu musí být určitý. Jedná se o exekuční titul, a proto případná vymáhaná povinnost musí být dostatečně identifikovaná, aby se případný výkon mohl realizovat. Obligatorní náležitostí je taktéž odůvodnění, přípustná je odlišná dohoda stran. Strany mohou i v průběhu řízení, a to až do vydání rozhodčího nálezu, uzavřít dohodu, že odůvodnění může absentovat. Tato dohoda může být podle autorky nepochybně učiněna i ústně do zápisu o jednání.

Nejen pro možnost případné exekuce je nutné, aby rozhodčí nález obsahoval přesně označení stran (budoucích účastníků exekučního řízení) a bylo by vhodné, aby v rozhodčím nálezu byli uvedeni taktéž zástupci stran, a to kvůli případnému přezkumu pravomoci rozhodců či rozhodčího soudu.

⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 997.

Při odstraňování chyb v psaní, počtech či jiných zřejmých nesprávností rozhodčího nálezu se postupuje podle o. s. ř. (§ 164). Zřejmé nesprávnosti opraví rozhodci nebo stálý rozhodčí soud kdykoliv na žádost kterékoliv ze stran, oprava musí být usnesena, podepsána a doručena jako rozhodčí nález.

b) *doručením usnesení*, není-li vydán rozhodčí nález; usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález; je-li žaloba podaná u stálého rozhodčího soudu vzata zpět ještě před ustavením senátu nebo jmenováním rozhodce, vydává a podepisuje usnesení o zastavení řízení předseda stálého rozhodčího soudu.

Usnesením je rozhodováno například tehdy, kdy není rozhodnuto o věci samé a straně není ukládána žádná povinnost, zejména v případě, kdy rozhodci odmítli svou pravomoc k projednání a rozhodnutí sporu (srov. § 15 ZRŘ), nebo je-li návrh na zahájení řízení vzat zpět a současně není žádné ze stran není přiznána náhrada nákladů řízení.

1. 1 Arbitrabilita

Splnění požadavku arbitrability sporu je základní presumpcí rozhodčího řízení. „Arbitrabilitou se rozumí objektivní přípustnost (dovolenost) toho, aby spor mezi stranami byl projednán v řízení před rozhodci.”⁸ Rozhodčí řízení zahrnuje rozhodování takových majetkových sporů, jejichž rozhodování je jinak v pravomoci soudů a o nichž se strany dohodly, že o nich bude rozhodovat jeden nebo více nezávislých a nestranných rozhodců nebo stálý rozhodčí soud složený z nezávislých a nestranných rozhodců, a to s výjimkou sporů uvedených v následující kapitole.

Z této legální definice je patrné, že arbitrabilní je ta věc, jež náleží do pravomoci soudů. Ve smyslu § 7 odst. 1 o. s. ř. musí tedy jít o spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány, jiné věci pak soudy projednávají a rozhodují jen tehdy, stanoví-li tak zákon. Takovým zvláštním zákonem je například z. ř. s., který zakládá soudní pravomoc ve věcech kapitálového trhu (§ 316 a násl. z. ř. s.).

⁸ DRÁPAL, Ljubomír; et al. *Občanský soudní řád I, II*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 707.

Dále se z množiny sporů, o nichž má soud pravomoc rozhodovat, musí jednat o spor majetkový. Legální definici majetkového sporu v ZRŘ dohledat nelze, formuloval ji však Nejvyšší soud ČR v usnesení sp. zn. 20 Cdo 479/2009 ze dne 23. 9. 2010 s tím, že obecně vzato se jedná o všechny spory, které se svým předmětem přímo odrážejí v majetkové sféře stran a týkají se subjektivních práv, s nimiž mohou účastníci disponovat.

Majetkový spor nelze omezit pouze na spor, jehož předmět je vyjádřen určitou částkou. „Pod pojem majetkový spor tak lze podřadit i spory o nárocích, jejichž podstatou není obecné plnění, ale i spory určovací, pokud ono určení má dopad do majetkové sféry.“⁹ Jsou-li totiž předmětem řízení subjektivní majetková práva, jimiž mohou účastníci (jejich nositelé) podle jejich povahy i podle příslušných zákonných předpisů volně nakládat a o nichž se rozhoduje ve sporném řízení, ve kterém účastníci mohou uzavřít smír, nemůže mít na tuto jejich možnost vliv okolnost, že řízení je zahájeno na základě žaloby o určení existence právního vztahu podle § 80 písm. c) o. s. ř., jelikož rozhodující pro zákonem vymezenou možnost uzavření soudního smíru jsou pouze podmínky jeho přípustnosti.¹⁰

Nejvyšší soud ČR považuje za majetkový spor i ten o určení neplatnosti odstoupení od smlouvy,¹¹ dokonce dovozuje, že rozhodčí doložku lze uzavřít i ve věcech vyklizení z nemovitosti,¹² a proto rozhodčí nález, kterým bylo rozhodnuto o vyklizení bytu povinnou a o nákladech rozhodčího řízení je způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 e. ř. Arbitrabilní jsou též spory o vypořádání společného jmění manželů.¹³

Arbitrabilitě neodporují ani spory z nároků ze směnky. Z rozhodčí smlouvy ale musí být jasné, že mezi určitými účastníky budou spory z konkrétní směnky řešeny v rozhodčím řízení. Jestliže rozhodčí smlouva týkající se pohledávky zajištěné směnkou neuvádí zcela jasně, že se vztahuje také na nároky z takové

⁹ OLÍK, Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 3.

¹⁰ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 1968 sp. zn. 4 Cz 105/68, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 49/1969 a dále usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2001 sp. zn. 26 Cdo 223/2001 zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 52/2001

¹¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2007 sp. zn. 29 Odo 1222/2005

¹² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2012 sp. zn. 32 Cdo 4061/2010

¹³ DRÁPAL, Ljubomír; et al. *Občanský soudní řád I, II*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 707.

směnky, nebo jestliže směnečně zavázaný neuzavře rozhodčí smlouvu, nejsou nároky z takové zajišťovací směnky podřízeny rozhodčímu řízení a k projednání směnečné žaloby je příslušný soud.¹⁴

Arbitrabilním sporem je též spor o nároku společníka na podíl na zisku vůči veřejné obchodní společnosti.¹⁵ Pro posouzení arbitrability nároku je totiž stěžejní jeho povaha, nikoli obecná povaha řízení jako takového, přičemž povaha řízení (zda jde o sporné či nesporné řízení) není sama o sobě pro závěr o arbitrabilitě věci určující.

1.2 Nearbitrabilní spory

Spory, které nemohou být projednány v řízení před rozhodci, vyplývají přímo ze ZRŘ. Negativní definice rozhodčího řízení obsažená v § 2 ZRŘ uvádí, že nepřipadá v úvahu u sporů ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, dále u sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů. Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jen jestliže by strany mohly o předmětu sporu uzavřít smír.

Nearbitrabilní spory jsou:

I. spory ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel

Toto ustanovení bylo do ZRŘ vtěleno s účinností od 1. 12. 2016 zákonem č. 258/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru.

Jedná se o promítnutí úpravy obsažené v o. z., konkrétně v jeho § 1814, jenž obsahuje demonstrativní výčet ujednání, která jsou ve spotřebitelských smlouvách bez dalšího zakázána. Tato úprava se týká výhradně smluv uzavíraných se spotřebitelem ve smyslu § 1810 o. z., tedy těch, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, a na závazky z nich vzniklé. Pro úplnost je nutno uvést, že v § 1813 o. z. je uvedeno, že jsou zakázána ta ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran

¹⁴ DRÁPAL, Ljubomír; et al. *Občanský soudní řád I, II*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 703.

¹⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 7. 2017 sp. zn. 23 Cdo 1782/2017

v neprospěch spotřebitele. To neplatí pro ujednání o předmětu plnění nebo ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem. Obecná ujednání ve spotřebitelských smlouvách soud totiž zkoumá co do jejich přiměřenosti, přitom zohledňuje všechny okolnosti konkrétního případu. Při podrobení testu přiměřenosti soud zkoumá, zda a) jde o smluvní ujednání, b) zakládá významnou nerovnováhu práv a povinností stran, c) jde o nerovnováhu ve prospěch spotřebitele, d) tato nerovnováha je v rozporu s požadavkem přiměřenosti.¹⁶

Naproti tomu u ustanovení obsažených v demonstrativním výčtu v § 1814 o. z.¹⁷, kde jsou právě uvedena jako nepřipustná ustanovení spotřebitelské smlouvy, která zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele, soud žádný test přiměřenosti dělat nemusí, protože ta jsou zakázána bez dalšího.

Zakázána jsou též ujednání o prorogaci. Může jít ale i o ujednání, která zbavují spotřebitele práv nepřímo, např. vyloučení práva podat opravné prostředky, povinné smírčí řízení před podáním žaloby. Může jít o i ujednání, jímž se přenáší důkazní břemeno na spotřebitele.¹⁸ Dle o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013, bylo možno sjednat prorogaci, tedy dohodu o místní příslušnosti, i ve spotřebitelských věcech. Od 1. 1. 2014 je prorogace ve spotřebitelských

¹⁶ LAVICKÝ, Petr; et al. *Občanský zákoník: komentář. Obecná část (§ 1 – 654)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 421.

¹⁷ Podle § 1814 o. s. ř. se zvláště zakazují ujednání, která: a) vylučují nebo omezují spotřebitelova práva z vadného plnění nebo na náhradu újmy, b) spotřebitele zavazují plnit, zatímco podnikateli vznikne povinnost plnit splněním podmínky závislé na jeho vůli, c) umožňují, aby podnikatel nevydal spotřebiteli, co mu spotřebitel vydal, i v případě, že spotřebitel smlouvu neuzavře či od ní odstoupí, d) zakládají podnikateli právo odstoupit od smlouvy bez důvodu, zatímco spotřebiteli nikoli, e) zakládají podnikateli právo vypovědět závazek bez důvodu hodného zvláštního zřetele bez přiměřené výpovědní doby, f) zavazují spotřebitele neodvolatelně k plnění za podmínek, s nimiž neměl možnost seznámit se před uzavřením smlouvy, g) dovolují podnikateli, aby ze své vůle změnil práva či povinnosti stran, h) odkládají určení ceny až na dobu plnění, i) umožňují podnikateli cenu zvýšit, aniž bude mít spotřebitel při podstatném zvýšení ceny právo od smlouvy odstoupit, j) zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele, k) přenášejí na spotřebitele povinnost prokázat splnění povinnosti podnikatele, kterou mu ukládají ustanovení o smlouvě o finanční službě, nebo l) zbavují spotřebitele jeho práva určit, který závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen.

¹⁸ LAVICKÝ, Petr; et al. *Občanský zákoník: komentář. Občanský zákoník: komentář. Obecná část (§ 1 – 654)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 449.

věcech nemožná nejen díky hmotněprávní úpravě obsažené v § 1814 o. z., ale i díky ustanovení § 89a o. s. ř., kde je uvedeno, že účastníci se mohou písemně dohodnout na místní příslušnosti jiného soudu prvního stupně, ledaže zákon stanoví příslušnost výlučnou, ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti. V řízeních zahájených po 1. 1. 2014 se nelze dovolat prorogačních dohod, které nebyly uzavřeny ve vztazích mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti, třebaže byly před tímto datem uzavřeny platně.¹⁹

Rozhodčí řízení není pro spotřebitelské spory § 1814 o. z. vyloučeno absolutně. Rozhodčí soud či rozhodce musí být vázán právním předpisy na ochranu spotřebitele. Do 1. 12. 2016 tedy mohlo rozhodčí řízení, bylo-li zachováno dodržování předpisů na ochranu spotřebitele, ve spotřebitelských věcech proběhnout. Byla sice stanovena přísnější pravidla pro projednání a rozhodnutí sporů ve spotřebitelských věcech, jejich arbitrabilita ale byla zachována.

Od 1. 12. 2016 byl § 2 odst. 1 ZRŘ novelizován a rozhodčí řízení ve sporech ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, již proběhnout nemůže. Pro úplnost je nutné ještě uvést, že ZRŘ, ve znění účinném do 30. 11. 2016, obsahoval k ochraně spotřebitele řadu ustanovení, například možnost vznášet námítky nedostatku pravomoci rozhodčího soudu či podjatosti rozhodců (§ 8 a 15 ZRŘ, ve znění účinném do 30. 11. 2016), požadavek na odbornou speciální úroveň rozhodců (§ 4 odst. 3 ZRŘ, ve znění účinném do 30. 11. 2016), povinnou aplikaci ustanovení k ochraně spotřebitelů (§ 25 odst. 3 ZRŘ ve znění účinném do 30. 11. 2016), povinné odůvodnění rozhodčího nálezu nebo povinné poučení o možnosti podat žalobu na zrušení rozhodčího nálezu (§ 25 odst. 2 ZRŘ, ve znění účinném do 30. 11. 2016). Všechna citovaná ustanovení byla ke dni 1. 12. 2016 zrušena, neboť se stala neaplikovatelná.

¹⁹ usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 4. 2014 sp. zn. 93Co 214/2014

II. spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí

Jedná se zejména o řízení o vylučovací žalobě a odporové žalobě dle § 267a o. s. ř.

Spory týkající se výkonu rozhodnutí jsou arbitrabilní v Německu.²⁰ Ohledně německé právní úpravy rozhodčího řízení je nutné zdůraznit, že je komplexně jinak koncipováno. Zatímco v České republice je rozhodčí řízení upraveno ve speciálním ZRŘ, v Německu není rozhodčí řízení upraveno ve zvláštním zákoně, ale spolu s řízením před soudem je koncepčně obsaženo v § 1025 až 1066 civilního procesního řádu.²¹ Německá právní úprava taktéž neobsahuje rozdílnou procesní úpravu pro vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení.²²

III. incidenční spory

Jedná se o spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví insolvenční zákon, či o spory projednávané v rámci insolvenčního řízení (§ 2 písm. d) insolvenčního zákona), tedy například spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek nebo spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení, nebo o žalobu o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení plnění, jehož se týká neplatný právní úkon podle § 233 insolvenčního zákona.

IV. spory, o nichž rozhodují jiné orgány než soudy

Pokud to ale zvláštní předpisy stanoví, ZRŘ (§ 2 odst. 1) umožňuje projednávání i těch sporů, které jinak náleží do pravomoci jiných orgánů. Například podle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, je možno sjednat rozhodčí doložku ohledně sporů o peněžitá plnění podle tohoto zákona (typicky jde o spory s mobilními operátory).

²⁰ MUSIELAK, Hans-Joachim; et al. *Zivilprozessordnung*. 12. vyd. München: Franz Vahlen, 2015. komentář k § 1030, m. č. 2 až 10.

²¹ § 1025 - § 1066 Zivilprozessordnung [online]. In: Gesetze-im-internet.de. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz [cit. 22. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/zpo/index.html>.

²² DOBIÁŠ, Petr. Právní úprava rozhodčího řízení v německém civilním procesním řádu. *Obchodněprávní revue*. 2015, č. 10, s. 278.

V. spory, o jejichž předmětu by strany nemohly platně uzavřít smír

Podle § 99 o. s. ř. lze smír²³ uzavřít, připouští-li to povaha věci. Citované ustanovení je sice nazvané jako „soudní smír“, kdežto ZRŘ hovoří pouze o smíru, nicméně smírem můžeme chápat hmotněprávní dohodu, kterou účastníci řízení v jeho rámci upravují svá práva a povinnosti, soudním smírem se tento úkon stává, až dojde-li soud k závěru, že jsou splněny všechny hmotněprávní i procesně právní předpoklady a schválí ho. Podstatné je, že hmotněprávní úkon (typicky narovnání či započtení) účastníci uplatní v rámci řízení. Smlouva mezi účastníky pojmenovaná jako smír, zůstane pořád jen hmotněprávním právním úkonem. Až v okamžiku jeho schválení soudem se z něj stává konečné rozhodnutí ve věci a exekuční titul.

Zákon taxativně nestanoví, kdy nelze uzavřít smír, a to ze zcela pragmatických důvodů. Každý předmět řízení je třeba posuzovat individuálně, právních vztahů vzniká nespočet, řada inominátních, určit jejich uzavřený výčet není možné.

Smír lze obecně uzavřít v případech, kdy jsou účastníci v dvoustranném poměru a hmotněprávní úprava výslovně nevylučuje, aby upravili vzájemná práva a povinnosti dispozitivně. Teorie uvádí, že smír nelze uzavřít ve věcech:²⁴

a) v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu

Výčet těchto řízení byl obsažen v § 81 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, dle něž se jednalo o řízení věcech péče o nezletilé, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení opatrovnické, řízení o prohlášení za mrtvého, řízení o dědictví, řízení o určení, zda tu manželství je či není, a další řízení, kde to připouští zákon. Od 1. 1. 2014 byl § 81 o. s. ř. zrušen. Nesporná řízení jsou upravena v z. ř. s., který pouze v § 13 odst. 1 uvádí, že řízení se zahajuje i bez návrhu, není-li zákonem stanoveno, že lze řízení zahájit jen na návrh. Podstata předchozí právní úpravy však zůstala stejná.

²³ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 6. 2007 sp. zn. 32 Odo 181/2006

²⁴ DRÁPAL, Ljubomír; et al. *Občanský soudní řád I, II*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 643.

Skutečnost, že řízení lze zahájit i bez návrhu, může být stanovena i jiným právním předpisem, jako je tomu například v § 9 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů, kde je uvedeno, že odporuje-li obsah zápisu ve veřejném rejstříku donucujícímu ustanovení zákona a rejstříkový soud vyzval právnickou osobu k nápravě a tato ve stanovené lhůtě nápravu nezjedнала, pak může soud, i bez návrhu, je-li takový postup v zájmu ochrany třetích osob, rozhodnout o jejím zrušení s likvidací.

b) v nichž se rozhoduje o osobním stavu

Podle § 80 o. s. ř., účinného do 31. 12. 2013, se jednalo o řízení o rozvodu, o neplatnosti manželství, o určení, zda tu manželství je či není, o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci partnerství, o určení otcovství, o osvojení, o způsobilosti k právním úkonům a o prohlášení za mrtvého. K uvedeným se též řadí řízení o popření otcovství i bez návrhu (§ 419 z. ř. s.).

Řízení o výchově a výživě nezletilého dítěte spojené s řízením o určení otcovství nemohou účastníci skončit soudním smírem. Rozhodnutí v tomto řízení, jehož předmětem je úprava práv a povinností rodičů k nezletilému dítěti, může být nahrazeno dohodou rodičů, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu, nikoliv smírem, uzavřeným mezi žalovaným a nezletilým žalobcem (zastoupeným opatrovníkem) jako účastníky řízení o určení otcovství.²⁵

c) v nichž hmotné právo nepřipouští vyřízení věci dohodou účastníků právního vztahu

V některých případech je uzavření smíru výslovně vyloučeno v hmotněprávním předpise, jak je tomu například v § 273 odst. 1 insolvenčního zákona. Trvají-li účinky rozhodnutí o úpadku, nelze toto řízení skončit soudním smírem.

Naproti tomu smír lze sjednat i ve sporu o určení vlastnického práva k nemovitosti,²⁶ nebo o peněžité zadostiučinění za nemajetkovou újmu

²⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 6. 1970 sp. zn. 1 Cz 20/70 zveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 20/1971

²⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2013 sp. zn. 30 Cdo 626/2013

způsobenou průtahy v řízení,²⁷ či v případě neoprávněného zásahu do majetkového práva.²⁸ Majetkovým sporem, ohledně něhož lze uzavřít smír, je i návrh na určení (ne)existence práva na majetkové plnění.²⁹

VI. Do 30. 12. 2011 byly v ZRŘ jako nearbitrabilní označeny taktéž *spory veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zákona č. 245/2006 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních* a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Citovaný zákon byl zákonem č. 466/2011 Sb. zrušen a to se promítlo i do ZRŘ, který toto řízení ve výčtu nearbitrabilních sporů již neobsahuje.

VII. pracovněprávní vztahy a spory o vztahy k nemovitostem

Stran pracovněprávních majetkových sporů je teorie roztržštěná. Je to způsobeno zejména tím, že zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění účinném do 31. 12. 2006, rozhodčí řízení výslovně vylučoval. Jeho § 207 uváděl, že spory mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem o nároky z pracovního poměru projednávají a rozhodují soudy. Zákoník práce žádné ustanovení regulující způsob řešení pracovněprávních sporů už neobsahuje. Ačkoli zákon tuto možnost nevylučuje, z praktických důvodů nejsou v pracovněprávních záležitostech rozhodčí doložky uzavírány, a to právě s ohledem na určitou nejistotu a názorovou roztržštěnost.

Autorce není známo, že by soud zrušil rozhodčí nález vydaný na základě rozhodčí doložky uzavřené ve věci majetkových pracovněprávních vztahů z důvodu dle § 31 písm. a) ZRŘ, tedy že by rozhodčí nález byl vydán ve věci, ve které nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu. Připustíme-li, že majetkové pracovněprávní vztahy jsou arbitrabilní, pak se na ně nepochybně vztahuje i § 25 odst. 3 ZRŘ, podle něj se rozhodci při rozhodování řídí hmotným právem pro spor rozhodným, mohou však spor rozhodnout i podle zásad spravedlnosti, to však jen za předpokladu, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily. Bylo by tak

²⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2009 sp. zn. 25 Cdo 2462/2009

²⁸ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2010 sp. zn. 20 Cdo 479/2009

²⁹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 6. 2007 sp. zn. 32 Odo 181/2006 nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 7. 2007 sp. zn. 26 Odo 353/2006, případně usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2008 sp. zn. 30 Cdo 208/2008

možné rozhodovat dle zásad spravedlnosti a odchýlit se od hmotného práva, tedy od zákoníku práce.

Petr Pospíšil v této souvislosti upozorňuje na možný následek.³⁰ Ochrana zaměstnance stanovená zákoníkem práce při náhradě škody způsobené zaměstnavateli z nedbalosti je limitována čtyřapůlnásobkem průměrného měsíčního výdělku zaměstnance. Toto omezení ale nemusí být za každých okolností spravedlivé, a to zejména v případě kdy movitý zaměstnanec způsobí škodu zaměstnavateli, podnikateli, kterého by taková škoda zlikvidovala, což by vedlo k zániku více pracovních míst. Rozhodce by v takovém případě mohl dojít k závěru, že zákonná limitace je nespravedlivá a mohl by tak uložit zaměstnanci uhradit škodu v plné výši.

Podle autorčina názoru není uzavírání rozhodčích doložek ve věcech majetkových pracovněprávních vztahů žádoucí. Mohlo by dojít ke snížení právní ochrany zaměstnance. Jak je v předchozím odstavci demonstrováno, mohlo by to vést též k obcházení zákoníku práce. Podle autorčina názoru byly-li za nearbitrabilní prohlášeny spotřebitelské spory, s odkazem na stejné důvody by bylo přiléhavé za nearbitrabilní výslovně prohlásit též pracovněprávní spory.

1.3 Rozhodčí smlouva

Dalším nezbytným předpokladem pro projednání věci v rozhodčím řízení je sjednání platné rozhodčí smlouvy. Obecně je to ujednání smluvních stran o tom, že o určitých majetkových sporech bude rozhodovat jeden nebo více rozhodců, anebo stálý rozhodčí soud, tedy že o nich nebude rozhodováno před soudem. Není-li rozhodčí smlouvy, není rozhodce oprávněn majetkový spor rozhodnout.

Rozhodčí smlouva může mít dvě podoby. Buď může tento právní úkon působit do budoucna. Vzniká v době, kdy konkrétní spor neexistuje, není dokonce vůbec jisté, že nějaký spor mezi smluvními stranami vznikne. Smluvní strany ji uzavírají pro případný vznik sporu z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů. V tom případě se jedná o rozhodčí doložku.

³⁰ POSPÍŠIL, Petr. Rozhodčí řízení a nový zákoník práce. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 7-8, s. 54.

Existuje-li mezi smluvními stranami již určitý konkrétní spor a rozhodnou-li se, že ho nebude projednávat soud, a proto se dohodnou na rozhodci, který bude mít pravomoc spor rozhodnout, jedná se o smlouvu o rozhodci.

Rozhodčí doložka i smlouva o rozhodci mají procesněprávní charakter. Rozhodčí doložka může mít dvě podoby. Buď je inkorporována přímo do hlavní smlouvy, je její součástí, anebo se jedná o oddělený samostatný právní úkon, který pouze na primární smlouvu odkazuje.

Rozhodčí doložka může být taktéž součástí obchodních podmínek (§ 1751 o. z.). Tyto nejsou zákonem definovány, jedná se o obecná smluvní ujednání, která najdou svoje uplatnění zejména v obchodování či podnikání, kdy jedna smluvní strana, která zpravidla tyto obchodní podmínky připravuje, uzavírá velké množství totožných smluv s úmyslem sjednotit a zjednodušit právní režim všech těchto uzavíraných smluv.

Pod sankcí neplatnosti musí být rozhodčí smlouva uzavřena písemně. To je zachováno i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.

Smlouva o rozhodci může být uzavřena kdykoli, dokonce i bylo-li již zahájeno řízení před soudem. Námitku nedostatku pravomoci soudu z důvodu existence rozhodčí smlouvy je sice možné vznést jen společně s prvním úkonem ve věci, nicméně fakticky lze rozhodčí smlouvu uzavřít i později, tedy po realizaci prvního úkonu v řízení před soudem. Podle autorčina názoru je volba stran uzavřít rozhodčí smlouvu z konkrétního sporu možná až do okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí o témž sporu v soudním řízení. V praxi by to vedlo ke zpětvzetí žaloby, zastavení řízení a následnému projednání věci před rozhodci. Ke zpětvzetí žaloby může dojít i poté, co již soud prvního stupně o věci rozhodl, je-li možné proti rozsudku podat odvolání, není-li tedy doposud toto rozhodnutí v právní moci. Dojde-li po vyhlášení rozsudku ke zpětvzetí žaloby, pak kromě zastavení řízení soud současně v rozsahu zpětvzetí žaloby své rozhodnutí zruší. Odvolací soud o zpětvzetí rozhoduje jen tehdy, když ke zpětvzetí žaloby došlo po podání odvolání do právní moci rozhodnutí odvolacího soudu.

V rámci rozhodčího řízení lze vznést námitku nedostatku pravomoci rozhodčího soudu. Rozhodci mají povinnost z úřední povinnosti svou pravomoc zkoumat. Tato povinnost však nedosahuje míry procesní obrany žalovaného, podle autorčina názoru se omezuje na situaci, kdy absence pravomoci věc rozhodnout je zcela evidentní – například se jedná o věc zcela nearbitrabilní, jedná se o spotřebitelský spor, řízení bylo zahájeno u zcela jiného rozhodčího soudu, než který si strany sjednaly v rozhodčí smlouvě, případně bylo-li řízení zahájeno před rozhodci ad hoc, ačkoli v rozhodčí smlouvě byla sjednána pravomoc stálého rozhodčího soudu a obráceně. Podrobněji o námitce nedostatku pravomoci bude pojednáno v kapitole 2.

Pravomoc je jednou z podmínek řízení, a proto její existenci je nutno posuzovat po celou dobu trvání rozhodčího řízení, od podání žaloby až po pravomocné skončení. Shodně jako v řízení před soudem je-li tato podmínka řízení splněna, žádné pozitivní rozhodnutí se o tom nevydává, věc se projedná a následně rozhodne. Opačně je tomu v případě, dospějí-li rozhodci k závěru, že ve věci nemají pravomoc, pak vydají usnesení o zastavení řízení ve smyslu § 15 odst. 1 a § 23 písm. b) ZRŘ, jehož doručením účastníkům se řízení končí.

Nearbitrabilní může být taktéž jen část sporu. Je možné řízení o části předmětu řízení usnesením částečně zastavit s odůvodněním, že v tomto rozsahu rozhodci nemají pravomoc, a ve zbytku věc projednat a rozhodnout.

Nedostatek pravomoci může být i jen ve vztahu k některému z účastníků v případě jejich plurality, pak lze řízení zastavit pouze vůči jednomu z nich.

Námitku nedostatku pravomoci může vznést i sám účastník řízení. Nikoliv jen žalovaný, ale i žalobce v případě protižaloby. Námitku zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, může strana vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení, týkajícího se věci samé. Vyjádří-li se účastník pozitivně k pravomoci rozhodce, může dojít ke konvalidaci nedostatků rozhodčí smlouvy, to však neplatí v případě procesní pasivity účastníků. Z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2008 sp. zn. 20 Cdo 2857/2006 vyplývá, že ze ZRŘ nelze dovodit, že by pasivita, případně nečinnost žalovaného v rozhodčím řízení měla za následek jeho podrobení se pravomoci rozhodce,

nebyla-li vůbec uzavřena rozhodčí smlouva. Jiná situace by nastala v případě, že by rozhodčí smlouva uzavřena byla, byť neplatně. Pak by pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu založena byla; obrana žalovaného by spočívala v podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu.

Při neexistenci rozhodčí smlouvy není vydaný rozhodčí nález způsobilým exekučním titulem, a to ani tehdy, když účastník rozhodčího řízení nenamítl nedostatek pravomoci rozhodčího soudu. Skutečnost, zda rozhodnutí, jehož nucené vykonání se požaduje, byl vydán orgánem, který k tomu měl pravomoc, je možné zkoumat již při nařízení výkonu rozhodnutí, resp. při pověřování soudního exekutora vedením exekuce. Je-li totiž již ve stádiu rozhodování o návrhu na nařízení výkonu rozhodčího nálezu zřejmé, že rozhodčí nález byl vydán, aniž by byla uzavřena rozhodčí smlouva, tedy orgánem, který k tomu neměl pravomoc, soud návrh na výkon rozhodnutí zamítne, případně dá soudnímu exekutorovi pokyn, aby takový návrh na zahájení exekuce zamítl.³¹

Námítka nedostatku pravomoci musí být obsažena v podání, které se týká věci samé. Je možné z opatrnosti i z důvodu hospodárnosti, aby byla obsažena i v podání organizačního charakteru – například v žádosti na prodloužení lhůty pro vyjádření se k věci.

V praxi se autorka setkala s tím, že rozhodce společně se žalobou zaslal žalovanému i přípis, v němž ho poučoval o možnosti vznést námitku nedostatku pravomoci rozhodce. Tento postup nebyl a není pro rozhodce obligatorní, avšak zvláště v případě spotřebitelských sporů, kdy žalovaný zpravidla nebyl právně zastoupen, byl žádoucí. Nabízí se otázka, zda de lege ferenda by bylo vhodné v rámci poučovací povinnosti zavést taktéž povinnost rozhodce při prvním písemném či ústním kontaktu se žalovaným (případně se žalobcem v případě protižaloby) tohoto účastníka poučit o možnosti námitku nedostatku pravomoci podat. Podle autorčina názoru spory mezi spotřebitelem a podnikatelem již není možné v rozhodčím řízení projednat a rozhodnout, jedním ze znaků rozhodčího

³¹ usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 92/2013

řízení je jeho menší formálnost, a proto by nebylo žádoucí, aby tato povinnost byla rozhodcům ZRŘ uložena.

O tom, kdo rozhoduje o námitce nedostatku pravomoci, zákon nehovoří. Zpravidla bude rozhodovat rozhodce, který věc projednává, případně může rozhodovat rozhodčí senát, stanoví-li tak například rozhodčí řád toho konkrétního soudu. Zákon ani nestanoví, zda v případě, dojde-li rozhodce k závěru, že námitce nevyhoví, jelikož je pravomoc dána, je nutné vydávat nějaké rozhodnutí. Tuto povinnost však může stanovit řád rozhodčího soudu nebo i dohoda stran. Ačkoli zákon rozhodcům povinnost vydat rozhodnutí v těchto případech neukládá, s ohledem na právní jistotu a předvídatelnost by měl rozhodce dát účastníkům najevo, jakým způsobem o námitce rozhodl, nestanoví-li zákon povinnost vydat rozhodnutí, nemusí se jednat o usnesení, ale může se jednat například o přepis, případně může rozhodce své stanovisko účastníkům sdělit při ústním jednání ve věci. Posečkat se sdělením stanoviska až do odůvodnění rozhodčího nálezu, se autorce jeví být v rozporu se zásadou předvídatelnosti a s právní jistotou účastníků rozhodčího řízení.

1.4 Prameny rozhodčího řízení

Primárním pramenem rozhodčího řízení v českém právním řádu je ZRŘ, který je účinný od 1. 1. 1995. Předtím rozhodčí řízení upravoval stručný zákon o 36 paragrafech č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, jenž se dotýkal jen mezinárodního obchodního styku. Podle jeho § 2 se strany mohly dohodnout, že pouze spory o majetkové nároky z mezinárodního obchodního styku má mezi nimi ve věcech, ve kterých by jinak byl příslušný soud, rozhodnout jeden nebo více rozhodců.

Shora uvedený zákon byl předlohou pro znění ZRŘ. Dalším důležitým zdrojem byla též pravidla UNCITRAL (pro mezinárodní arbitráž) pro řešení sporů v rozhodčím řízení, která byla předložena Komisi OSN pro právo mezinárodního obchodu (UNCITRAL) a schválena Valnou hromadou OSN dne 15. 12. 1976 v New Yorku. Tento rozhodčí řád je pro strany závazný jen ve sporech

z investiční činnosti (tj. stát vs. cizí investor).³² S odkazem na smluvní volnost stran samozřejmě může být aplikován i v jiných případech, ujedná-li si to smluvní strany.

K rozšíření sporů rozhodovaných v rozhodčím řízení pro tuzemské subjekty před účinností ZRŘ došlo díky zákonu č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů, zákonu č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů, a zákonu č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Kromě úpravy tuzemských rozhodčích řízení pak ještě existují rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem, jejichž základním pramenem je čl. 10 Ústavy, dle něž vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Nadbytečné zdůraznění priority použití mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána a které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů před ZRŘ, je pak obsaženo ještě v § 47 ZRŘ.

1.5 Rozhodce

Rozhodcem může být fyzická osoba. Sjedná-li si smluvní strany, že o jejich případném sporu bude rozhodovat stálý rozhodčí soud, není to v kolizi. Jeho jménem totiž spory projednávají a rozhodují konkrétní fyzické osoby, konkrétní rozhodci. Smluvní strany si jako rozhodce nemohou sjednat kohokoli. Požadavky na rozhodce jsou stanoveny v § 4 ZRŘ. Musí se jednat o zletilého, tedy o osobu, jež dovršila osmnáctý rok věku (§ 30 o. z.), bezúhonného a plně svéprávného občana České republiky, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Podmínka bezúhonnosti není splněna, byla-li daná osoba pravomocně odsouzena za trestný čin, nehledí-li se na ni, jako by nebyla odsouzena. Osoba rozhodce nemusí splňovat žádné kvalifikační předpoklady.

³² Rozhodčí pravidla UNCITRAL pro mezinárodní arbitráž (UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration) [online]. 6. 4. 2001 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-pravidla-uncitral-4032.html?mai>

Zvláštním předpisem, na který je v § 4 odst. 1 ZRŘ odkazováno, je například § 80 odst. 5 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, kde je vyloučeno, aby jako rozhodce působil soudce; nebo v § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, je vyloučen souběh funkce soudce Ústavního soudu s funkcí rozhodce. Dalším takovým zvláštním předpisem je § 24 odst. 2 písm. e) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, který vylučuje souběh funkce státního zástupce a rozhodce. Souběh nekoncepčně není vyloučen u soudního exekutora nebo notáře, to by se podle autorky mělo de lege ferenda sjednotit.

V mnoha zemích je možné, aby soudce vykonával funkci rozhodce (např. Velká Británie, Německo). Alexandr J. Bělohávek³³ tuto interakci kvituje s tím, že rozhodcovská praxe je tak ovlivňována standardy soudními, a naopak soudci mají možnost se v praxi seznámit, jak fungují v tuzemské i mezinárodní praxi základní instituty rozhodčího řízení.

Uvedené podmínky musí být zachovány po celou dobu rozhodčího řízení. Vydal-li rozhodce, který nesplňoval všechny uvedené podmínky, rozhodčí nález, nejedná se o paakt a takové rozhodnutí může být i způsobilým exekučním titulem. „Rozhodčí nález vydaný rozhodcem, který dané podmínky nesplňoval, je možné napadnout návrhem na zrušení podle § 31 písm. c) ZRŘ. Není-li taková žaloba podána nebo není-li žalobě vyhověno, byť například jen proto, že nebyly splněny podmínky podle § 33 ZRŘ, je i rozhodčí nález vydaný nezpůsobilým rozhodcem rozhodčím nálezem, který má vlastnosti podle § 28 odst. 2 ZRŘ za předpokladu, že nabude právní moci.“³⁴

Předpoklady pro cizozemské rozhodce jsou upraveny v § 118 ZMPS, dle něhož může být rozhodcem i cizinec, je-li podle právního řádu státu, jehož je občanem, způsobilý k právním jednáním; postačí však, je-li plně způsobilý k právním jednáním podle českého právního řádu. Další požadavky pro výkon funkce

³³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Notifikační povinnost rozhodců o svých vazbách na strany řízení ve světle mezinárodních standardů. *Bulletin advokacie*: [online]. 9. 11. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/notifikacni-povinnost-rozhodcu-o-svych-vazbach-na-strany-rizeni-ve-svetle-mezinarodnich-standardu>.

³⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 304.

rozhodce určeného pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv stanoví jiný právní předpis. Původně byly požadavky pro cizince stanoveny v § 4 odst. 2 ZRŘ, ve znění účinném do 31. 12. 2013, podle něhož cizinec mohl vykonávat funkci rozhodce, jestliže splňoval podmínku zletilosti, bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům, přičemž podmínka způsobilosti k právním úkonům se řídila právním řádem státu, jehož byl příslušníkem. Stačilo však, měla-li taková osoba způsobilost k právním úkonům podle práva České republiky. Rozhodci cizinci budou muset i nadále splňovat požadavek zletilosti a bezúhonnosti, ZMPS jakožto norma kolizní řeší pouze způsobilost k právním jednáním.

Funkce rozhodce je dobrovolná, k výkonu funkce ho nelze nutit, její přijetí musí rozhodce učinit písemně a učiní-li tak, pak je povinen svou funkci vykonávat v souladu s ZRŘ a s dalšími přepisy. Formální požadavky na písemné přijetí funkce zákon nestanoví. Z obsahu listiny opatřené datací a podpisem by zřejmě mělo být patrné výslovné prohlášení specifikovaného rozhodce, že svou funkci v konkrétním sporu identifikovaném účastníky a jeho předmětem přijímá.

„Rozhodce může podmínit přijetí funkce splněním konkrétní podmínky (složením zálohy, souhlasem s úhradou specifických nákladů).“³⁵ Přijetí jeho funkce nabude účinnosti až tehdy, splní-li smluvní strany stanovené předpoklady.

Přijme-li rozhodce svou funkci, nemůže zůstat bez dalšího pasivní. Na funkci může rezignovat pouze ze závažných důvodů, anebo se souhlasem stran sporu. Takovými závažnými důvody mohou být nikoliv krátkodobé zdravotní indispozice i dlouhodobá absence rozhodce způsobená například několikaměsíční zahraniční cestou. Neexistuje-li objektivně závažný důvod, může se rozhodce své funkce zprostit pouze se souhlasem všech stran sporu.

Rozhodce má povinnost mlčenlivosti o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem funkce rozhodce, pokud nebyl mlčenlivosti zproštěn. To mohou učinit pouze strany. Jestliže všechny strany, včetně vedlejšího účastníka, neboť ten disponuje všemi právy účastníka sporu, s výjimkou práva jmenovat rozhodce, rozhodce mlčenlivosti nezprostí, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti z vážných důvodů předseda okresního soudu, v jehož obvodu má

³⁵ OLÍK, Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 29.

rozhodce trvalý pobyt. Pokud rozhodce nemá trvalý pobyt na území České republiky nebo ho nelze zjistit, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti předseda okresního soudu, v jehož obvodu byl vydán rozhodčí nále. Pokud nelze zjistit ani místo vydání nálezu nebo nebyl-li nále. vydán v České republice, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti z vážných důvodů předseda obvodního soudu pro Prahu (§ 6 ZRŘ).

Povinnost mlčenlivosti má v rozhodčím řízení zásadní význam. Rozhodčí řízení je primárně neveřejné. Mnohdy smluvní strany rozhodčí smlouvu uzavírají právě proto, že nemají zájem, aby jejich záležitosti byly projednávány veřejně, aby se kdokoli mohl účastnit soudního jednání, kde budou řešeny jejich interní záležitosti, prováděny jako důkaz listiny takové informace obsahující apod.

1.5.1 Poučovací povinnost rozhodce

V poslední době se soudy vyšších instancí zabývaly otázkou, zda rozhodce v rozhodčím řízení má poučovací povinnost a v jakém rozsahu. Ustanovení § 30 ZRŘ upravuje přiměřenou aplikaci o. s. ř. v rozhodčím řízení. V § 118a o. s. ř. je upravena poučovací povinnost soudu při jednání. Obecně poučovací povinnost dopadá na tři situace, ve kterých reálně účastníkovi hrozí neúspěch ve sporu:

- I. Ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyklíčil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně,
- II. věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru,
- III. účastník naplnil svou povinnost tvrzení, ale dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení.

V uvedených případech soud účastníka poučí, co má doplnit a současně ho upozorní na následky nesplnění jeho výzvy. Poučovací povinnost se realizuje jen během jednání soudu. Není v rozporu se zásadou nestrannosti, soudy ji poskytují oběma stranám sporu. Naopak je projevem zásady předvídatelnosti soudního rozhodnutí. Za překvapivé (nepředvídatelné) je považováno takové rozhodnutí, jež z pohledu předcházejícího řízení originálním způsobem posuzuje

rozhodovanou věc a jehož přijetím je účastník zbaven možnosti skutkově a právně argumentovat³⁶

Nejvyšší soud ČR dovedl, že ustanovení § 118a o. s. ř. se přiměřeně použije i v rozhodčím řízení.³⁷ Rozhodce totiž nemůže být pouze pasivním činitelem, ale způsobem vedení řízení musí zajistit, aby jeho rozhodnutí nebylo překvapivé. O to víc, že rozhodčí řízení je zásadně jednoinstanční, což stranám znemožňuje následně reagovat na překvapivý právní názor.³⁸ Není důvodu, proč by poučovací povinnost neměl mít rozhodce, jenž v rozhodčím řízení plní roli rozhodovacího orgánu místo soudu. I v rozhodčím řízení se tedy uplatní závěr, že rozhodce může založit své rozhodnutí na závěru, že účastník neunesl břemeno tvrzení nebo důkazní jen tehdy, jestliže takovému účastníkovi předtím bezvýsledně poskytl poučení podle § 118a o. s. ř.³⁹ Ani specifika rozhodčího řízení (menší formálnost) nemohou být argumentem pro závěr, že rozhodce nemusí dbát předvídatelnost svého rozhodování.⁴⁰

Podle autorčina názoru absence poučení ve smyslu § 118a o. s. ř. v rozhodčím řízení neznamená bez dalšího splnění předpokladů pro zrušení rozhodčího nálezu. Předně § 30 ZRŘ stanoví pouze přiměřenou aplikaci o. s. ř. „...z použití termínu „přiměřeně““ vyplývá, že rozhodčí řízení nepodléhá o. s. ř. přímo a jeho jednotlivá ustanovení nelze použít v rozhodčím řízení mechanicky. Výraz „přiměřeně““ vyžaduje především zohlednění obecných zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení, to znamená použití norem o. s. ř. pod obecným rámcem zásad českého rozhodčího řízení.“⁴¹

Je pravdou, že skutečnost, že účastník řízení nebyl poučen podle § 118a o. s. ř., ač měl být, je jedním z nejčastějších důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. e) ZRŘ.⁴² To neznamená, že ve všech případech ke zrušení rozhodčího nálezu skutečně dojde. Připadá to v úvahu pouze tehdy, kde takový postup rozhodce znamená pro nepoučeného příznivější výsledek sporu. Domáhá-li

³⁶ nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 12. 6. 2007 sp. zn. III. ÚS 729/2010 nebo ze dne 11. 6. 2007 sp. zn. IV. ÚS 321/2007.

³⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2007 č. j. 32 Odo 1528/2005

³⁸ nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2011 sp. zn. I.ÚS 3227/2007

³⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 3. 2013 sp. zn. 21 Cdo 1491/2002 publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako 24/2003

⁴⁰ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2016 sp. zn. 23 Cdo 3206/2016

⁴¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008 sp. zn. 32 Cdo 1201/2007

⁴² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2013 sp. zn. 23 Cdo 3365/2011

se tedy žalobce, aby soud zrušil rozhodčí nález dle § 31 písm. e) ZRŘ z důvodu, že mu nebylo poskytnuto poučení podle § 118a o. s. ř., musí vylíčit, z čeho konkrétně dovozuje, že se tak mělo stát a k čemu měl být poučen, současně musí zdůvodnit, že by takové poučení směřovalo k pro něj příznivějšímu výsledku sporu.⁴³

Není-li rozhodčí nález založen na závěru, že žalobce neunesl důkazní břemeno a v řízení mu byl dán dostatečný prostor k tvrzení rozhodných skutečností a k návrhům relevantních důkazů, není třeba, aby před vydáním rozhodnutí byl žalobce poučen k dalším tvrzením a důkazním návrhům z důvodu odlišného názoru rozhodce.⁴⁴

Je zřejmé, že důvodem pro aplikaci § 118a o. s. ř. je prevence nepředvídatelnosti rozhodování. Je-li však rozhodnutí předvídatelné i bez poučení ve smyslu § 118a o. s. ř. a je-li tedy materiálně zachována úroveň ochrany, která by se stranám dostávala v civilním řízení, odpadá s ohledem na menší formálnost rozhodčího řízení důvod pro přiměřené použití tohoto ustanovení. Vždy je nutno zkoumat, zda předvídatelnost rozhodování rozhodce byla zachována i bez uplatnění § 118a o. s. ř.⁴⁵ a případně jaký dopad měla absence tohoto poučení.

Strany rozhodčího řízení se mohou dohodnout (§ 19 odst. 3 ZRŘ), že jednání nebude ústní, v tom případě poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. odpadá, protože ta se uplatní jen při ústním jednání.

Lze shrnout, že jsou-li dosavadní tvrzení (a navržené důkazy) postačující pro objasnění skutkového stavu věci rozhodného z hlediska hypotézy právní normy zvažované rozhodcem, není k poučení podle ustanovení § 118a o. s. ř. důvod a tedy absence tohoto poučení nepovede ke zrušení rozhodčího nálezu.⁴⁶

⁴³ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2012 sp. zn. 32 Cdo 4706/2010

⁴⁴ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2014 sp. zn. 23 Cdo 1546/2012

⁴⁵ nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2015 sp. zn. IV. ÚS 948/2015

⁴⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 3. 2007 sp. zn. 21 Cdo 194/2006

1.6 Rozhodčí soudy

V České republice působí řada subjektů, které realizují rozhodčí řízení. Stálé rozhodčí soudy mohou být od počátku účinnosti ZRŘ zřízeny jen zákonem, nebo připouští-li jejich zřízení výslovně jiný zákon (§ 13 odst. 1 ZRŘ).

Jiná situace byla na Slovensku, ... „bylo možné založit stálý rozhodčí soud prakticky bez omezení, což vedlo k založení mnoho desítek stálých rozhodčích soudů, většinou přidržovaných k určité advokátní kanceláři, se seznamem rozhodců čítajícím jen několik jmen, přičemž řada těchto stálých soudů ani nezačala činnost. Došlo dokonce i k takovým případům, kdy si k rozhodování sporů z úvěrových nebo leasingových smluv zřizuje stálý rozhodčí soud, finanční skupina nebo holding, která příslušné úvěrové nebo leasingové společnosti vlastní.“⁴⁷ Tento stav na Slovensku vedl k tomu, že rozhodčí řízení bylo zcela dehonostováno, v důsledku toho došlo k přesunu sporů před české rozhodčí soudy, zejména před RSHKAK. Zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovském konaní byl novelizován a od 1. 1. 2015 spotřebitelské věci na Slovensku upravuje nový samostatný zákon, uvedený zákon o rozhodcovském konaní upravuje pouze nespotebitelská řízení. Řízení o sporech mezi dodavatelem a spotřebitelem vyplývající ze spotřebitelské smlouvy anebo související se spotřebitelskou smlouvou je ve Slovenské republice nově upraveno v zákoně č. 335/2014 Z. z. o spotřebitelskom rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Novela přinesla změny i co do kritizovaného vzniku stálých rozhodčích soudů. Od 1. 1. 2015 tak podle § 12 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní může být zřizovatelem stálého rozhodčího soudu jen národní sportovní svaz nebo komora zřízená zákonem. Právnícká osoba je pak povinna zřídit a udržovat stálý rozhodčí soud, stanoví-li to zvláštní právní předpis. Zřízení stálého rozhodčího soudu obchodní společnosti, jak to bylo do účinnosti této novely, již není možné. Zřizovatel stálého rozhodčího soudu je povinný vydat statut a jednací řád. V obchodním věstníku je pak povinný zřizovatel zveřejnit kromě statutu a jednacího pořádku a jejich změn taktéž zřízení stálého rozhodčího

⁴⁷ OLÍK, Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 48.

soudu, ale i jeho případné zrušení, a to do 30 dnů od změn, zřízení či zrušení. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky pak na základě údajů vedených v Obchodním věstníku vede seznam stálých rozhodčích soudů. Ke dni 9. 10. 2018 je zde 198 stálých rozhodčích soudů, neaktivních více než pět desítek.⁴⁸

České stálé rozhodčí smlouvy mohou vydávat statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku. V těchto dokumentech stálý rozhodčí soud upravuje procesní otázky, a to zejména způsob jmenování a počet rozhodců s tím, že ohledně výběru rozhodců může být odkázáno na seznam rozhodců vedený u tohoto stálého rozhodčího soudu. V seznamu mohou být uvedeni rozhodci, kteří mají pravomoc příslušný spor rozhodnout a v rozhodčí doložce pak stačí již jen odkázat na takový seznam. Tento seznam je veřejně dostupný, tudíž neměnný. Kromě toho ve statutech a rádech mohou být obsažena pravidla o nákladech řízení a odměňování rozhodců (§ 13 odst. 2 ZRŘ). Není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno, že řízení bude probíhat u konkrétního stálého rozhodčího soudu, pak platí, že se jedná o řízení ad hoc, které povede a bude rozhodovat konkrétně určený rozhodce.

Označení „stálý rozhodčí soud“ garantuje, že řízení před tímto subjektem bude odpovídat ZRŘ podle veřejných statutů a řádu se zákonným rozhodcem, a proto toto označení nesmí být nikým zneužito. Podle § 13 odst. 4 ZRŘ není nikdo oprávněn používat při výkonu své činnosti takové označení, které vyvolává klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud, není-li k používání takového označení oprávněn podle jiného právního předpisu nebo podle mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu.

V České republice jsou v současné době tři stále rozhodčí soudy.

1.6.1 RSHKAK

Jedná se o jediný stálý a obecný tuzemský rozhodčí soud s obecnou působností, zbylé dva stálé rozhodčí soudy jsou již soudy specializovanými. Rozhoduje majetkové tuzemské i mezinárodní spory, spotřebitelské spory a doménové spory.

⁴⁸ *Zoznam rozhodcovských sudov* [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Dalsie-uzitocne-zoznamy-a-registre/Rozhodcovske-sudy/Zoznam-rozhodcovských-sudov.aspx>

Jeho zákonná úprava je vtělena do části čtvrté zákona č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, týká se ho jen § 19, kde je stanoveno, že při Hospodářské komoře České republiky působí jako stálý rozhodčí soud RSHKAK jako nezávislý orgán pro rozhodování sporů nezávislymi rozhodci podle předpisů o rozhodčím řízení. V čele tohoto soudu je předsednictvo, které jmenují představenstva obou komor na tři roky. Skládá se z předsedy, místopředsedů, kteří jednají jménem rozhodčího soudu, a z prostých členů. Jeho předseda se může účastnit jednání představenstev obou komor. Rozhodčí soud rozhoduje majetkové spory ve smyslu ZRR. Má svůj Statut a Řád rozhodčího soudu, ty musí upravovat způsob řízení a rozhodování, způsob jmenování rozhodců, jejich počet, organizační uspořádání rozhodčího soudu, sazebník odměn rozhodců, pravidla o nákladech řízení a další otázky související s činností rozhodčího soudu a jejím ekonomickým zajištěním.

RSHKAK je právnická osoba⁴⁹ soukromá, která není orgánem veřejné moci.⁵⁰ Má způsobilost být účastníkem řízení, resp. procesní subjektivitu.⁵¹ Z oficiálních internetových stránek RSHKAK vyplývá, že k září 2018 je na seznamu rozhodců vedeném RSHKAK přes 523 českých i zahraničních rozhodců a téměř 188 rozhodců kvalifikovaných pro spotřebitelské spory⁵².

1.6.2 Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha

Tento stálý rozhodčí soud je zřízen organizátorem regulovaného trhu na základě § 54 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, rozhoduje spory z obchodů na regulovaném trhu organizovaném zřizovatelem a z vypořádání těchto obchodů, jakož i spory z obchodů v mnohostranném obchodním systému provozovaném zřizovatelem a z vypořádání těchto obchodů, rozhoduje i spory z obchodů s komoditami a spory z dalších obchodů na finančním trhu, pokud takové obchody vyplývají z další podnikatelské činnosti zřizovatele registrované Českou národní bankou podle § 39 uvedeného zákona, může též rozhodovat spory z ostatních obchodů s investičními nástroji nebo komoditami, spory z podnikání

⁴⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2010 sp. zn. 29 Cdo 1899/2008

⁵⁰ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 7. 2002 sp. zn. IV. ÚS 174/02

⁵¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2010 sp. zn. 29 Cdo 1899/2008

⁵² Seznam rozhodců pro spotřebitelské spory [online]. [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu/seznam-rozhodcu-pro-spotrebitelske-spory>.

na kapitálovém trhu, peněžním trhu, trhu doplňkového penzijního spoření, pojišťovacím trhu a trhu penzijního připojištění, pokud se na tom strany dohodnou.

„V současné době této možnosti v České republice využil jeden ze dvou organizátorů (tuto možnost ostatně stanovila již předchozí právní úprava regulovaných trhů v zákoně o cenných papírech).”⁵³ Organizátoři regulovaného trhu jsou v České republice dva, když kromě Burzy cenných papírů Praha, a.s., možnosti zřídit stálý rozhodčí soud nevyužil RM-SYSTÉM, česká burza cenných papírů a.s.

1.6.3 Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno

Tento burzovní rozhodčí soud byl jakožto stálý nezávislý orgán zřízen na základě § 28 zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách a rozhoduje, jestliže se o tom strany dohodnou, jen spory z burzovních obchodů, uzavřených na Českomoravské komoditní burze Kladno a na Obchodní burze Hradec Králové, jakož i spory z mimoburzovních obchodů, jejichž předmětem jsou komodity, se kterými se na těchto burzách obchoduje.

1.7 Obchodní společnosti sdružující rozhodce ad hoc

V České republice působí řada obchodních společností, které sdružují rozhodce ad hoc. V posledních deseti letech jsou předmětem kritiky ať už z řad laické či odborné veřejnosti. Jejich činnost byla limitována judikaturou. O tzv. soukromých rozhodčích soudech, jejich povinnostech a problémech v řízeních před nimi vedených bude podrobněji pojednáno v kapitole 6.

1.8 Teorie o rozhodčím řízení

Existují celkem čtyři teorie rozhodčího řízení, které rozlišují, od čeho je rozhodovací pravomoc rozhodců odvozena. Ve světě jsou základním východiskem teorie smluvní a jurisdikční. Kontinentální Evropa se přiklání k jurisdikční doktríně. Dále pak existuje teorie smíšená a autonomní.

⁵³ HUSTÁK, Zdeněk; et al. *Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 475.

1.8.1 Smluvní teorie

Vychází z autonomie vůle stran. Podle ní je základem pravomoci rozhodců výlučně smluvní ujednání mezi stranami, rozhodčí řízení není součástí civilního procesu, nýbrž součástí kontraktačního práva. Tato teorie chápe rozhodčí nález jako smlouvu o narovnání *sui generis*, která je nadaná vykonatelností. Rozhodce je smluvně určený zástupce smluvních stran, který narovná spor mezi nimi na základě smluvně sjednaných pravidel. Trhliny je možno spatřit ve skutečnosti, že se nejedná jen o projevenou vůli dvou stran, je zde zapotřebí intervence státu, který tato teorie staví do pozadí, nicméně je to právě stát, který přiznává rozhodčímu nálezu příslušné účinky (vykonatelnost), bez nichž by se smluvní strany neobešly.

Ať je smluvní teorie právními teoretiky kritizována, je nutné připomenout rozhodnutí Ústavního soudu⁵⁴, ve kterém se k této teorii přiklonil. Ústavní soud se zabýval otázkou, zda je rozhodčí nález RSHKAK pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, resp. podle § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Dospěl k závěru, že RSHKAK není orgánem veřejné moci, a proto ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutími orgánu veřejné moci. Podle § 1 odst. 2 písm. b) Řádu č. OV02/94 RSHKAK rozhodčí soud rozhoduje spory, jestliže jeho pravomoc vyplývá pro daný spor z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami. ...charakter rozhodčí činnosti je založen smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovná) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud.

Ačkoli Ústavní soud ČR se k tomuto svému stanovisku opakovaně vrací, kritici zastávající jurisdikční teorii citovanému rozhodnutí vytýkají zejména závěr, že rozhodce právo nenalézá, ale tvoří (eventuálně narovná). Činnost rozhodce totiž spočívá v nalézání práva, jehož výsledkem je akt aplikace práva. Nález

⁵⁴ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 7. 2002 sp. zn. IV. ÚS 174/02, podobně též usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 22. 10. 2002 sp. zn. IV. ÚS 435/02

je deklaratorní povahy, nezakládá nová práva a povinnosti stran.⁵⁵ „Není tedy správný názor, že jde o narovnání, neboť narovnání je aktem konstitutivní povahy. Strany právo nehledají a nenalézají, jde pouze o dohodu, jaká práva a povinnosti mezi stranami budou do budoucna.“⁵⁶

Taktéž Nejvyšší soud ČR zaujmul odlišné stanovisko.⁵⁷ Konstatoval, že rozhodčí nález je třeba pokládat za rozhodnutí v pravém slova smyslu, nikoli za novaci nebo dohodu o narovnání mezi účastníky rozhodčího řízení. Zareagoval tak na změnu postoje Ústavního soudu ČR, který se odklonil od smluvní teorie například v nálezu ze dne 8. 3. 2011 sp. zn. I. ÚS 3227/07. Oprávnění rozhodce projednat a rozhodnout spor je bezesporu založeno na shodné vůli stran vyjádřené v rozhodčí smlouvě nebo doložce, rozhodcovo konečné rozhodnutí ale nelze pokládat za projev vůle stran rozhodčího řízení, ale samotného rozhodce.

1.8.2 Jurisdikční teorie

Ta staví do popředí stát. Dovojuje, že rozhodovací pravomoc rozhodců je odvozena od autoritativní pravomoci státu, který svou jurisdikční pravomoc řešit spory za určitých podmínek na rozhodce deleguje a rozhodčí řízení právními normami reguluje. Rozhodnutí vydanému v rozhodčím řízení přiznává účinky rozhodnutí orgánů veřejné moci.

Podle této teorie není prioritní rozhodčí smlouva, avšak právní úprava, která umožňuje účastníkům vyřešit svůj spor před rozhodci a v takovém řízení vydanému rozhodnutí přiznává účinky soudních rozhodnutí.

Slabinu je možné spatřit v tom, že autonomii smluvních stran nelze potlačit. Aby mohlo proběhnout řádné rozhodčí řízení, musí být na počátku vůle stran, že případný spor mezi nimi bude projednávat a rozhodovat rozhodce. Jurisdikční teorie je preferována právními teoretiky⁵⁸.

⁵⁵ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012. s. 32.

⁵⁶ VLACHOVÁ, Barbora. Rozhodčí nález jako exekuční titul. *Komorní listy*, 2017, č. 3, s. 21.

⁵⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR z 16. 8. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2487/2010, které bylo publikováno v souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR jako 18/2012

⁵⁸ například Květoslavem Růžičkou, Zdeňkem Kučerou nebo Alexandrem J. Bělohávkem

1.8.3 Smíšená teorie

Ve smíšené teorii se prolínají prvky obou předchozích teorií. Podle autorčina názoru tato teorie odstraňuje slabá místa obou předchozích, nepreferuje roli státu ani rozhodčí smlouvy, když stanoví, že rozhodčí řízení se neobejde bez intervence státu, který tomuto řízení v právních normách určuje právní rámec, současně se však rozhodčí řízení neobejde bez smluvního zakotvení, tedy bez primární vůle smluvních stran podrobit svůj spor rozhodčímu řízení.

1.8.4 Autonomní teorie

Tato teorie se uplatňuje spíše na rozhodčí řízení v oblasti mezinárodního obchodu, toto řízení specifikuje jako samostatné řízení sui generis.⁵⁹ Tato teorie odmítá všechny předchozí.⁶⁰

⁵⁹ OLÍK, Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2-3 a dále taktéž LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012. s. 28.

⁶⁰ DRÁPAL, Ljubomír; et al. *Občanský soudní řád I, II*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 705.

2 Souběh rozhodčího a občanského soudního řízení

Okamžik zahájení řízení má významné účinky. Kromě těch hmotněprávních, kam lze podřadit především zastavení běhu promlčecích lhůt, se jedná o účinky procesněprávní, které určují, zda je možno věc vyřešit v jiném řízení.

Rozhodčí smlouva, jakožto právní úkon vyjadřující vůli smluvních stran vyloučit projednání případného sporu před státními soudy, bývá zpravidla uzavřena ještě před samotným vznikem sporu. Přesto je možná situace, kdy smluvní strany uzavřou o konkrétní věci smlouvu o rozhodci, ačkoli tatáž věc je již předmětem soudního řízení zahájeném na základě návrhu jedné z těchto stran. Souběh rozhodčího a soudního řízení řeší § 106 o. s. ř.

Soud *ex officio* nezjišťuje, zda účastníci uzavřeli rozhodčí smlouvu. „Pokud si strany (byť konkludentně) přejí, že jejich spor má rozhodnout státní soud, ač si ujednaly, že jejich spor bude rozhodovat rozhodčí soud (rozhodce), pak jej soud rozhodnout musí.“⁶¹ Jinými slovy – není-li vznesena námitka existence rozhodčí smlouvy, soud nemá povinnost existenci rozhodčí doložky zjišťovat, a to ani tehdy, je-li zřejmá z účastníky předložených jistin nebo z jejich tvrzení. Věc projedná a rozhodne. Opačný přístup by byl odepřením spravedlnosti. Touto skutečností se zabývá až na základě námítky žalovaného.

Pokud soud z takové řádně uplatněné námítky zjistí, že v dané věci má být spor rozhodnut v rozhodčím řízení, civilní řízení zastaví. Dojde-li k zastavení řízení z tohoto důvodu, soud žalobu rozhodci či rozhodčímu soudu nepostupuje. Nejedná stejně jako v případě, nespadá-li věc do pravomoci soudů, avšak do pravomoci příslušných orgánů ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř. Jde totiž o dva zcela odlišné postupy soudu. Navíc úprava obsažená v § 106 o. s. ř. dává stranám možnost vybrat si, zda vůbec chtějí rozhodčí řízení iniciovat.⁶²

„Konečně v rozhodčím řízení není ani možné, aby bylo zahájeno podáním žaloby jinou osobou než stranou sporu. Pokud by tedy soud postoupil věc např. stálému rozhodčímu soudu, pak by mohl uvést žalobce v omyl, že řízení nebylo zastaveno,

⁶¹ RABAN, Přemysl. K otázce vzájemného působení zahájení soudního a rozhodčího řízení. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 1, s. 4.

⁶² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2005 sp. zn. 29 Odo 1051/2004 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako R 37/2006 civ

případně že řízení pokračuje u stálého rozhodčího soudu, což by následně mohlo vést k tomu, že žalovaný by mohl zmeškat lhůtu k zahájení řízení u rozhodčího soudu, tedy k promlčení jeho práva, a utrpět škodu.“⁶³

Ke znění enunciatu rozhodnutí soudu o zastavení řízení je nutno zmínit, že výrok usnesení soudu: „Řízení se zastavuje.“ nelze považovat za náležité vyjádření obsahu vydaného rozhodnutí. Takový výrok musí být precizován upřesněním, o jaké řízení jde.⁶⁴ Podle autorčina názoru by tomuto požadavku vyhovovalo znění výroku například: „Řízení o zaplacení částky 5 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 9,00 % ročně ode dne 21. 10. 2018 do zaplacení se zastavuje.“

Soud řízení nezastaví a věc projedná:

- pokud účastníci shodně prohlásí, že na rozhodčí smlouvě netrvají,
- jedná-li se o věc, která nemůže být rozhodnuta v rozhodčím řízení (viz kapitola 1.2).
- je-li rozhodčí smlouva neplatná či nicotná (vůbec neexistuje),
- pokud projednání věci v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim rozhodčí smlouvou,
- odmítl-li rozhodčí soud se věcí zabývat – aby nedošlo k odepření spravedlnosti (denegatio iustitiae).⁶⁵

Žalovaný se svou námitkou uspěje, uplatní-li ji nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé. Tímto podáním se rozumí například vyjádření žalovaného k žalobě. Může se jednat i o ústní podání – vyjádření žalovaného k žalobě v rámci přípravného řízení konaného podle § 114c o. s. ř.

Otázkou je, zda prvním úkonem ve věci je odpor proti platebnímu rozkazu. Petr Poledne uvádí, že odpor proti platebnímu rozkazu je prvním úkonem

⁶³ RABAN, Přemysl. K otázce vzájemného působení zahájení soudního a rozhodčího řízení. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 1, s. 4.

⁶⁴ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2009 sp. zn. 30 Cdo 4812/2008

⁶⁵ SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ; et al. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 396.

žalovaného.⁶⁶ Autorka je opačného názoru. Primárním účelem odporu je zrušení platebního rozkazu, tedy rozhodnutí vydaného v rozkazním řízení a nařízení jednání. Na obsah odporu nejsou kladeny žádné nároky. Nemusí být odůvodněn, postačí, sdělí-li žalovaný soudu, že podává odpor, resp. z podání musí být patrné, že žalovaný odmítá plnit povinnost uloženou mu meritorním výrokem. V případě odporu podle autorčina názoru bude první úkon žalovaného vyčerpán až vyjádřením k žalobě.⁶⁷

V případě kvalifikované výzvy je tomu poněkud jinak. Pokud se žalovaný nevyjádřil k věci ani po obdržení kvalifikované výzvy dle § 114b o. s. ř., pak námitku nemůže vznést v odvolání proti rozsudku pro uznání, byť se de facto jedná o jeho první úkon.⁶⁸

Podá-li žalovaný námitku, pak ji soud může usnesením zamítnout, byla-li podána pozdě nebo je-li nedůvodná. V případě včasné a důvodné námítky soud usnesením řízení zastaví. K tomuto závěru soud nepochybně musí dojít na základě dokazování, a to z příslušných listin. Lze se setkat s požadavkem, který autorka s ohledem na zásadu procesní ekonomie a hospodárnosti řízení nesdílí, že je odrazem práva na spravedlivý proces, když o námitce žalovaného soud rozhodne až při jednání, kde žalobce dostane právo se k námitce žalovaného vyjádřit.⁶⁹ Podle autorky postačí, je-li námitka žalovaného zaslána před zastavením řízení žalobci k vyjádření, teprve v případě nesouhlasného stanoviska je pak na místě nařídit jednání.

Stran hmotněprávních účinků zahájení řízení platí, že je-li námitka žalovaného v řízení před soudem shledána jako oprávněná a soud řízení z tohoto důvodu zastaví, je žalobce chráněn proti promlčení ustanovením § 106 odst. 2 o. s. ř., které stranám poskytuje lhůtu 30 dní od zastavení řízení soudem k podání návrhu na zahájení řízení před rozhodci s tím, že právní účinky původního návrhu, co do stavění promlčecí lhůty, zůstávají zachovány. Tato bonifikace nepřipadá

⁶⁶ DRÁPAL, Ljubomír; et al. *Občanský soudní řád I, II*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 703.

⁶⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2009 sp. zn. 23 Cdo 1164/2009

⁶⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2007 sp. zn. 28 Cdo 3047/2006 zveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí ČR a stanovisek pod č. 7/2008

⁶⁹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011 sp. zn. 32 Cdo 1881/2011 zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 15/2011

v úvahu, je-li řízení před soudem zastaveno z jiného důvodu – například pro zpětvzetí žaloby nebo nezaplacení soudního poplatku.

Stavení promlčecí doby platí obousměrně. Podle § 16 ZRŘ uplatní-li strana svůj nárok před rozhodci v promlčecí nebo prekluzivní lhůtě a rozhodnou-li rozhodci, že není dána jejich pravomoc, zůstávají účinky podané žaloby zachovány, pokud strana podá znovu u soudu, u příslušných rozhodců či stálého rozhodčího soudu, nebo u jiného příslušného orgánu žalobu do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci.

Otázkou je, zda námitku nedostatku pravomoci soudu může vznést žalobce. Podle autorčina názoru nikoli. Žalobce jakožto dominus litis tím, že podá žalobu k soudu, svoje právo volby arbitra vyčerpává. Podáním žaloby k soudu žalobce konkludentně mění rozhodčí smlouvu. Navíc žalovaný je pro vznesení námítky časově limitován prvním podáním ve věci samé, bylo by tak v rozporu se zásadou rovnosti stran, kdyby limity neplatily pro žalobce. Prvním žalobcovým úkonem ve věci je podání žaloby. Lze si jen stěží představit, že by žalobce podal k soudu žalobu, v níž by současně namítal nedostatek pravomoci soudu s odkazem na rozhodčí smlouvu.

Řízení před soudem pravomocně zastavené z důvodu, že byla vznesena námitka příslušnosti stálého rozhodčího soudu, může skončit znovu před soudem, který žalobu projedná a rozhodne, a to tehdy, odmítne-li rozhodčí soud žalobu projednat a zastaví rozhodčí řízení podle § 40 ZRŘ z důvodu, že daná věc do jeho pravomoci nespadá.

Může nastat také situace, kdy již probíhá soudní řízení a následně je podána žaloba se shodným předmětem řízení k rozhodci. Ačkoli tato situace není ZRŘ výslovně řešena, lze vycházet ze základní procesní zásady *ne bis in idem*. Podle § 30 ZRŘ nestanoví-li ZRŘ jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení o. s. ř. Podle § 83 o. s. ř. zahájení řízení brání tomu, aby v téže věci probíhalo u soudu jiné řízení. Nastane-li tedy taková situace, že by v jedné věci současně probíhalo soudní i rozhodčí řízení, rozhodce je povinen řízení zastavit z důvodu *litispendence*.

„Rozhodl-li by rozhodce ve věci, v níž již rozhodl soud, nemohly strany dodatečně uzavřít rozhodčí smlouvu o téže věci a to ani konkludentním způsobem, neboť by byla v rozporu s § 159a odst. 5 o. s. ř. Takový úkon by byl absolutně neplatný, neboť by svým obsahem a účelem odporoval zákonu nebo jej obcházel.“⁷⁰

Bylo-li řízení před rozhodci zahájeno dříve než došlo k řízení soudnímu, nelze ve všech případech bez dalšího postupovat shodně, tedy ve smyslu § 83 o. s. ř., neboť § 106 odst. 3 o. s. ř. stanoví, že soud přeruší řízení o neexistenci, neplatnosti nebo zániku smlouvy až do doby, než bude v rozhodčím řízení rozhodnuto o pravomoci nebo ve věci samé. Ustanovení § 83 o. s. ř. bude soud aplikovat, budou-li o téže věci probíhat dvě řízení.

„Význam § 106 odst. 3 o. s. ř. napomáhá hladkému a rychlému průběhu rozhodčího řízení a brání vzniku teoretických sporů.“⁷¹ Jeho smyslem je zabránit postupu, kdy by žalovaný v rozhodčím řízení v úmyslu předejít vynesení nálezu zažaloval nikoliv skutkově stejnou věc, nýbrž zažaloval neplatnost rozhodčí smlouvy, na základě níž je dána pravomoc rozhodce, popřípadě neplatnost smlouvy, o jejímž porušení rozhodce rozhoduje. Pak dokud rozhodce nerozhodne o této otázce dotýkající se jeho rozhodovací pravomoci, soud musí řízení ve smyslu § 106 odst. 3 o. s. ř. přerušit.

Může nastat i situace, že v jedné věci stojí vedle sebe rozhodnutí soudu a rozhodčí nález. Reciprocita informací mezi rozhodci a soudem neexistuje a podle autorčina názoru existovat ani nemůže. Nápravou by v případě, vydal-li by soud rozhodnutí, ačkoli v téže věci již dříve byl vydán rozhodčí nález, mohlo být podání žaloby pro zmatečnost podle § 229 odst. 2 písm. b) o. s. ř. Prokázala-li by se taková skutečnost, pak by to nepochybně vedlo ke zrušení soudního rozhodnutí. Žaloba pro zmatečnost je řešením i v případě, kdy soud o věci jednal a rozhodl, ačkoliv žalovaný při svém prvním úkonu ve věci uplatnil námitku, že podle smlouvy účastníků věc měla být projednána v řízení před rozhodci.⁷²

⁷⁰ RABAN, Přemysl. K otázce vzájemného působení zahájení soudního a rozhodčího řízení. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 1, s. 7.

⁷¹ SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ; et al. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. s. 449.

⁷² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 10. 2000 sp. zn. 20 Cdo 2312/2000

Poněkud složitější řešení by bylo v opačném případě. Rozhodčí řád sice upravuje v § 31 ZRŘ výčet důvodů, pro něž je možné požádat soud o zrušení rozhodčího nálezu, mezi nimi však absentuje důvod překážky litispendence či res iudicata. Účastník domáhající se zrušení rozhodčího nálezu by tedy musel svou žalobu opřít o jiný důvod obsažený v § 31 písm. a) ZRŘ (rozhodčí nález bude soudem zrušen, protože byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platně rozhodčí doložku). Podle autorčina názoru by bylo vhodné de lege ferenda takový zrušovací důvod do ZRŘ zahrnout.

3 Kontrolní a pomocné funkce soudu vůči rozhodčímu řízení

Rozhodčí řízení je alternativou k řízení před soudy, odrazem zásady autonomie vůle, nejedná se ale o alternativu úplnou, která by ingerenci soudu zcela vylučovala. ZRŘ obsahuje několik kontrolních mechanismů. Kromě toho mají soudy, a to až do vydání rozhodčího nálezu, kromě kontrolní funkce i tu pomocnou, spočívající ve spolupůsobnosti soudu při realizaci rozhodčího řízení a jeho postupu.⁷³

3.1 Zproštění mlčenlivosti

Nebyli-li rozhodci povinnosti mlčenlivosti zproštěni, jsou explicitně povinni zachovávat ji, a to o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s výkonem své funkce (§ 6 odst. 1 ZRŘ). Zprostit mlčenlivosti rozhodce mohou všechny strany sporu. Byl-li v rozhodčím řízení připuštěn vedlejší účastník, musí i ten se zproštěním mlčenlivosti rozhodce souhlasit. Neučiní-li tak, pak rozhoduje o zproštění mlčenlivosti z vážných důvodů předseda okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce trvalý pobyt, pokud ho rozhodce nemá nebo jej nelze zjistit, rozhoduje o zproštění předseda okresního soudu, v němž byl vydán rozhodčí nálezh, pokud ani toto místo nelze zjistit, nebo nálezh nebyl vydán na území České republiky, rozhoduje předseda Obvodního soudu pro Prahu 1.

Tato pravomoc udělená předsedovi Obvodního soudu pro Prahu 1 je poněkud obsoletní. „Aby totiž bylo možné rozhodce zprostit mlčenlivosti, je nutné, aby řízení, jehož se zproštění mlčenlivosti týká, bylo řízením podle ZRŘ, tedy podle českých předpisů legis arbitri. To ovšem v případě nálezů vydaných v zahraničí většinou dáno není, ledaže by strany použitelnost ZRŘ sjednaly, a i v tomto případě by byla jeho použitelnost značně omezená. V případech rozhodčích nálezů vydaných v zahraničí tak chybí věcná norma, podle níž by mělo nebo mohlo být o zproštění mlčenlivosti rozhodnuto, neboť v těchto případech to není český ZRŘ, který mlčenlivost upravuje.“⁷⁴

Předseda příslušného soudu zkoumá především závažnost důvodu, pro nějž by měl být rozhodce zproštěn. Je třeba mít na paměti, že zproštěním mlčenlivosti

⁷³ usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 3. 2. 2010 sp. zn. 14 Co 866/2009

⁷⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 342.

je zasaženo do práva na ochranu informací, často na ochranu obchodního tajemství, a že strany rozhodčího řízení si ho vybraly možná právě pro jeho neveřejnost v kombinaci s povinností mlčenlivosti rozhodce. Jako závažný důvod se autorce jeví například nezbytná nutnost výsledku rozhodce jako svědka v řízení o zrušení rozhodčího nálezu nebo například v řízení o zastavení exekuce.

3.2 Jmenování rozhodce soudem

Jestliže strana, která má jmenovat rozhodce, tak neučiní ve lhůtě 30 dnů od doručení výzvy druhé strany, nebo nemohou-li se jmenování rozhodci ve stejné lhůtě shodnout na osobě předsedajícího rozhodce, jmenuje rozhodce nebo jejich předsedajícího soud, nedohodnou-li se strany jinak (§ 9 ZRŘ).

Toto ustanovení není aplikovatelné v případě, kdy se rozhodčí smlouvou jediný určený rozhodce své funkce v průběhu řízení vzdá. V tomto případě totiž platně sjednaná rozhodčí doložka pozbývá účinnosti (zaniká) a věc může být projednána soudem s tím, že právě v předchozím odstavci uvedený postup není možný, neboť smluvní strany daly jasně najevo, že jsou ochotny podrobit se rozhodnutí jen jedné konkrétní osoby.⁷⁵

3.3 Rozhodnutí o vyloučení rozhodce

Rozhodce je vyloučen z projednání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. Již určený nebo jmenovaný rozhodce, u něhož tyto skutečnosti vyjdou najevo, je povinen se své funkce vzdát. Nevzdá-li se dobrovolně, pak se strany s ohledem na širokou autonomii stran mohou dohodnout na postupu jeho vyloučení. Kterákoli ze stran může podat návrh, aby o vyloučení rozhodce rozhodl soud (§ 12 ZRŘ).

„Rozhodnutí soudu, kterým by bylo vyhověno návrhu žalobce, nahrazuje rozhodnutí rozhodce samého ohledně vzdání se funkce.“⁷⁶ Účastníky řízení před

⁷⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2008 sp. zn. 33 Odo 135/2006

⁷⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 437.

soudem jsou strany rozhodčího řízení, rozhodce jím není a tudíž ani v řízení před soudem není pasivně legitimovaný.⁷⁷

Tomuto postupu předchází oznamovací povinnost rozhodce. Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen (§ 8 odst. 2 ZRŘ). Rozhodce tedy sděluje stranám ty skutečnosti, které on sám vyhodnotil jako nezávadné, pro jeho nepodjatost nerelevantní, nicméně svoje subjektivní stanovisko předkládá ke zvážení stranám rozhodčího řízení, aby od počátku řízení měly k dispozici veškeré informace. Splnění notifikační povinnosti má význam z hlediska zajištění rychlosti a transparentnosti rozhodčího řízení. „V mezinárodní praxi⁷⁸ je tato povinnost chápána jako jeden z pilířů, o který se opírá nezávislost rozhodců, a je považována za samozřejmost, aniž by tato povinnost musela být inkorporována do právních předpisů o rozhodčím řízení (lex arbitri).“⁷⁹

3.4 Pomoc při provádění důkazů a doručování

Dokazování se zásadně v souladu s § 19 odst. 3 ZRŘ v rozhodčím řízení provádí při jednání, nevyloučí-li strany ústnost jednání. Jestliže ale proběhne dokazování mimo jednání bez toho, že by strany vyloučily ústnost jednání a nedostaly tak příležitost se k provedeným důkazům vyjádřit, jedná se o důvod pro zrušení rozhodčího nálezu.⁸⁰

Rozhodčí soud nemusí provést veškeré důkazní návrhy, nemají-li podle jeho názoru relevanci. Pokud však rozhodčí soud neprovede účastníkem navržený

⁷⁷ rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 20. 10. 2003 sp. zn. 10 C 263/2003, který byl potvrzený rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 2. 4. 2004 sp. zn. 18 Co 18/2004

⁷⁸ Díky jedné z nejvýznamnějších mezinárodních profesních institucí, *International Bar Association* v roce 2004 vznikla Směrnice IBA, která obsahuje základní principy mezinárodní praxe, čerpá z různých právních systémů a kultur, zkušenosti předních mezinárodních rozhodčích institucí, rozhodců i teoretiků. Tato směrnice byla několikrát novelizována a otázku podjatosti rozhodce řeší principem semaforu, kdy jednotlivé skutečnosti podřazuje pod seznam barvy červené oranžové a zelené s tím, že v případě jednání rozhodce spadající pod červenou barvu (např. přímý vztah rozhodce ke stranám sporu) je arbitr zcela vyloučen z projednání a rozhodnutí věci.

⁷⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Notifikační povinnost rozhodců o svých vazbách na strany řízení ve světle mezinárodních standardů. *Bulletin advokacie*: [online]. 9. 11. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/notifikacni-povinnost-rozhodcu-o-svych-vazbach-na-strany-rizeni-ve-svetle-mezinarodnich-standardu>

⁸⁰ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2012 sp. zn. 23 Cdo 4320/2011

důkaz, musí to odpovídajícím způsobem zdůvodnit. Neodůvodní-li svůj postup, je existence opomenutých důkazů důvodem ke zrušení rozhodčího nálezu.⁸¹

Když procesní úkony (například výslech svědka) nemohou rozhodci sami provést, provede je na jejich dožádání soud, nejde-li o procesní úkon podle zákona nepřípustný.

Rozhodce by měl v případě dožádání soudu prokázat, že je k žádosti o dožádání legitimovaný, tedy že má ve věci, v níž žádá soud o provedení dokazování, pravomoc věc projednat a rozhodnout. Otázku pravomoci rozhodce by soud pro potřeby dožádání neměl přezkoumávat. „Soud tedy není podle české koncepce úpravy rozhodčího řízení, která je ovšem v praxi vlastní i řadě jiných zemí, oprávněn zabývat se pravomocí (příslušností) rozhodců, nýbrž je zapotřebí, aby mu tato byla ze strany rozhodců osvědčena. Kromě toho může soud vyžadovat osvědčení skutečnosti, že bylo zahájeno řízení podle § 14 ZRŘ.“⁸² Uvedený postup odpovídá skutečnosti, že do doby, než je vydán rozhodčí nález, má soud vůči rozhodčímu řízení pouze pomocnou, nikoliv kontrolní funkci.

Příslušný okresní soud učiní všechny procesní úkony, které jsou k provedení dožádání potřebné. Vzniknuvší náklady pak soudu hradí přímo rozhodce, případně rozhodčí soud. Minimálním nákladem je podle položky 26 sazebníku poplatků, který je přílohou k zákonu č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, soudní poplatek ve výši 2 000 Kč za dožádání rozhodců v rozhodčím řízení o provedení úkonu soudem. Částka se může ještě navýšit, vzniknou-li soudu další náklady jako například svědečné či znalečné. I přes finanční náročnost je provedení důkazu dožádaným soudem pro rozhodce nezbytné, neboť na rozdíl od soudu nedisponuje žádnou donucovací pravomocí (§ 20 ZRŘ), splnění povinnosti nemůže vynucovat ukládáním pořádkových pokut, nemůže ani nařídit předvedení svědka či znalce prostřednictvím policejního orgánu.

Analogicky s odkazem na § 39 a § 122 o. s. ř. by měl dožádaný soud rozhodce včetně stran sporu informovat o tom, kdy a jakým způsobem bude dožádaný úkon

⁸¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2012 sp. zn. 23 Cdo 4386/2011

⁸² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2012 s. 342.

provádět. Účastníci totiž stejně jako v řízení před soudem mají právo účastnit se provedení důkazů. Podle autorčina názoru by měl být provedení důkazu přítomen i rozhodce, neboť právě on bude výpověď svědka hodnotit, a proto by ji měl slyšet osobně, a to v souladu se zásadou přímosti.

Také v řízení před soudem je možné podle § 39 o. s. ř., aby úkony, které by příslušný soud mohl provést jen s obtížemi nebo se zvýšenými, neúčelnými náklady anebo které v jeho obvodu provést nelze, provedl na dožádání jiný soud. Z praxe může autorka potvrdit, že soudy, a to i při dnešní možnosti využití videokonference, kterou zavedla novela o. s. ř. provedená zákonem č. 296/2017 Sb., s účinností od 30. 9. 2017 (§ 102a o. s. ř.), dožádání využívají poměrně hojně, a to i v případě výslechu svědků, kteří mají svou výpověď prokazovat rozhodné skutečnosti. Podle autorčina názoru uvedený postup není v souladu se zásadou přímosti. Příslušný soud by měl v první řadě úkon provést sám, přestože jsou s tím spojeny zvýšené náklady nebo přestože daný úkon je možné provést jen s obtížemi. Proběhne-li již výslech svědka před dožádaným soudem v očekávání, že jeho výpověď není pro projednávanou věc zásadní, a vyplyne-li z výpovědi svědka ve věci relevantní skutečnost, je podle autorčina názoru v souladu se zásadou přímosti, že soud dožadující výslech svědka provede znovu a přímo.

Dožádání rozhodci připadá v úvahu i u znaleckých posudků, například odmítne-li znalec poskytnout rozhodci požadovanou součinnost.

Formou dožádání rozhodci taktéž řeší řádné doručení. Rozhodci, na rozdíl od soudů, nemají přístup do žádných evidencí (registr obyvatel, registr vězňů,...), a proto o doručení písemnosti v mnohých případech žádají soud, který při doručování příslušné registry použije. Také v tomto případě by soudy měly doručování zpoplatňovat soudním poplatkem ve výši 2 000 Kč. Z praxe autorka nicméně může potvrdit, že soudy často uvedený soudní poplatek za doručení písemností nevyměřují. Nejedná se jen o doručení rozhodčího nálezu, doručuje-li rozhodce nejprve žalovanému žalobu k vyjádření, rozhodčí řízení pak ztratí hned dva základní atributy – jednak rychlost a dále pak i na nižší nákladovost.

3.5 Nařízení předběžného opatření

Ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, pak může k návrhu kterékoli ze stran nařídit soud předběžné opatření (§ 22 ZRŘ).

Aktivní věcnou legitimaci k podání návrhu na nařízení předběžného opatření mají toliko strany (účastníci) sporu, nikoliv rozhodce.

Nelze opominout, že nařízení předběžného opatření je zúženo pouze na případ, kdy by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, ZRŘ neumožňuje nařídit mezi stranami, které uzavřely rozhodčí smlouvu, předběžné opatření za účelem zatímní úpravy poměrů mezi stranami smlouvy dle § 74 o. s. ř.⁸³

Pro zajímavost lze uvést, že podle § 22 zákona č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovském konání, je ve Slovenské republice nadán pravomocí nařídit předběžné opatření (předbežné opatrenia) přímo rozhodčí soud.

3.6 Úschova rozhodčího nálezu

Rozhodci mají povinnost do 30 dnů od právní moci rozhodčího nálezu předat do úschovy okresnímu soudu, v jehož obvodu byl rozhodčí nález vydán, rozhodčí nález opatřený doložkou právní moci a všechny další listiny prokazující průběh rozhodčího řízení (§ 29 odst. 2 ZRŘ). „Pokud je místem vydání rozhodčího nálezu Praha bez další specifikace, pak je možné předat listiny jakémukoliv obvodnímu soudu, kterých je v Praze celkem deset.“⁸⁴

Listiny prokazující průběh rozhodčího řízení jsou podle autorčina názoru všechny takové listiny, které mají pro rozhodčí řízení a jeho průběh význam. Jedná se nepochybně o návrh na zahájení řízení, důkazy prokazující právně relevantní skutečnosti, vyjádření k návrhu a další podání účastníků, všechna rozhodcova rozhodnutí, nepochybně sem budou patřit i doručenký od písemností doručovaných účastníkům, protokoly z jednání apod. Nemusí se jednat o veškeré listiny, které jsou obsahem rozhodčího spisu. Mnohdy účastníci řízení předkládají

⁸³ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2014 sp. zn. 4 Cmo 306/2013

⁸⁴ OLÍK, Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 173.

například několik znění obchodních podmínek o stovkách stránek, které pro řízení a rozhodnutí nemají žádný význam, neboť neobsahují žádné relevantní informace.

Povinnost úschovy rozhodčího spisu platí také v případě, kdy je rozhodčí řízení skončeno nikoliv vydáním rozhodčího nálezu ale vydáním usnesení ve smyslu § 23 písm. b) ZRŘ. Strany rozhodčího řízení mají zcela legitimně zájem na tom, aby existoval garantovaný přístup k řízení a aby případně mohly prokázat, že řízení probíhalo a jakým způsobem.

Úschovu rozhodčího spisu nelze ztotožňovat s úschovou ve smyslu § 289 z. ř. s. ani § 352 o. s. ř. Nepodléhá režimu řízení o úschovách. Jedná se o prosté uložení spisového materiálu, a proto soud o přijetí rozhodčího spisu do úschovy nevydává žádné rozhodnutí.⁸⁵ Současně uložení rozhodčího spisu do úschovy nepodléhá poplatkové povinnosti.⁸⁶

Z dikce § 29 ZRŘ vyplývá, že uschovávací povinnost u soudu platí pouze pro rozhodce ad hoc, stálé rozhodčí soudy mají taktéž povinnost spisový materiál archivovat, avšak ve svých spisovnách, a to po dobu 20 let od právní moci rozhodčího nálezu.

ZRŘ neobsahuje žádnou sankci, kterou by bylo možno rozhodci uložit, nesplní-li povinnost úschovy. Ačkoli by se nedodržení této povinnosti prima facie mohlo zdát jako bezvýznamné, je třeba si uvědomit, že zejména pro exekuční řízení je velmi důležité, aby si exekuční soud v případě návrhu na zastavení exekuce, například z důvodu, že exekuční titul (rozhodčí nález) nebyl povinnému nikdy doručen, mohl ověřit způsob jeho doručování. Skutečnost, zda byl povinnému řádně doručen exekuční titul, se posuzuje toliko k okamžiku zahájení exekučního řízení, podle § 35 odst. 2 e. ř. je exekuční řízení zahájeno dnem, kdy došel exekuční návrh soudnímu exekutorovi. Zjistí-li se v průběhu exekučního řízení, že exekuční titul nebyl povinnému řádně doručen, nelze zhojit tento nedostatek tím, že by snad rozhodce doručil povinnému exekuční titul znovu. V takovém případě se musí exekuce podle § 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř. zastavit.⁸⁷

⁸⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2000 sp. zn. 20 Cdo 1540/98

⁸⁶ usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 9. 1998 sp. zn. 24 Co 290/98

⁸⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2009 sp. zn. 20 Cdo 938/2008

Martin Kašpar⁸⁸ upozorňuje, že ačkoli Trestní zákoník neobsahuje žádný trestný čin, kterého by se mohl pasivní rozhodce dopustit, v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění účinném do 30. 6. 2017, byl § 46 týkající se ujednání o ostatních přestupcích proti pořádku ve veřejné státní správě a proti pořádku v územní samosprávě. Z tohoto ustanovení má dle jeho názoru vyplývat, že přestupkem je také porušení jiných povinností, než které jsou uvedeny v § 21 – 45 citovaného zákona, a to za předpokladu, že jsou stanoveny zvláštními právními předpisy, kterými § 29 ZRŘ nepochybně je. Použije-li se tedy podpůrně uvedený zákon o přestupcích, je možné podle Martina Kašpara uložit rozhodci sankci až ve výši 30 000 Kč.

Naproti tomu Miloš Olík⁸⁹ s tímto názorem nesouhlasí a uvádí, že nesplnění této povinnosti může vést k případné odpovědnosti za škodu. Přestupek obsažený v § 46 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění účinném do 30. 6. 2017, je obecnou skutkovou podstatou, jedná se o blanketní skutkovou podstatu, kdy porušená povinnost je stanovena zvláštním právním předpisem. Protiprávní jednání však musí splňovat veškeré znaky skutkové podstaty přestupku a musí tak dojít k porušení nebo hrožení výkonu veřejné správy, neboť objektem skutkové podstaty tohoto přestupku je právě řádný výkon veřejné správy.

Předně je nutné uvést, že zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, byl ke dni 30. 6. 2017 zrušen a nahrazen ZNP. Skutkové podstaty přestupků proti pořádku ve státní správě a přestupků proti pořádku v územní samosprávě jsou v ZNP upraveny v § 4. Nová právní úprava již předchozí blanketní skutkovou podstatu stanovující, že přestupkem je porušení i jiných povinností, než které jsou stanoveny v § 21 až 45, jestliže jsou stanoveny zvláštními právními předpisy, nepřejala. Jak ostatně uvádí i důvodová zpráva ZNP: „Takto obecná skutková podstata přestupku se stala obsoletním ustanovením, a to na základě úpravy skutkových podstat přestupků v zákonech, které obsahují povinnosti, jejichž porušení je znakem těchto skutkových podstat, jež má vzhledem k zásadě *lex specialis derogat legi generali* přednost před úpravou skutkových podstat přestupků ve zvláštní části zákona o přestupcích. Ve zvláštních zákonech, které

⁸⁸ KAŠPAR, Martin. Lze sankcionovat neukládání rozhodčích nálezů rozhodci k úschově obecnému soudu?. *Právo. Časopis pro právní vědu a praxi*, 2008, č. 1, s. 18

⁸⁹ OLÍK, Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015 s. 173.

obsahují povinnosti, jejichž porušení je znakem skutkových podstat v nich obsažených, totiž došlo k promítnutí koncepce reformy správního trestání, schválené usnesením vlády č. 162 ze dne 20. 2. 2002, a to zejména zásady úpravy skutkových podstat přestupků v zákonech obsahujících právní povinnosti, jejichž porušení je znakem skutkových podstat přestupků, a zásadou přesného a určitého vymezení objektivní stránky přestupku, jakož i odpovědného subjektu.“

Je zřejmé, že podle ZNP již nesplnění uschovávací povinnosti rozhodce přestupkem být nemůže. Autorka se domnívá, že i kdyby nedošlo ke zrušení tohoto ustanovení, i podle předchozí právní úpravy o přestupcích by neobstálo tvrzení, že nedodržení povinnosti úschovy rozhodčího spisu je přestupkem. Podle autorčina názoru ZRŘ neobsahuje skutkovou podstatu přestupku, diskutabilní je i skutečnost, zda nedodržením této povinnosti vůbec dojde k závažnému zásahu do řádného fungování státní správy. V tomto ohledu autorka souhlasí s Milošem Olíkem, že nedodržení povinnosti může vést pouze k případné odpovědnosti za škodu.

Nesplnění uschovávací povinnosti podle § 29 odst. 2 ZRŘ nemá žádný vliv na možnost podat návrh na zahájení řízení o zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 ZRŘ. Dvouměsíční lhůta určená pro podání tohoto návrhu se váže pouze k doručení rozhodčího nálezu stranám sporu.

3.7 Odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu

Základní pravidla uznání a výkonu rozhodčích nálezů obsahuje Newyorská úmluva, o které bude podrobněji pojednáno v kapitole 5.3.

Důvody, pro které lze odepřít uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu, jsou uvedeny v taxativním výčtu obsaženém v článku V. Newyorské úmluvy, který rozlišuje dvě různé kategorie:

A. První skupinu důvodů pro odepření uznání a výkonu rozhodčích nálezů soud nezkoumá ex officio, přichází v úvahu pouze na žádost strany, proti níž je nález uplatňován (povinného), která je navíc zatížena kromě břemene tvrzení břemenem důkazním, neboť důvody musí soudu nejen tvrdit, ale i prokázat, a to:

a) že strany rozhodčí smlouvy nebyly způsobilé k jednání, nebo že tato smlouva není platná podle práva, kterému strany tuto smlouvu podrobily, nebo (v nedostatku odkazu v tomto směru) podle práva země, kde byl rozhodčí nález vydán,

b) že povinný nebyl řádně vyrozuměn o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení, nebo nemohl z jakýchkoli jiných důvodů uplatnit své požadavky,

c) že se nález týká sporu, pro který nebyla uzavřena rozhodčí smlouva nebo který není v mezích rozhodčí doložky, nebo že nález obsahuje rozhodnutí přesahující dosah úmluvy o rozhodci nebo rozhodčí doložky, mohou-li však být části rozhodčího nálezu ve věcech podrobených rozhodčímu řízení odděleny od části nálezu jednajících o věcech, které mu nejsou podrobeny, ta část nálezu, která obsahuje rozhodnutí o věcech podrobených rozhodčímu řízení, může být uznána a vykonána,

d) že složení rozhodčího soudu nebo rozhodčího řízení nebylo v souladu s ujednáním stran nebo, nebyli-li takového ujednání, že nebylo v souladu se zákony země, kde se rozhodčí řízení konalo,

e) že se nález doposud nestal pro strany závazný nebo byl zrušen nebo že jeho výkon byl odložen příslušným orgánem země, v níž nebo podle jejíhož právního řádu byl vydán.

B. Druhá skupina důvodů pro odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu je v řízení zkoumána automaticky, povinný je nemusí tvrdit a už vůbec ne prokazovat, protože soud má povinnost zkoumat je z úřední povinnosti, a to:

a) že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země,

b) že uznání nebo výkonu nálezu je v rozporu s veřejným pořádkem této země,

Při pověřování soudního exekutora vedením exekuce se předpokládá, za nichž lze návrhu vyhovět, zjišťují z listin, aniž by soud nařizoval jednání a prováděl dokazování. Při posuzování možnosti rozhodčí nález vykonat soud ex officio zkoumá jen okolnosti vyjmenované v bodě B.

Soud musí posoudit, zda může být podle českého práva předmět sporu předmětem rozhodčího řízení a také soulad uznání a výkonu daného nálezu s českým veřejným pořádkem. Existence překážek uvedených pod bodem A. může být až předmětem řízení o zastavení exekuce, neboť je musí povinný tvrdit a zejména prokazovat.⁹⁰

3.8 Řízení o zrušení rozhodčího nálezu

K průniku mezi rozhodčím řízením a řízením před soudem dochází v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu, které plní kontrolní funkci soudů vůči rozhodčímu řízení. Platí-li, že rozhodčí řízení je plnohodnotnou alternativou k řízení před soudem a byl-li pravomocný rozhodčí nález postaven naroveň pravomocnému soudnímu rozsudku, soudní kontrola nemůže být absolutní. „Rozsah kontrolní funkce obecných soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení musí být pečlivě vyvážen tak, aby na jedné straně nebylo popřeno pravidlo, že i v řízení před rozhodci má být poskytována právní ochrana, a na straně druhé aby tím nebyly setřeny výhody rozhodčího řízení, a tak i jeho praktická využitelnost. Řízení o zrušení rozhodčího nálezu soudem proto nemůže být nikdy koncipováno obdobně jako opravná řízení v rámci civilního řízení soudního, natož řádná opravná řízení. Kontrolní funkce soudů nezahrnuje přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu (rozpor s hmotným právem), neboť by se tím z řízení o zrušení rozhodčího nálezu stávalo kvaziodvolací řízení. Kontrola se proto může zaměřovat pouze na posouzení stěžejních otázek procesní povahy, např. zda rozhodčí řízení vůbec mohlo proběhnout, zda v něm nebyla popřena některá významná procesní práva stran, popř. zda rozhodčí nález sám netrpí vadami procedurálního rázu.“⁹¹

Jak z výčtu vyplývá, žádná z možností zrušení rozhodčího nálezu, jež předpokládá ZRŘ, se netýká vady procesního postupu rozhodců ve věci.⁹² Konečně exekuční soud vady procesního postupu ani nezkontroluje, pomineme-li případy, kdy se musí zkoumat, zda je rozhodčí nález, exekuční titul, formálně i materiálně vykonatelný, tedy zda byl řádně doručen. Jestliže byl rozhodčí nález doručován opatrovníkovi, který byl v rozhodčím řízení ustanoven účastníkem neznámého pobytu, není soud v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení) při zkoumání materiální

⁹⁰ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2004 sp. zn. 20 Cdo 456/2003

⁹¹ nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/2007

⁹² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2402/2013

vykonatelnosti rozhodčího nálezu oprávněn přezkoumávat, zda byly podmínky pro ustanovení opatrovníka splněny.⁹³

Rozhodčí řízení nesmí být řízením o zrušení rozhodčího nálezu degradováno, stejně tak nesmí být narušena právní jistota jeho účastníků. Jeho účelem je vytvořit ještě jedno fakultativní stádium mezi rozhodčím řízením a na něj navazujícím výkonem povinnosti v něm uložené, ve kterém je možné přezkoumat, zda byly splněny elementární podmínky pro projednání a rozhodnutí věci v rozhodčím řízení. „Současně institut zrušení rozhodčího nálezu představuje naplnění práva na soudní ochranu, která je však v důsledku rozhodčí smlouvy (autonomie stran v souladu s předpisy lex arbitri) omezena právě na to, zda byly splněny podmínky pro suspenzi pravomoci soudů v meritorním řízení.“⁹⁴

Soud by v řízení o zrušení rozhodčího nálezu neměl k námitkám ve věci samé vůbec přihlížet. Ty mohou mít svou relevanci, až dojde-li ke zrušení rozhodčího nálezu a soud ve věci sám meritorně rozhoduje (to nepřichází v úvahu ve všech případech, ale je to možné například v případě zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. a) či b) ZRŘ).⁹⁵

Procesní, věcná a právní správnost může být ovšem předmětem přezkumu jinými rozhodci podle § 27 ZRŘ, sjednají-li si smluvní strany tuto možnost. Řízením o zrušení rozhodčího nálezu nelze zhojit prvotní laxní postup stran, které si přezkum rozhodčího nálezu jinými rozhodci nesjednaly.

ESLP ohledně přezkumu rozhodčího nálezu soudem došel k závěru, že rozhodčí nález přezkumu ze strany soudu vůbec nemusí být podroben, není-li v dané zemi právně zakotven. Neboť bylo-li by to plošně stanoveno, pak by rozhodčí řízení ztratilo svůj původní smysl a stalo by se vlastně první instancí soudu, když zrušení rozhodčího nálezu sebou přináší znehodnocení dlouhého a nákladného rozhodčího řízení a vznik dalších nemalých nákladů. Státy tedy vůbec nemají povinnost připustit řízení o zrušení rozhodčího nálezu.⁹⁶

⁹³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010 sp. zn. 20 Cdo 972/2008

⁹⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 1059.

⁹⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 4. 2008 sp. zn. 32 Cdo 3186/2007

⁹⁶ rozsudek ESLP ve věci *Suovaniemi v. Finland*, stížnost č. 31737/96.

Proti pravomocnému rozhodčímu nálezu není ani přípustná ústavní stížnost. Podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje Ústavní soud ČR o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod. Na toto vymezení navazuje na úrovni zákona § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zakládající legitimaci k podání ústavní stížnosti osobě, která tvrdí zkrácení svých ústavně zaručených práv a svobod zásahem orgánu veřejné moci. Rozhodce či stálý rozhodčí soud za orgány veřejné moci nelze považovat; rozhodce ani rozhodčí soud nelze ztotožňovat s obecnými soudy, které vykonávají v České republice soudnictví ve smyslu čl. 81 a násl. Ústavy. Mají povahu soukromých osob, na něž sporné strany přenášejí procesní dohodou pravomoc projednat a rozhodnout jejich spor. Není-li rozhodce či stálý rozhodčí soud orgánem veřejné moci, nemůže ani jeho rozhodnutí či jiný zásah být přímo předmětem ústavní stížnosti.⁹⁷

3.8.1 Důvody zrušení rozhodčího nálezu soudem

Taxativní výčet případů, kdy může soud rozhodčí nálezu, zrušit obsahuje § 31 ZRŘ:

a) Rozhodčí nálezu byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít rozhodčí smlouvu;

Tento důvod řeší nedostatek arbitrability (viz kapitola 1.2.). O zrušení rozhodčího nálezu v tomto případě soud rozhoduje z úřední povinnosti.

b) Rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje;

To již soud ex officio nezkontroluje. Zajímá ho ale, zda navrhovatel tento důvod uplatnil ještě předtím, než začal ve věci jednat. Není-li tomu tak, pak návrh ve smyslu § 33 ZRŘ zamítne (výjimku představovaly pouze důvody zrušení rozhodčího nálezu ve spotřebitelských věcech, které byly ke dni 30. 11. 2016 zrušeny).

⁹⁷ nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2011 sp. zn. I. ÚS 3227/2007

Je irelevantní, jaký „jiný důvod“ neplatnosti rozhodčí smlouvy žalobce uplatnil jako námitku již v rozhodčím řízení. Včasné uplatněná námitka neplatnosti rozhodčí smlouvy v rozhodčím řízení má za důsledek, že z hlediska ustanovení § 33 ZRŘ se vztahuje i na jiné důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy, než které byly případně v této námitce skutkově popsány.”⁹⁸ Namítl-li tedy účastník ve svém prvním úkonu v rámci rozhodčího řízení neplatnost rozhodčí doložky z důvodu neurčitosti právního úkonu, může úspěšně v řízení o zrušení rozhodčího nálezu uplatnit i tu námitku, že se rozhodčí smlouva na danou věc nevztahuje.⁹⁹

Ustanovení § 31 písm. b) ZRŘ v sobě fakticky zahrnuje hned tři důvody pro zrušení rozhodčího nálezu:

i) Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu, že rozhodčí smlouva je *neplatná*, nikoliv pro nedostatek arbitrability, avšak z jiných důvodů.

Neplatnost smlouvy, které je rozhodčí doložka součástí, automaticky nezakládá neplatnost rozhodčí doložky. „Nevztahuje-li se důvod neplatnosti smlouvy na rozhodčí doložku, týkající se sporů z této smlouvy, nemá neplatnost vliv na platnost rozhodčí doložky.“¹⁰⁰ I když je rozhodčí doložka součástí jiné smlouvy, platí zásada její oddělitelnosti, je třeba na ni nahlížet jako na samostatnou smlouvu, jejíž (ne)platnost není závislá na (ne)platnosti smlouvy, v níž je obsažena.¹⁰¹

Pro zajímavost v Německu je zásada separability rozhodčí smlouvy zakotvena přímo v zákoně (civilním procesním řádu), kde je stanoveno, že i když je neplatná smlouva hlavní, rozhodčí smlouva zůstává v platnosti, pokud se důvody neplatnosti nedotýkají rozhodčí smlouvy.¹⁰²

S ohledem na skutečnost, že od 1. 1. 2014 je účinný o. z., který nahradil obč. zák., je nutné neplatnost rozhodčí smlouvy posoudit podle hmotněprávních předpisů

⁹⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2013 sp. zn. 23 Cdo 2406/2011

⁹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2015 sp. zn. 23 Cdo 2124/2014

¹⁰⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2007 sp. zn. 29 Odo 1222/2005

¹⁰¹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2012 sp. zn. 32 Cdo 4061/2010

¹⁰² § 1040 odst. 1 Zivilprozessordnung [online]. In: Gesetze-im-internet.de. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz [cit. 21. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/zpo/index.html>.

upravujících závazkové vztahy v době uzavření předmětné rozhodčí smlouvy (§ 3028 o. z.).

Autorka nebude podrobně rozvádět jednotlivé důvody platnosti a neplatnosti právního úkonu, resp. právního jednání, podle stávající (§ 545 a násl. o. z.) i předchozí právní úpravy (§ 34 a násl. obč. zák.), nicméně je nutné zdůraznit, že podle § 574 o. z. je na právní jednání třeba spíše hledět jako na platné než neplatné. Tento obecný přístup, ačkoli ho dřívější právní úprava výslovně nestanovila, byl zdůrazňován již starší judikaturou, a proto je aplikovatelný i na právní jednání podléhající obč. zák. „Není ústavně konformní a je v rozporu s principy právního státu, vyvěrajícími z čl. 1 Ústavy, taková praxe, kdy obecné soudy preferují zcela opačnou tezi, upřednostňující výklad vedoucí k neplatnosti smlouvy před výkladem neplatnosti smlouvy nezakládajícím.“¹⁰³

ii) Rozhodčí smlouva byla *zrušena*.

Podle tohoto ustanovení bude rozhodčí nálezn zrušen i v případě, kdy smluvní strany původně uzavřely platnou rozhodčí smlouvu, nicméně následně se dohodly na jejím zrušení.

iii) Rozhodčí smlouva se na danou věc *nevztahuje*.

To má svůj význam v případě ručitelských závazků, kdy se ručitel sice zaručí za dlužníkův závazek, nicméně se již nepřipojí k rozhodčí doložce. Spor mezi ručitelem a věřitelem je možné rozhodnout v rozhodčím řízení jen v případě, že by oba výslovně projevili vůli, například v samostatném ručitelském prohlášení, přenést pravomoc do rozhodčího řízení.¹⁰⁴ Je-li ručitelské prohlášení součástí smlouvy uzavřené mezi dlužníkem a věřitelem obsahující taktéž rozhodčí doložku, pak se rozhodčí doložka na právní vztah mezi věřitelem a ručitelem nevztahuje.¹⁰⁵

c) Ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem.

¹⁰³ nálezn Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2009 sp. zn. II. ÚS 571/06

¹⁰⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 2011 sp. zn. 23 Cdo 111/2009

¹⁰⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2014 sp. zn. 23 Cdo 3958/2013

Nepovolaný rozhodce je:

- i) rozhodce odlišný od rozhodce výslovně stranami sjednaného v rozhodčího smlouvě nebo od sjednaného náhradníka,
- ii) rozhodce jmenovaný v rozporu s postupem jmenování sjednaným v rozhodčí smlouvě,
- iii) rozhodce, který nevyslovil souhlas s výkonem funkce rozhodce písemně (§ 5 odst. 2 ZRŘ).¹⁰⁶

Prostřednictvím § 31 písm. c) ZRŘ nelze namítat podjatost rozhodce. Tu je třeba uplatnit okamžitě, jakmile se vyskytnou pochybnosti o rozhodcově nepodjatosti. Účastníci by měli postupovat podle § 12 odst. 2 ZRŘ, podat návrh na soud, aby o vyloučení takového rozhodce rozhodl.¹⁰⁷

Shodně jako v případě důvodů obsažených v § 31 písm. b) ZRŘ musí soud nejprve zkoumat, zda žalobce požadující zrušení rozhodčího nálezu tuto skutečnost uplatnil již před projednávání věci samé v rozhodčím řízení. Negativní zjištění vede k zamítnutí návrhu.

d) Rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců.

Ze ZRŘ nevyplývá povinnost vyhotovovat protokol o hlasování rozhodců. S ohledem na tento zrušovací důvod by bylo vhodné de lege ferenda tuto povinnost rozhodčích senátů stanovit. Obsahuje ji například Řád RSHKAK, podle § 40 odst. 1 Řádu RSHKAK se rozhodčí senát usnáší o rozhodčím nálezu většinou hlasů. Pokud usnesení o rozhodčím nálezu není jednomyslné, pořizuje se o hlasování neveřejný protokol podepsaný členy rozhodčího senátu; k protokolu o hlasování má přístup jen předsednictvo.

¹⁰⁶ OLÍK, Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 192.

¹⁰⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2015 sp. zn. 23 Cdo 2317/2015

e) Straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat.

Jedná se o důvod v praxi neaplikovanější. „Míří především na ochranu dodržování základních procesních práv a povinností účastníků rozhodčího řízení s ohledem na zásadu jejich rovnosti.“¹⁰⁸

Při posuzování, zda byla straně v rozhodčím řízení poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, musí soud zkoumat, zda v daném rozhodčím řízení s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, byla straně rozhodčího řízení poskytnuta dostatečná možnost k uplatnění jejich procesních práv, a rovněž zda se procesním postupem rozhodčího soudu jedna ze stran nedostala do nerovného postavení vůči druhé straně. Obvykle bude nezbytné, aby stranám byla poskytnuta možnost vyjádřit se k tvrzením druhé strany, a to i písemně, tedy v případě žalovaného právo podat žalobní odpověď, v případě žalobce vyjádřit se k protižalobě, případně k protiargumentům uplatněným v žalobní odpovědi. V rámci jednotlivých uvedených úkonů lze považovat za důvodné, aby stranám byla poskytována nejen možnost tyto úkony učinit, ale i to, aby byla poskytnutá možnost s ohledem na všechny relevantní souvislosti dostatečná.¹⁰⁹

I v rozhodčím řízení se uplatní princip rovnosti účastníků, jako jeden z prvků spravedlivého procesu, který vyžaduje, aby účastníci řízení stáli před soudem v rovném postavení, aniž by byla jedna nebo druhá strana jakkoli procesně zvýhodněna či znevýhodněna. Oběma stranám sporu musí být zajištěny stejné možnosti k uplatnění jejich práv.¹¹⁰ Princip rovnosti je v ZRŘ obsažen v § 18, kde je výslovně uvedeno, že strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv. Jedná se o kogentní ustanovení.

„Jakkoli strany mají značnou svobodu v tom, jak nastaví parametry řešení svého sporu, nemohou přijmout takovou dohodu, která by ve svém důsledku znamenala porušení zásady rovnosti nebo která by vylučovala možnost plného uplatnění

¹⁰⁸ OLÍK Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 193.

¹⁰⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008 sp. zn. 32 Cdo 1201/2007

¹¹⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2009 sp. zn. 23 Cdo 2570/2007, shodné také náleží Ústavního soudu ČR ze dne 13. 11. 2003 sp. zn. III. ÚS 202/03, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 134/2003

jejich práv. Pokud by ji přijaly, rozhodci by byli povinni ji pro rozpor s § 18 ZRŘ (i pro rozpor s čl. 36 LZPS) nerespektovat.“¹¹¹

Podle § 30 ZRŘ nestanoví-li zákon jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení o. s. ř. Je zřejmé, že o. s. ř. obsahuje celou řadu ustanovení sloužících k ochraně účastníků řízení a ke zvýšení možnosti uplatnění jejich práv (například podle § 115 odst. 2 o. s. ř. předvolání k jednání musí být účastníkům doručeno tak, aby měli dostatek času k přípravě, zpravidla nejméně 10 dnů předem). Všechna ustanovení o. s. ř. však v rozhodčím řízení není možno na základě § 30 ZRŘ aplikovat. „Z použití termínu „,přiměřeně““ vyplývá, že rozhodčí řízení nepodléhá o. s. ř. přímo a jeho jednotlivá ustanovení nelze použít v rozhodčím řízení mechanicky. Výraz „,přiměřeně““ vyžaduje především zohlednění obecných zásad, na nichž stojí rozhodčí řízení, to znamená použití norem občanského soudního řádu pod obecným rámcem zásad rozhodčího řízení.“¹¹²

Platí-li, že procesní předpisy (o. s. ř.) se v rozhodčím řízení použijí podpůrně, pak taktéž platí, že předpisy vyšší právní síly se použijí přímo. V rozhodčím řízení má dominantní postavení zejména čl. 36 odst. 1 a čl. 36 odst. 3 LZPS.

Otázkou je, zda není v rozporu s právem stran na projednání věci, bude-li jejich věc projednána bez ústního jednání, předcházela-li řízení dohoda stran, že jejich spor bude řešen na základě písemných podkladů. Ustanovení § 19 odst. 3 ZRŘ tento postup umožňuje („Nedohodnou-li se strany jinak, je rozhodčí řízení ústní. Toto řízení je vždy neveřejné.“). Konečně taktéž v řízení před soudem lze za jistých okolností ústní jednání vyloučit. Podle § 115a o. s. ř. totiž k projednání věci samé není třeba nařizovat jednání, jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí. Rozhodnutí ve věci samé bez jednání podle

¹¹¹ OLÍK, Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 89.

¹¹² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2010 sp. zn. 32 Cdo 953/2009

uvedeného ustanovení však nelze založit na neunesení břemene tvrzení nebo břemene důkazního.¹¹³

Vyloučení ústnosti rozhodčího řízení možné je. Strany se mohou dohodnout, že rozhodčí řízení bude konáno bez nařízení jednání, nicméně nemohou omezit svoje procení práva ve smyslu nemožnosti navrhnout další důkazy, případně požadavky na jejich provedení, neboť opačný postup by již byl porušením práva na spravedlivý proces podle § 38 odst. 2 LZPS.¹¹⁴

V případě, že strany rozhodčí smlouvy chtějí, aby jejich spor byl rozhodci projednán bez nařízení jednání, je třeba dát pozor na formulaci tohoto ujednání uvedené v rozhodčí smlouvě. Nejvyšší soud totiž došel gramatickým výkladem k závěru, že pokud si účastníci dohodli, že spory budou řešeny rozhodcem „s jednáním podle písemných podkladů podle zásad spravedlnosti“, nelze za přiměřeného použití § 30 ZRŘ dovodit, že došlo k vyloučení ústnosti řízení, jak ji předpokládá § 19 odst. 3 ZRŘ. Užití výrazu „jednání“ svědčí o opaku, tedy o zachování principu ústnosti řízení. Za situace, kdy řízení neproběhlo ústně, jak předpokládá ZRŘ, nebyla stranám poskytnuta možnost věc před rozhodcem projednat a podle § 31 písm. e) ZRŘ je dán důvod pro zrušení rozhodčího nálezu.¹¹⁵

Účastník se nemůže v obecné rovině dovolávat neposkytnutí možnosti věc projednat před rozhodčím soudem, jestliže sám účast na jeho jednání bez relevantního důvodu odmítne, a to přes poučení o tom, že věc může být projednána v jeho nepřítomnosti, pokud se nedostaví bez důležitého důvodu.¹¹⁶

f) Rozhodčí nález odsuzuje k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému.

Na základě § 153 odst. 2 o. s. ř. soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. „Uvedené

¹¹³ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2005 sp. zn. 29 Odo 1198/2003

¹¹⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008 sp. zn. 32 Cdo 1201/2007

¹¹⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2010 sp. zn. 32 Cdo 953/2009

¹¹⁶ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 2008 sp. zn. 32 Cdo 2697/2007

ustanovení tedy soudu zakazuje, aby žalobci přiznal něco jiného, než požadoval, nebo aby žalobci přiznal sice požadované plnění, avšak z jiného skutkového základu (z jiného skutku), než který byl předmětem řízení. Není však překročením návrhu, jestliže soud skutek, který byl předmětem řízení, posoudí po právní stránce jinak, než to učinil žalobce, a jestliže na základě takového právního posouzení věci přizná žalobci požadované plnění.“¹¹⁷

„Počáteční nemožnost plnění může být buď faktická, nebo právní. To, zda o počáteční nemožnosti subjekty právního úkonu věděly či nikoliv, je právně bezvýznamné. Musí se navíc jednat o nemožnost objektivní, tj. plnění musí být nemožné pro všechny, nikoliv jen pro dlužníka např. vzhledem k jeho majetkovým poměrům.“¹¹⁸ Při částečné fyzické nemožnosti předmětu plnění se neplatnost právního úkonu týká jen postižené části. Rozhodující je posouzení, zda se důvod neplatnosti vztahuje pouze na část právního úkonu, přičemž jde o vadu právního úkonu, kterou lze oddělit od jeho ostatního obsahu, pak bude neplatnou od počátku jen tato část právního úkonu.¹¹⁹

Nedovolené je takové plnění, které není aprobováno vnitrostátním právem, resp. které je státem nějak regulováno (návykové látky, střelné zbraně, lidské tělo,...).

Usnesení, jímž soud nařídil předběžné opatření, kterým žalovanému zakázal nakládat s určitou věcí, nebrání tomu, aby rozhodčí soud v řízení vedeném proti témuž žalovanému vydal rozhodčí nález, ve kterém uloží žalovanému danou věc vydat.¹²⁰

g) Zjistí-li se, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat obnovu řízení.

S přihlédnutím k § 228 o. s. ř., který upravuje důvody, pro které je možné v občanském soudním řízení žádat obnovu řízení, lze rozhodčí nález analogicky zrušit v těchto případech:

¹¹⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2007 sp. zn. 32 Odo 1528/2005

¹¹⁸ LAVICKÝ, Petr; et al. *Občanský zákoník: komentář. Obecná část (§ 1 – 654)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 2077.

¹¹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2003 sp. zn. 28 Cdo 1316/2001

¹²⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 5146/2009

i) Objevili-li se skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl žalobce domáhat se zrušení rozhodčího nálezu použít v rozhodčím řízení, pokud mohou pro něho přivodit příznivější rozhodnutí ve věci.

„Současně musí jít o okolnosti zcela nové, které v řízení nevyšly najevo ani v souvislosti s tvrzením stran či v souvislosti s jinými důkazy, které byly v rozhodčím řízení provedeny. Jestliže ze zjištění odvolacího soudu plyne, že žalobkyni objektivně nic nebránilo v tom, aby na svou obranu uplatnila veškeré tvrzení a důkazy, které měla k dispozici a aby důkazy předložila rozhodčímu senátu před vydáním rozhodčího nálezu, nejsou dány důvody pro obnovu řízení.“¹²¹

ii) Lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v rozhodčím řízení, ačkoli by bylo možno je v řízení před rozhodcem provést, přestože již v té době existovaly, avšak účastník o nich nevěděl a ani vědět nemohl a mohou mu přivodit pro něj příznivější rozhodnutí ve věci.

„Ustanovení § 31 a násl. ZRŘ jsou kogentní a jakákoliv dohoda stran učiněná ať již v rozhodčí smlouvě nebo v průběhu řízení, která by rozšiřovala důvody pro zrušení rozhodčího nálezu nebo naopak omezovala tyto důvody, je neplatná.“¹²²

Objevily se snahy o zrušení uvedeného výčtu pro jeho “nekompletnost”. Stěžovatelka v rámci ústavní stížnosti brojila, že mezi zrušovacími důvody není uveden rozpor s hmotným právem, absence tohoto zrušovacího důvodu je podle ní v rozporu s čl. 36 LZPS s tím, že pokud rozhodce nenalézá právo, ale tvoří jej tím, že narovnává závazkový vztah, neměla by tím být dotčena nalézací činnost obecného soudu, který by měl mít možnost přezkoumat rozhodčí nález z hlediska souladu s hmotným právem. Ústavní soud ČR tuto stížnost zamítl jako neopodstatněnou. Předně uvedl, že stěžovatelka nežádá zrušit důvody pro zrušení rozhodčího nálezu obsažené v § 31 ZRŘ proto, že by byly ústavně nekomfortní, ale že mezi nimi absentuje důvod rozporu s hmotným právem. Ústavní soud ČR uvedl, že není v řízení o kontrole norem povolán k tomu, aby

¹²¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2010 sp. zn. 29 Cdo 4575/2008 nebo také usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2012 sp. zn. 33 Cdo 608/2012

¹²² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 1059.

doplňoval chybějící obsah zákona, ale aby jej rušil, případně rušil jeho ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem. Dále uzavřel, že řízení o zrušení rozhodčího nálezu soudem nemůže být nikdy koncipováno obdobně jako opravná řízení v rámci civilního řízení soudního, natož řádná opravná řízení. Domáhá-li se tedy stěžovatelka toho, aby soud přezkoumával rozhodčí nález i z pohledu souladu s hmotným právem, činí vlastně z tohoto procesu jakési kvaziodvolací řízení, v němž by se soud zabýval věcnou správností rozhodčího nálezu, a pokud by měl na věc jiný právní názor, nález by zrušil a věc vrátil rozhodcům k dalšímu řízení. Takový přístup by však zcela popíral smysl existence rozhodčího řízení.¹²³

Shora uvedený výčet je ve shodném znění, v jakém byl § 31 ZRŘ, ve znění účinném do 31. 3. 2012. Od 1. 4. 2012 do 31. 11. 2016 se ve znění citovaného ustanovení projevil vliv ochrany spotřebitele. Soud mohl zrušit rozhodčí nález z těchto důvodů:

1) Rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem.

2) Rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje pravdivé, přesné a úplné informace o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení, odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání, místu konání rozhodčího řízení, způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli, o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé.

Uvedené dva důvody byly v § 31 ZRŘ, ve znění účinném od 1. 4. 2012, uvedeny pod písm. g) a h), když nynější důvod g) (zjistí-li se, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat obnovu řízení) byl uveden pod písm. i). Od 1. 12. 2016 již v § 31 ZRŘ absentují, neboť rozhodčí doložku již není možné uzavřít ve spotřebitelských věcech.

¹²³ nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2011 sp. zn. I. ÚS 3227/2007

V řízení o zrušení rozhodčího nálezu vydaného před 1. 4. 2012, které bylo zahájeno po tomto datu, postupuje soud podle ZRŘ ve znění před novelou č. 19/2012 Sb. Je-li smyslem řízení o zrušení rozhodčího nálezu umožnit dotčené straně uplatnit existenci vad, jimiž (by) trpělo řízení před rozhodci ad hoc i řízení před stálým rozhodčím soudem, přiči-li se takové vady základním zásadám, na nichž spočívá rozhodčí řízení. Potom (v zájmu právní jistoty) nelze skončená rozhodčí řízení napadat v řízení o zrušení rozhodčího nálezu z důvodů zavedených až po tomto okamžiku, v nově založených lhůtách či bez ohledu na ně.¹²⁴

3.8.2 Předpoklady řízení o zrušení rozhodčího nálezu

Primárním předpokladem pro samotné řízení je rozhodčí nález. Ten může mít podle ZRŘ dvě podoby. Předně se může jednat o klasický rozhodčí nález ve smyslu § 23 písm. a) ZRŘ. Formou rozhodčího nálezu je ale možné skončit rozhodčí řízení i v případě smíru (§ 24 odst. 2 ZRŘ). V tomto případě není možné úspěšně namítat všechny důvody pro zrušení rozhodčího nálezu soudem podle ustanovení v § 31 ZRŘ. „V návaznosti na § 33 ZRŘ nelze použít například důvody podle § 31 písm. b) a c), neboť jejich použití je vyloučeno již tím, že nález podle § 24 odst. 2 ZRŘ je podmíněn žádostí stran rozhodčího řízení a ze stejného důvodu je vyloučeno i použití důvodu podle § 31 písm. e) ZRŘ.“¹²⁵ Vyloučeno však není zrušení rozhodčího nálezu vydaného podle § 24 odst. 2 ZRŘ z důvodů podle § 31 písm. d) až i), ale konečně i podle § 31 písm. a) ZRŘ, neboť nedostatek objektivní arbitrability nelze zhojit ani tak, že strany spor nechají rozhodce projednat.

Podle Alexandra Bělohávka¹²⁶ řízení o zrušení rozhodčího nálezu nepřipadá v úvahu, když nebyl vydán rozhodčí nález, ale usnesení ve smyslu § 23 písm. b) ZRŘ. Nelze zkoumat, zda byly splněny podmínky pro vydání tohoto usnesení. Této tezi by konečně odpovídala i skutečnost, že část čtvrtá ZRŘ se nazývá

¹²⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2016 sp. zn. 33 Cdo 2001/2014, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2016 sp. zn. 33 Cdo 913/2014

¹²⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 1059.

¹²⁶ tamtéž

Zrušení rozhodčího nálezu soudem a zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí. Původní judikatura se k tomu názoru taktéž přiklání.¹²⁷

Následně dospěl Ústavní soud k závěru, že v určitých situacích, zejména zasahuje-li usnesení vydané podle § 23 písm. b) ZRŘ do majetkové sféry žalobce, pak odepření možnosti domáhat se zrušení usnesení nese znaky protiústavnosti. Jinými slovy obecné soudy nesmí postupovat automaticky a formalisticky, ale vždy musí zkoumat konkrétní specifika dané věci. V tomto případě rozhodčí soud rozhodl, že nemá ve věci pravomoc, nicméně ponechal si poplatek za rozhodčí řízení ve výši 1 000 000 Kč. Ústavní soud ČR konstatoval, že ustanovení čl. 11 odst. 1 LSZP jednoznačně zaručuje, že vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Účastníci řízení musí mít i v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv. Výklad použitý obecnými soudy však de facto staví stěžovatele do neodůvodněně nerovného postavení vůči těm, o kterých je rozhodováno rozhodčím nálezem; dopad nálezu může mít – v tom kterém případě – pro účastníka rozhodčího řízení význam srovnatelný či dokonce i nižší, než tomu je u napadeného usnesení v této souzené věci.¹²⁸ Ústavní soud ČR uzavřel, že nelze vyloučit jiné právní posouzení věci v případě, kdyby si rozhodčí soud namísto soudního poplatku ve výši 1 000 000 Kč ponechal pouze soudní poplatek ve výši 7 000 Kč, vždy je třeba řídit se principem přiměřenosti.¹²⁹

Zrušení rozhodčího nálezu soudem připadá v úvahu i u rozhodčího nálezu částečného a mezitímního. Návrh na jeho zrušení musí být podán v zákonné lhůtě běžící od doručení takového mezitímního nebo částečného rozhodčího nálezu. S napadením mezitímních a částečných nálezů nelze čekat až do vydání konečného rozhodčího nálezu.¹³⁰ „Je-li rozhodčí nález mezitímní nebo částečný

¹²⁷ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 5. 2010 sp. zn. III. ÚS 1416/10, nebo usnesení téhož soudu ze dne 14. 5. 2012 sp. zn. IV. ÚS 1349/12

¹²⁸ nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 7. 2013 sp. zn. I. ÚS 1794/10

¹²⁹ Podobně bylo taktéž v nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 3. 7. 2014 sp. zn. III. ÚS 2407/13 stanoveno, že možnost soudního přezkoumání zamítnutí návrhu na vrácení rozhodčího poplatku rozhodčím soudem smysl § 31 ZRŘ neobchází, neboť obvyčejný zákon nemůže vyloučit působení základního práva na soudní ochranu ve vztazích mezi subjekty soukromého práva, stejně jako nemůže zbavit obecný soud jeho ústavní povinnosti takovou ochranu poskytnout

¹³⁰ rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 7. 2007 č. j. 21 Cm 323/2001-148, který byl potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 11. 2007 č. j. 8 Cmo 351/2007-179. Ve věci bylo podáno dovolání, které bylo usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 6. 2009 vydaným pod sp. zn. 32 Cdo 1779/2008 odmítnuto. Ve věci byla podána ústavní stížnost, která

zrušen ještě před rozhodnutím o zbývajících otázkách z důvodů uvedených v ustanovení § 31 písm. a) a b) ZRŘ, jsou rozhodci tímto rozhodnutím soudu vázáni a nezbyvá jim, než řízení zastavit usnesením ve smyslu ustanovení § 15 odst. 1 ZRŘ, přičemž spor bude projednán a rozhodnut v řízení navazujícím na řízení o zrušení rozhodčího nálezu před soudem podle § 34 odst. 1 ZRŘ, pokud o to některá ze stran požádá.¹³¹ Dojde-li ke zrušení částečného nebo mezitímního rozhodčího nálezu z jiných důvodů, pak bude věc projednána jinými rozhodci.

Stran věcné příslušnosti soudu k rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu došlo k podstatné změně. Zatímco do 29. 9. 2017 byl podle § 41 ZRŘ v prvním stupni věcně příslušný soud, který by byl příslušný, pokud by nebylo rozhodčí smlouvy, od 30. 9. 2017 došlo ve znění § 41 ZRŘ v důsledku novely provedené zákonem č. 296/2017 Sb. ke změně. Nově je k řízení o zrušení rozhodčího nálezu stanovena v prvním stupni věcná příslušnost krajských soudů (to také platí pro řízení o neplatnost rozhodčí smlouvy). Nutno ovšem podotknout, že řízení o zrušení rozhodčího nálezu stejně jako řízení o neplatnost rozhodčí smlouvy absentuje ve výčtu řízení, pro které jsou příslušné krajské soudy, uvedeném v § 9 o. s. ř. Místní příslušnost je upravena v § 43 ZRŘ. Místně příslušný soud je ten soud, v jehož obvodu se koná nebo konalo rozhodčí řízení, je-li toto místo v tuzemsku.

ZRŘ nestanoví žádné formální náležitosti návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, proto je nutné dovodit je analogicky podle § 79 ve spojení s 42 odst. 4 o. s. ř. Návrh, kromě toho, že z něj musí být patrné, kterému soudu je určen a kdo jej činí, kterého rozhodčího nálezu se týká (je nutné řádně specifikovat proběhnuvší rozhodčí řízení), musí obsahovat to, co navrhovatel sleduje, vylíčení rozhodujících skutečností, resp. z jakého důvodů se navrhovatel domáhá zrušení rozhodčího nálezu, zda se domáhá zrušení rozhodčího nálezu jako celku či zda ho žádá zrušit jen částečně, dále musí obsahovat datum a podpis, řádné označení účastníků, popř. jejich zástupců, označení důkazů, jichž se navrhovatel domáhá. Navrhovatel je povinen k návrhu připojit písemné důkazy, jichž se dovolává.

byla usnesením Ústavního soudu ČR ze dne 22. 10. 2009 vydaným pod sp. zn. III. ÚS 2266/09 odmítnuta.

¹³¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 1059.

Soud je vázán rozsahem vad, které účastník v návrhu vymezil, nicméně již není vázán právním posouzením těchto důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu. Žalobcem tvrzené důvody může jinak právně posoudit a subsumovat je pod jiný důvod zrušení rozhodčího nálezu než navrhoval žalobce. Dojde-li takovým postupem soudu ke zrušení rozhodčího nálezu, nejsou překročeny meze vad uváděných v návrhu.¹³²

Podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu je zpoplatněno, podle položky 17a sazebníku poplatků, který je přílohou k zákonu č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, činí soudní poplatek 3 000 Kč.

Návrh na zrušení rozhodčího nálezu je časově omezen. Musí být podán v objektivní prekluzivní lhůtě tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá. Jedná se o lhůtu procesní (platí tedy pro ni ustanovení o počítání lhůt stanovené v § 57 o. s. ř., dle něhož je lhůta zachována, je-li podání obsahující návrh na zrušení rozhodčího nálezu odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit) a zákonnou, u které nepřipadá v úvahu prominutí jejího zmeškání (§ 58 odst. 1 o. s. ř.). ZRŘ umožňuje, aby k prolomení této lhůty přeci jen došlo. Podá-li povinný návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) z důvodů uvedených v § 35 ZRŘ (o tom bude dále podrobně pojednáno v následující kapitole). Soud provádějící výkon rozhodnutí (exekuci) je povinen přerušit řízení o výkon rozhodnutí a uložit povinnému, aby podal do 30 dnů u příslušného soud návrh na zrušení rozhodčího nálezu, avšak výhradně z důvodů uvedených v § 35 ZRŘ, a to bez ohledu na tříměsíční lhůtu pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu stanovenou v § 32 ZRŘ.

Tříměsíční lhůta se týká všech důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu. Problematické by se to mohlo zdát u zrušovacího důvodu uvedeného pod § 31 písm. g) ZRŘ, tedy zjistí-li se, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení. Lhůta pro podání žaloby na obnovu řízení se totiž liší od lhůty určené pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu. Podle § 233 o. s. ř. musí být žaloba na obnovu řízení podána ve lhůtě tří měsíců od té doby, kdy ten, kdo obnovu navrhuje, se dozvěděl o důvodu obnovy, nebo od té doby, kdy jej mohl uplatnit; běh této lhůty však

¹³² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2007 sp. zn. 32 Odo 1528/2005

neskončí před uplynutím tří měsíců od právní moci napadeného rozhodnutí (odst. 1.). Po třech letech od právní moci napadeného rozhodnutí může být žaloba na obnovu řízení podána jen tehdy, jestliže trestní rozsudek nebo rozhodnutí o přestupku nebo jiném správním deliktu, na jejichž podkladě bylo v občanském soudním řízení přiznáno právo, byly později podle příslušných právních předpisů zrušeny (odst. 2.).

Interpretační diferenci postavil najisto Nejvyšší soud ČR, který stanovil, že i z označení ustanovení § 31 ZRŘ jednoznačně vyplývá, že upravuje toliko důvody, pro které může být rozhodčí nález zrušen soudem, a nikoliv i lhůtu k podání žaloby o zrušení rozhodčího nálezu. Proto domáhá-li se žalobce zrušení rozhodčího nálezu z některého z důvodů, pro které lze v občanském soudním řízení žádat obnovu řízení (§ 31 písm. g) ZRŘ), musí být žaloba podána ve lhůtě stanovené v ustanovení § 32 odst. 1 ZRŘ.¹³³

Tříměsíční lhůta se týká toliko podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, lhůta neomezuje právo žalobce doplňovat následně relevantní skutečnosti, které zakládají další důvody zrušení rozhodčího nálezu. Lze si dokonce představit i situaci, kdy by byl poslední den lhůty podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu, v němž by zcela absentovaly rozhodující skutečnosti i důvody, pro něž žalobce žádá rozhodčí nález zrušit. Pak by to nemělo za následek bez dalšího zamítavé rozhodnutí soudu, soud by musel postupovat v intencích § 43 o. s. ř. a vyzvat žalobce k doplnění jeho podání. Nelze však opomenout, že možnost tvrdit nové skutečnosti a navrhopvat důkazy je v občanském soudním řízení limitována prvky koncentrace řízení (například § 118b, § 114c o. s. ř.), která časově omezuje účastíky v tom, do kdy mohou uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a navrhopvat k prokázání svých tvrzení důkazy, aby k nim soud přihlížel.

Lhůta pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu není vázaná na skutečnost, že by musel být rozhodčí nález v právní moci. Konečně žalobu může žalobce podat, ačkoli mu ještě nebyl rozhodčí nález vůbec doručen, takto podanou žalobu nelze zamítnout jako předčasnou.¹³⁴ Podání návrhu nemá žádný vliv na právní moc a vykonatelnost rozhodčího nálezu, resp. zákon automaticky nepřiznává

¹³³ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2011 sp. zn. 29 Cdo 1863/2010, publikované v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek NS 14/2011

¹³⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2748/2013

odkladný účinek na jeho vykonatelnost. Jestliže by však neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma nebo jestliže je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezu možné usuzovat, že je důvodný, pak k žádosti povinného soud může vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit (§ 32 odst. 2 ZRŘ).

Povolení odkladu vykonatelnosti nebrání nařízení exekuce, dojde-li k němu před jejím nařízením. Není důvodem ani pro její zastavení, dojde-li k němu až v jejím průběhu. Soud exekuci nařídí a současně ji odloží podle § 266 odst. 2 o. s. ř. až do pravomocného skončení řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Kromě povolení odkladu vykonatelnosti podle § 32 ZRŘ je možné se odkladu exekuce domoci ještě na základě § 54 e. ř. ve spojení s § 52 odst. 1 e. ř. a 266 o. s. ř. Odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu podle § 32 odst. 2 ZRŘ a odklad provedení exekuce podle § 54 e. ř. jsou dva zcela samostatné, na sobě nezávislé, procesní instituty. Splnění podmínek pro jejich aplikaci je nutno posuzovat samostatně.¹³⁵

Strany si mohou sjednat možnost přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci (podle § 27 ZRŘ). Jedná se o průnik do jednoinstančnosti rozhodčího řízení, druhoinstanční řízení, řízení o řádném opravném prostředku. Nabízí se otázka, zda v případě, kdy proběhne ve věci přezkum rozhodčího nálezu jinými rozhodci, lze ještě následně podat k soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Obě tato řízení mohou ve věci proběhnout, neboť mají zcela odlišný účel. Bylo-li již zahájeno přezkumné řízení, je nutné, aby soud rozhodl o případném zrušení rozhodčího nálezu, či o zamítnutí žaloby, až po skončení přezkumného řízení, resp. až po vydání konečného rozhodnutí. To je logický postup. V průběhu přezkumu jinými rozhodci může být důvod, pro který byl podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu, odklizen přímo rozhodci a není nutné, aby do rozhodčího řízení nějakým způsobem ingeroval soud.

V řízení o zrušení rozhodčího nálezu je zatížen břemenem tvrzením a břemenem důkazním žalobce, resp. navrhovatel, tedy ten, který soud žádá o zrušení rozhodčího nálezu. Neunesení břemen vede k neúspěchu ve věci a k zamítnutí žaloby (§ 101 o. s. ř.).

¹³⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2014 sp. zn. 23 Cdo 3022/2013

Účastníky řízení jsou pouze strany, které se účastnily rozhodčího řízení. Rozhodce nemá aktivní ani pasivní legitimaci a v řízení je možno vyslechnout ho toliko jako svědka, bude-li ovšem stranami zproštěn mlčenlivosti či bude-li rozhodnuto o zproštění jeho mlčenlivost předsedou příslušného okresního soudu, postupem podle § 6 odst. 2 ZRŘ (viz kapitola 3.1). Pokud žalobce jako žalovanou stranu označí rozhodce nebo rozhodčí soud, soud takový návrh pro nedostatek pasivní legitimace zamítne. Nesprávným postupem je v takovém případě zastavení řízení z důvodu nedostatku soudní pravomoci ve smyslu dle § 7 o. s. ř.¹³⁶

Návrh může podat kterákoli ze stran rozhodčího řízení. Nelze se ztotožnit s názorem, že aktivně legitimována je výlučně ta strana, která ve věci byla alespoň částečně neúspěšná.¹³⁷ Naopak aktivně ve věci není legitimován vedlejší účastník, ačkoli vedlejší účastník je aktivně legitimovaný k podání žaloby pro zmatečnost a pro obnovu řízení (viz § 231 odst. 1 o. s. ř.), nicméně jak je již shora uvedeno, řízení o zrušení rozhodčího nálezu není řízení o řádném ani mimořádném opravném prostředku, nelze tudíž analogicky dospět k jinému závěru, navíc ze zákonné dikce § 31 ZRŘ výslovně vyplývá, že aktivně legitimovány jsou toliko strany rozhodčího řízení,

O zrušení rozhodčího nálezu či o zamítnutí návrhu na zrušení rozhodčího nálezu soud rozhoduje vždy rozsudkem, proti kterému je možné podat odvolání za podmínek stanovených v § 201 a násl. o. s. ř.

3.8.3 Rozhodnutí o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu

Řízení o zrušení rozhodčího nálezu je možné skončit buď zamítnutím návrhu, jeho vyhověním, tedy zrušením rozhodčího nálezu, řízení může být skončeno taktéž vydáním usnesení o zastavení řízení či usnesením, kterým bude návrh odmítnutý.

¹³⁶ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2004 sp. zn. 32 Odo 217/2004

¹³⁷ MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka; STEINER, Vilém; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 1996, 111 s.

A. Zamítnutí návrhu

Soud návrh bez dalšího zamítne, domáhá-li se žalobce zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podle § 31 písm. b) nebo c) ZRŘ [rozhodčí smlouva je neplatná, nikoliv proto, že byla uzavřena ve věci, o níž ji nelze platně uzavřít, anebo byla zrušena nebo se na dohodnutou věc nevztahuje; nebo se ve věci zúčastnil rozhodce, který nebyl podle rozhodčí smlouvy ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem] a neuplatnil, ač mohl, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začal jednat ve věci samé. Splnění této povinnosti (tedy včasnost uplatnění námitky) soud zkoumá ex officio.¹³⁸

„Důkazní břemeno ohledně včasného uplatnění uvedených důvodů v řízení před rozhodci nese ten, kdo se domáhá zrušení rozhodčího nálezu.“¹³⁹

Rozhodným okamžikem (než začal jednat účastník ve věci samé) se rozumí první vyjádření ve věci samé, nejpozději se jedná o první ústní jednání ve věci, kterého byl daný účastník přítomen. Z hlediska větší jistoty je samozřejmě možné, aby námitku obsahovalo i podání, které není podáním ve věci samé, kterým je například žádost žalovaného o prodloužení lhůty pro vyjádření se k rozhodčí žalobě.¹⁴⁰ Pro řízení o zrušení rozhodčího nálezu je irelevantní, jak se rozhodci k námitce účastníka o neplatnosti rozhodčí smlouvy nebo o nepovolaných rozhodcích vyjádří, či zda se jí vůbec zabývají, podstatné je, aby tato námitka byla včasně vznesena.

Jedinou výjimkou, kdy i přes absenci námitky v rozhodčím řízení je možné mít v řízení o zrušení rozhodčího nálezu procesní úspěch, je, že příslušná strana by tuto skutečnost nemohla v rozhodčím řízení namítat, například z toho důvodu, že jí nebyl návrh na vydání rozhodčího nálezu s výzvou k vyjádření vůbec doručen. V takovém případě by se k § 33 ZRŘ v řízení o zrušení rozhodčího nálezu nepřihlíželo, jelikož námitka neexistence či neplatnosti rozhodčí doložky objektivně nemohla být vznesena. Avšak neučinila-li strana v rozhodčím řízení jediný úkon, byla-li bezdůvodně zcela pasivní a nevznesla námitku neplatnosti

¹³⁸ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2014 sp. zn. 23 Cdo 2647/2013

¹³⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 1172.

¹⁴⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 23 Cdo 2351/2007

rozhodčí smlouvy před vydáním rozhodčího nálezu, ač tak učinit mohla, pak toto jednání je třeba považovat za rovnocenné stavu, kdy strana v rozhodčím řízení aktivně jednala a námitku této neplatnosti včas neuplatnila.¹⁴¹

Prolomit zákonem stanovenou lhůtu je možné i situace, kdy skutečnost opodstatňující podání námitky nastane až poté, co strana začala jednat ve věci samé, nebo se o ní strana jednoduše dříve nedozvěděla. Pak tuto námitku bude moci účastník vznést později.

B) Zrušení rozhodčího nálezu

V případě zrušení rozhodčího nálezu soudem je nutné rozlišit dvě situace:

I. Soud přistoupil ke zrušení rozhodčího nálezu z důvodů absence arbitrability, tedy podle § 31 a) nebo b) ZRŘ [rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž nelze platně uzavřít rozhodčí smlouvu, nebo rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje].

V tomto případě po právní moci rozsudku, jímž je rozhodčí nález zrušen, k návrhu některé ze stran pokračuje soud jednat ve věci samé a věc taktéž rozhodne s tím, že věc již nelze projednat v rozhodčím řízení. Není-li návrh na pokračování řízení soudem podán, například urovnají-li strany svůj spor mimosoudně, pak spor mezi stranami končí právní moci rozsudku, jímž je rozhodčí nález zrušen. Řízení může být dvoufázové, kdy v první fázi soud nejprve dojde ke zrušení rozhodčího nálezu a druhá fáze je ukončena rozhodnutím o merituu věci. Druhá fáze není obligatorní.

Enunciát rozsudku první fáze řízení zní tak, že rozhodčí nález vydaný XY dne XY pod č. j. XY se zrušuje. Tak je tomu samozřejmě i v případě, kdy soud rozhodčí nález zrušuje z důvodu neplatnosti rozhodčí smlouvy. Neplatnost rozhodčí smlouvy tedy ve výrokové části stanovena není, soud ji v řízení o zrušení rozhodčího nálezu posuzuje jako předběžnou otázku. Ke zrušení rozhodčího nálezu dojde, nabyde-li rozsudek o jeho zrušení právní moci. Proti soudnímu rozhodnutí je přípustné odvolání.

¹⁴¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2011 sp. zn. 23 Cdo 1873/2010

Co se týká výrokové části první fáze řízení o zrušení rozhodčího nálezu, je vhodné ještě připomenout, že Nejvyšší soud ČR dovedl, že důvod, pro který byl zrušen rozhodčí nález, je významný z hlediska právní jistoty stran co do pravomoci rozhodců (nebo soudu) k dalšímu projednání a rozhodnutí věci po právní moci rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu. Ačkoliv z o. s. ř. ani ze ZRŘ nelze dovést, že by důvod, pro který byl rozhodčí nález zrušen, musel být výslovně uveden ve výroku rozhodnutí soudu, je z hlediska dalšího postupu předvídaného § 34 ZRŘ za účelem odstranění možných pochybností žádoucí, aby výrok rozhodnutí soudu o zrušení rozhodčích nálezů obsahoval i to, zda v návrhu některé ze stran bude soud v jednání ve věci samé pokračovat a věc rozhodne.¹⁴²

V první fázi řízení o zrušení rozhodčího nálezu soud zkoumá pouze skutečnost, zda ve věci lze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, či zda není rozhodčí smlouva z jiných důvodů neplatná, nebo zda nebyla zrušena anebo se na věc nevztahuje. Soud se nezabývá námitkami ve věci samé. Ty mohou být předmětem až druhé fáze řízení v případě, že je rozhodčí nález zrušen a soud rozhoduje o merituu věci. Námitka žalobce, že v řízení před rozhodci nebyl zohledněn vzájemný návrh (protižaloba), se týká věci samé a její posouzení není předmětem ani řízení o zrušení rozhodčího nálezu (ve fázi, kdy soud rozhoduje o jeho zrušení) a není ani předmětem odvolacího řízení proti rozsudku, kterým byl návrh zamítnut. Nedošlo-li ke zrušení rozhodčího nálezu, nemůže být předmět této námítky ani předmětem dovolacího přezkumu.¹⁴³

Hmotněprávní a procesněprávní účinky podání žaloby, stejně jako protižaloby, v řízení před rozhodci zůstávají ve druhé fázi rozhodování soudu za určitých podmínek zachovány. Podle § 14 odst. 1 ZRŘ má podání žaloby v rozhodčím řízení tytéž účinky jako podání žaloby před soudem. Jedná se tedy zejména o vliv na běh promlčecích lhůt. Aby došlo k zachování hmotněprávních lhůt, je nutné, aby návrh na pokračování řízení o merituu věci, byl podán nejpozději do třiceti dnů od právní moci rozhodnutí, kterým je rozhodčí nález zrušen. Garance zachování promlčecích a prekluzivních lhůt je upravena v § 16 ZRŘ. Nepodá-li strana návrh na pokračování řízení ve stanovené lhůtě, nepřijde o možnost uplatnit svůj nárok před soudem, přijde však o garanci zachování hmotněprávních a procesních lhůt.

¹⁴² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2007 sp. zn. 29 Odo 1222/2005

¹⁴³ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 6. 2008 sp. zn. 32 Cdo 3186/2007

II. Soud může zrušit rozhodčí nález taktéž z důvodů obsažených v § 31 písm. c) až g) ZRŘ [ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem; rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců; straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat; rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému; zjistí-li se, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat obnovu řízení].

V těchto případech je planost rozhodčí smlouvy zachována, je tedy vyloučena pravomoc soudu věc projednat a rozhodnout, a proto po skončení řízení o zrušení rozhodčího nálezu se k návrhu některé ze stran pokračuje v rozhodčím řízení, nedohodnou-li se strany samy bez ingerence rozhodců.

Byl-li rozhodčí nález zrušen soudem z důvodu podle § 31 písm. c) ZRŘ, tedy že se ve věci účastnil nezpůsobilý rozhodce, rozhodci zúčastnění na zrušeném rozhodčím nálezu jsou z nového projednání a rozhodování vyloučeni. Strany mohou po zrušení rozhodčího nálezu z tohoto důvodu uzavřít zvláštní dohodu, aby jejich nový spor rozhodoval rozhodce, který nebyl podle primární rozhodčí smlouvy povolán k rozhodování, tedy tím původním. Strany by tak mohly učinit z pragmatického důvodu, aby jejich spor byl rozhodnut odborníkem, který předtím sice neměl způsobilost být rozhodcem, již situaci zná, což by mohlo vést k urychlení případného nového řízení. Nedohodnou-li se strany jinak, pak jsou noví rozhodci jmenováni způsobem, který původně určila rozhodčí smlouva anebo podpůrně podle ZRŘ.

„Důsledkem rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu soudem z jiných důvodů než pro absenci arbitrability (tj. v případech, kdy zůstává zachována rozhodčí smlouva) tak dochází k zániku skutečnosti, kterou je řízení skončeno, a fakticky nicotné se stává celé projednání věci v rozhodčím řízení, které je nutné provést znovu.“¹⁴⁴ Strany mohou pro urychlení řízení některá tvrzení prohlásit za nesporná a tím tak nové řízení urychlit.

¹⁴⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 1184.

V návrhu na zrušení rozhodčího nálezu žalobce může uplatňovat více důvodů pro jeho zrušení. Jsou-li důvody buď ze skupiny I. (tedy podle § 34 odst. 1 ZRŘ), nebo ze skupiny II. (§ 34 odst. 2 ZRŘ), nečiní to v praxi žádné potíže. Může nastat ale i situace, že žalobce v návrhu uplatňuje důvody pro zrušení rozhodčího nálezu z obou skupin a důvody jsou opodstatněné. Pak se aplikuje pro další postup po právní moci rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu vždy § 34 odst. 1 ZRŘ, neboť jde o situaci, kdy byl rozhodčí nález zrušen z důvodu absence podmínky řízení (nedostatku pravomoci rozhodců) a nové projednání věci v rozhodčím řízení, tak jak o tom hovoří § 34 odst. 2 ZRŘ, je tím zásadně vyloučeno.¹⁴⁵

C) Zastavení řízení a odmítnutí návrhu

Řízení o zrušení rozhodčího nálezu může být skončeno i tak, že soud řízení zastaví [například v případě zpětvzetí návrhu ve smyslu § 96 o. s. ř., je-li překážka zahájeného řízení (litispendence) ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř.], nebo návrh odmítne [neobsahuje-li návrh na zrušení rozhodčího nálezu všechny náležitosti, je-li nesrozumitelný nebo neurčitý a není-li i přes výzvu předsedy senátu ve lhůtě k tomu určené opraven nebo doplněn a v řízení není možné pro tento nedostatek pokračovat (ve smyslu § 43 o. s. ř.)].

3.9 Průnik s výkonem rozhodnutí podle § 35 ZRŘ

Hovoří-li se o výkonu rozhodnutí (podle § 251 a násl. o. s. ř.), analogicky to zahrnuje taktéž exekuční řízení podle e. ř.

Rozhodčí nález je řádným exekučním titulem (§ 274 odst. 1 písm. h) o. s. ř. a shodně též § 40 odst. 1 písm. c) e. ř.). Tuzemské rozhodčí nálezy, dojde-li k jejich nucenému výkonu, nemusí projít žádným procesem jejich dalšího uznání. Exekuční řízení (či výkon rozhodnutí) zahájené na základě rozhodčího nálezu, mnohdy končí zastavením exekuce, a to právě s ohledem na prudký rozvoj judikatury zabývající se rozhodčími doložkami, která bude předmětem kapitoly 6. Součástí této podkapitoly tak bude pouze průnik exekučního řízení s rozhodčím řízením ve smyslu § 35 ZRŘ.

¹⁴⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 1184.

I když povinný nepodal návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem, může v rámci výkonu rozhodnutí (exekuce) podat návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce), a to bez ohledu na tříměsíční lhůtu stanovenou pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu podle § 32 odst. 1 ZRŘ kromě obecných zastavovacích důvodů uvedených v § 268 o. s. ř. taktéž z důvodů vztahujících se výhradně k rozhodčímu nálezu, a to:

a) Rozhodčí nález je stížen některou vadou uvedenou v § 31 písm. a), d) nebo f) ZRŘ (rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců anebo rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému). Podrobně jsou uvedené důvody specifikovány v předchozí kapitole.

b) Strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno.

„Domáhá-li se povinný zastavení exekuce, jež byla nařízena podle vykonatelného rozhodčího nálezu, s odůvodněním, že v době, kdy probíhalo rozhodčí řízení, trpěl duševní poruchou, v jejímž důsledku nebyl schopen chápat jeho smysl a bránit svá práva, ... jedná se o nedostatek procesní způsobilosti, který navazuje na nedostatek způsobilosti hmotněprávní. Soudu výkonu rozhodnutí (exekučnímu soudu) pro takový případ ustanovení § 35 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení ukládá, aby poté, co mu byl doručen návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce), vykonávací (exekuční) řízení přerušil.“¹⁴⁶

c) Ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání ani nebylo dodatečně schváleno. Pro ucelený výklad nutno ještě uvést, že ZRŘ, ve znění účinném od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016, umožňoval soudu rozhodčí nález ve spotřebitelských věcech zrušit též ze dvou následujících důvodů:

i. Jestliže rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem, nebo

¹⁴⁶ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2013 sp. zn. 20 Cdo 1156/2013

ii. rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahovala pravdivé, přesné a úplné informace o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení, odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání, místu konání rozhodčího řízení, způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli, tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný (§ 3 odst. 5 ZRŘ ve znění účinném od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016), popřípadě tyto informace byly záměrně nebo i v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé.

Je-li podán návrh na zastavení výkonu rozhodnutí z důvodů uvedených pod bodem a), b) nebo c), soud provádějící výkon rozhodčího nálezu řízení o výkon rozhodnutí, aniž by jakkoli zkoumal opodstatněnost tohoto nároku, přeruší a uloží povinnému, aby do 30 dnů podal u příslušného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Soud výkonu rozhodnutí (exekuční soud) není totiž oprávněn přezkoumávat věcnou správnost vykonávaného rozhodnutí (rozhodčího nálezu), protože jeho obsahem je vázán a je povinen z něj vycházet.¹⁴⁷ Není-li v této lhůtě návrh na zrušení rozhodčího nálezu podán, pokračuje soud bez dalšího v provádění výkonu rozhodnutí. Je zřejmé, že je-li povinnému uložena soudem povinnost podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu, tak v tomto případě dochází k prolomení tříměsíční lhůty pro podání tohoto návrhu stanovené v § 32 odst. 1 ZRŘ. Avšak k prolomení lhůty nedochází ve všech případech, avšak jen z důvodů uvedených v § 35 odst. 1 ZRŘ.

Je-li podán návrh na zastavení výkonu rozhodnutí z obecných důvodů vyjmenovaných v § 268 o. s. ř., soud podle § 35 ZRŘ z úřední povinnosti nepostupuje. Konečně, byl-li by podán návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) například z důvodu, že průběh výkonu rozhodnutí (exekuce) ukazuje, že výtěžek, kterého jím bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí jeho nákladů, nemělo by význam řízení přerušovat a ukládat povinnému, aby podal návrh na zrušení rozhodčího nálezu.

¹⁴⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR z 12. 10. 2009 sp. zn. 20 Cdo 1188/2008

Výkon rozhodnutí (exekuce) dál pokračuje v případě, že:

- a) povinný návrh na zrušení rozhodčího nálezu ve stanovené lhůtě nepodá,
- b) povinný uvedený návrh sice podá, avšak řízení o zrušení rozhodčího nálezu je skončeno jeho zamítnutím.

Naopak v případě, kdy v řízení o zrušení rozhodčího nálezu je žalobě vyhověno, ve výkonu rozhodnutí (exekuci) již není možné postupovat.

Soud při věcném posuzování nařizování výkon rozhodnutí (pověřování soudního exekutora provedením exekuce) zkoumá pouze to, zda exekuční titul byl vydán orgánem, který k tomu měl pravomoc, zda je vykonatelný po stránce formální a materiální, zda oprávněný a povinný jsou věcně legitimováni, zda je exekuce navrhována v takovém rozsahu, který stačí k uspokojení oprávněného, zda k vydobytí peněžité pohledávky nepostačuje exekuce nařízená nebo navržená jiným způsobem, zda právo není prekludováno a zda navržený způsob exekuce na peněžité plnění není nevhodný.

Pro nařízení výkonu rozhodnutí (pověření soudního exekutora) je přitom rozhodující, že jsou tyto podmínky dány v době podání návrhu na nařízení exekuce. Bude-li exekuční titul (rozhodčí nález) v řízení o zrušení rozhodčího nálezu zrušen, pak se tato skutečnost projeví v řízení o zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. b) o. s. ř.¹⁴⁸ Může nastat i situace, kdy dojde pouze k částečnému zrušení rozhodčího nálezu a tedy k částečnému zastavení výkonu rozhodnutí (exekuci) podle § 268 odst. 4 o. s. ř.

¹⁴⁸ usnesení Nejvyššího soudu ČR z 15. 4. 2008 sp. zn. 20 Cdo 5401/2007

4 Rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem

Rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem je upraveno v části sedmé (§ 117 – 122) ZMPS. Před účinností ZMPS (1. 1. 2014) bylo rozhodčí s mezinárodním prvkem právně zakotveno v § 36 až 40 ZRR, ve znění účinném do 31. 12. 2013. ZMPS předchozí právní úpravu prakticky převzal.

Arbitrabilita se posuzuje podle českého právního řádu. Musí se jednat o majetkový spor, o jehož předmětu by mohly strany sporu uzavřít smír. Otázka arbitrability je v ZMPS řešena jednostrannou kolizní normou a není možné, aby si smluvní strany sjednaly jiné rozhodné právo. ZMPS je provázán s § 106 odst. 1 o. s. ř., kde je výslovně stanoveno, že „Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě...“. Bude-li tedy v průběhu civilního řízení namítnuto, že spor má být projednán a rozhodnutý před zahraničním rozhodčím soudem, soud se bude nejprve zabývat otázkou, zda daná věc je podle tuzemského práva arbitrabilní a dojde-li k závěru, že se jedná o věc, o níž není přípustné uzavřít rozhodčí smlouvu, pak spor projedná a rozhodne.

Všechny další náležitosti rozhodčí smlouvy (věcná platnost) se již posuzují podle právního řádu státu, v němž má být vydán rozhodčí nález, tedy podle právního řádu státu, v němž se rozhodčí řízení koná. Termínem „místo konání“ je třeba rozumět právní domicilaci sporu, nikoliv faktické místo projednání sporu. Od místa řízení v právním slova smyslu, které určuje domicil konkrétního rozhodčího řízení, je nutné odlišovat místo jednání či místo projednávání věci, tj. místo, kde rozhodčí řízení v jednotlivých svých fázích skutečně probíhá (např. místo ústního jednání, místo výslechu svědka, místo podpisu rozhodčího nálezu apod.). Všechna tato místa jsou pro posouzení dalších náležitostí rozhodčí smlouvy bez významu.¹⁴⁹

Pod ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy je možné podřadit vše kromě přípustnosti (arbitrability) a formy. „V praxi půjde zejména o otázku existence souhlasu stran s rozhodčí smlouvou a její věcné platnosti, tedy zda skutečně ve vztahu k rozhodčí smlouvě existuje shodný projev vůle stran (zda rozhodčí

¹⁴⁹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2013 sp. zn. 23 Cdo 1034/2012

smlouva vůbec existuje) a zda nedošlo k omylu, podvodu, nepřiměřenému nátlaku či jinému jednání, které má podle rozhodného práva vliv na (ne)platnost, resp. (ne)účinnost rozhodčí smlouvy.”¹⁵⁰ Ani u ostatních náležitostí ZMPS nepřipouští, aby si smluvní strany ujednaly rozhodné právo.

Pro formu rozhodčí smlouvy je rozhodným právem taktéž právo místa vydání rozhodčího nálezu, stačí však, jestliže bylo učiněno zadost právnímu řádu místa nebo míst, kde došlo k projevu vůle. „Zákon počítá s tím, že k danému projevu vůle může dojít na různých místech, což bude typické u rozhodčích smluv uzavřených na dálku (výměnou dopisů, faxem, e-mailem apod.). V případě těchto „distančních“ rozhodčích smluv se bude posuzovat platnost formy projevu vůle (směřující k uzavření rozhodčí smlouvy) každé ze stran podle právního řádu státu, na jehož území k dotčenému projevu došlo.”¹⁵¹

Formální požadavky rozhodčí smlouvy jsou v českém právním řádu stanoveny v § 3 ZRŘ, kde je uvedeno, že rozhodčí smlouva musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná. Písemná forma je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly. Tvoří-li však rozhodčí doložka součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí doložka vztahuje, je rozhodčí doložka platně ujednána i tehdy, jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.

Je možné, aby si strany rozhodčí smlouvy, které mají obě sídlo v České republice, sjednaly rozhodčí doložku, v níž založí pravomoc cizího rozhodčího orgánu. Dohodly-li si subjekty se sídlem v České republice, že jejich případný spor bude rozhodovat Mezinárodní rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži s místem konání rozhodčího řízení ve Vídni v Rakousku, rozhodčí nález v takovém řízení vydaný není tuzemským rozhodčím nálezem a není tak dána pravomoc českých soudů pro řízení o jeho zrušení podle ZRŘ, neboť možnost

¹⁵⁰ BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 683.

¹⁵¹ tamtéž

zrušit rozhodčí nález ve smyslu § 31 ZRŘ se vztahuje jen na tuzemské rozhodčí nálezy, tedy na rozhodčí nálezy vydané na území České republiky.¹⁵²

Pro určení, zda se jedná o zahraniční rozhodčí nález, či nález tuzemský, je rozhodné místo jeho vydání, které je nutné v pojetí tohoto zákona ztotožnit s místem řízení podle § 17 ZRŘ.¹⁵³

V evropském právu otázka rozhodčího řízení není uceleně řešena, unijní právo rozhodčí řízení s mezinárodním právem nereflektuje. Průnik je možno spatřit v některých rozsudcích ESD. Bylo jím dokonce stanoveno, že rozhodčí soud se může na ESD obrátit s předběžnou otázkou.¹⁵⁴ Brusel I¹⁵⁵, Brusel I bis,¹⁵⁶ které Brusel I od 10. 1. 2015 nahradilo, a Řím I¹⁵⁷, rozhodčí řízení ve svých ustanoveních výslovně vylučují.

Rozhodčí řízení je upraveno v mezinárodních smlouvách, které mají přednost před zákonem (ZMPS). Konečně ZMPS v § 2 výslovně uvádí skutečnost, která vyplývá z českého ústavního pořádku (čl. 10 Ústavy), tedy že se použije v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, a přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie. Ve vztahu k rozhodčímu řízení jsou podstatné následující smlouvy, které byly taktéž podkladem pro znění ZRŘ:

4.1 Evropská úmluva o obch. arbitráži

Jak z jejího textu vyplývá, byla podepsána dne 21. 4. 1961 v Ženevě. Podle jejího článku X. odstavce 8 vstoupila pro Československou socialistickou republiku

¹⁵² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2013 sp. zn. 23 Cdo 1034/2012

¹⁵³ TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Subjektivní mezinárodní prvek v rozhodčím řízení. *Dny práva - 2010 - Days of Law*, 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010. s. 1356

¹⁵⁴ rozhodnutí ESD ze dne 30. 6. 1966 v případě Vassen-Göbbles, nebo rozhodnutí ze dne 23. 3. 1982, sp. zn. C-102/81 ve věci Nordsee Deutsche Hochseefischerei ca Reederei Mond Hochseefischerei

¹⁵⁵ čl. 1 odst. 2 písm. d) nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, 32001R0044

¹⁵⁶ čl. 1 odst. 2 písm. d) a odstavec 12 preambule nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, 32012R1215

¹⁵⁷ čl. 1 odst. 2 písm. e) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), 32008R0593

v platnost dne 11. 2. 1964.¹⁵⁸ Jejím cílem je podpora a usnadnění evropského obchodu. Vztahuje se na rozhodčí smlouvy uzavřené za účelem urovnání sporů, které vzešly nebo vzejdou z provádění mezinárodního obchodu mezi fyzickými anebo právníckými osobami, které při uzavírání smlouvy měly svůj obvyklý pobyt nebo své sídlo v různých smluvních státech a dále pak na rozhodčí řízení a rozhodčí nálezy vztahující se k takto vymezené smlouvě (čl. I odst. 1 Evropské úmluvy o obch. arbitráži).

Rozhodčí smlouvu specifikuje jako rozhodčí doložku obsaženou ve smlouvě nebo smlouvu o rozhodci, přičemž smlouva nebo smlouva o rozhodci jsou podepsány stranami nebo obsaženy ve výměně dopisů, telegramů, nebo dálkopisných sdělení, a ve vztazích mezi státy, jejichž zákony nevyžadují, aby rozhodčí smlouva byla učiněna písemnou formou, znamená jakoukoliv dohodu, uzavřenou formou dovolenou těmito zákony (čl. I odst. 2 písm. a) Evropské úmluvy o obch. arbitráži).

Arbitrabilita je v souladu s § 117 odst. 1 ZMPS. Soud může odmítnout uznání rozhodčí smlouvy, jestliže podle práva jeho státu spor nemůže být podroben rozhodčímu řízení (čl. VI. odst. 2 Evropské úmluvy o obch. arbitráži). Arbitrabilita se zkoumá podle právních předpisů státu, jehož soudní orgán ve věci jedná (legis fori).

Stran ostatních náležitostí podle čl. VI. Evropské úmluvy o obch. arbitráži soudy postupují podle práva, jemuž strany podrobily svou rozhodčí smlouvu, jestliže nebyla o tomto učiněna žádná zmínka, podle práva země, v níž má být vydán rozhodčí nález, jestliže nebyla učiněna zmínka o právu, jemuž strany podrobily svou smlouvu a jestliže v době, kdy otázka byla vznesena před soudem, nemůže být předvídáno, v které zemi má být vydán rozhodčí nález, podle práva použitelného podle kolizních pravidel projednávajícího soudu.

¹⁵⁸ Jejimi smluvními státy jsou Albánie, Ázerbájdžán, Belgie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Burkina Faso, Černá hora, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Kazachstán, Kuba, Lotyšsko, Lucembursko, Německo, Maďarsko, Makedonie, Moldavsko, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Srbsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Turecko, Ukrajina. Jen z členů Evropské unie mezi signatáři absentují Estonsko, Irsko, Kypr, Litva, Malta, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Švédsko ale dokonce i Velká Británie ([online]. [cit. 2018-11-02]. Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&clang=_en)

Na rozdíl od úpravy obsažené v ZMPS je možné, aby si smluvní strany sjednaly, jakému právu chtějí smlouvu podrobit, resp. aby provedly volbu práva stran otázky platnosti sjednané smlouvy.

4.2 Newyorská úmluva

Byla podepsána 10. 6. 1958 na konferenci Organizace spojených národů o mezinárodní obchodní arbitráži v New Yorku, pro Československou republiku nabyla účinnosti 10. 10. 1959. „Svým obsahem nahrazuje starší úpravu, kterou obsahoval Ženevský protokol o doložkách o rozsudím (1923) a Ženevská úmluva z r. 1927.“¹⁵⁹ Česká republika je uvedeným protokolem a úmluvou taktéž vázána, ale s ohledem na obecnost Newyorské úmluvy je jejich význam relevantní.

Česká republika učinila prohlášení podle čl. I odst. 3 Newyorské úmluvy, že bude aplikovat Newyorskou úmluvu jen na uznání a výkon nálezů vydaných na území jiného smluvního státu,¹⁶⁰ v případě nálezů vydaných na území nesmluvních států se ve vztahu k České republice Newyorská úmluva použije jen v míře, v jaké je ze strany dotčeného nesmluvního státu zajištěna vzájemnost.¹⁶¹

¹⁵⁹Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva). *Epravo.cz* [online]. 2001, [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/umluva-o-uznani-a-vykonu-cizich-rozhodcich-nalezu-newyorska-umluva-2546.html>

¹⁶⁰ Smluvními státy jsou dle oficiálních internetových stránek Newyorské úmluvy (www.newyorkconvention.org): Afganistán, Albánie, Alžírsko, Andorra, Angola, Antigua a Barbuda, Argentina, Arménie, Austrálie, Rakousko, Ázerbájdžán, Bahamy, Bahrajn, Bangladéš, Barbados, Bělorusko, Belgie, Benin, Bhútán, Bolívie, Bosna a Hercegovina, Botswana, Brazílie, Brunej, Bulharsko, Burkina Faso, Burundi, Cookovy ostrovy, Černá hora, Česká republika, Čína, Dánsko, Demokratická republika Kongo, Dominika, Dominikánská republika, Džibutsko, Egypt, Ekvádor, Estonsko, Fidži, Filipíny, Finsko, Francie, Gabon, Ghana, Gruzie, Guatemala, Guinea, Guyana, Haiti, Honduras, Chile, Chorvatsko, Island, Indie, Indonésie, Irsko, Itálie, Izrael, Írán, Jamajka, Japonsko, Jihoafrická republika, Jižní Korea, Jordánsko, Kambodža, Kamerun, Kanada, Katar, Kazachstán, Keňa, Kolumbie, Komory, Kostarika, Kuba, Kuvajt, Kypr, Kyrgyzstán, Laos, Lesotho, Libanon, Libérie, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Madagaskar, Maďarsko, Makedonie, Malajsie, Mali, Malta, Maroko, Marshallovy ostrovy, Mauritanie, Mauricius, Mexiko, Moldavsko, Monako, Mongolsko, Mosambik, Myanmar (Barma), Německo, Nepál, Niger, Nigérie, Nikaragua, Nizozemí, Norsko, Nový Zéland, Omán, Palestina, Panama, Paraguay, Pákistán, Peru, Pobřeží slonoviny, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Rusko, Rwanda, Řecko, Salvador, San Marino, Saúdská Arábie, Senegal, Singapur, Slovensko, Slovinsko, Spojené arabské emiráty, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, Spojené státy americké, Srbsko, Srí Lanka, Středoafriická republika, Svätý Tomáš a Princův ostrov, Svätý Vincenc a Grenadiny, Sýrie, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Tanzanie, Tádžikistán, Thajsko, Trinidad a Tobago, Tunisko, Turecko, Uganda, Ukrajina, Uruguay, Uzbekistán, Vatikán, Venezuela, Vietnam, Zambie, Zimbabwe.

¹⁶¹ BRÍZA, Petr; BRICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 683.

Newyorská úmluva se vztahuje na uznání a výkon rozhodčích nálezů, vyplývajících ze sporů mezi osobami fyzickými nebo právnickými a vydaných na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon, a také na rozhodčí nálezy, které nejsou pokládány za nálezy místní (národní) ve státě, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon.¹⁶²

Každý smluvní stát má uznat dohodu, podle níž se strany zavazují podrobit rozhodčímu řízení všechny nebo některé spory, které mezi nimi vznikly nebo mohou vzniknout z určitého právního či mimosmluvního vztahu, týkajícího se věci, jež může být vyřízena rozhodčím řízením. Písemnou dohodu je nutno chápat jako rozhodčí doložku ve smlouvě nebo rozhodčí smlouvu, podepsanou stranami nebo obsaženou ve výměně dopisů nebo telegramů. Soud smluvního státu, u něhož byla podána žaloba v záležitosti, o níž strany uzavřely rozhodčí smlouvu, odkáže strany na rozhodčí řízení k žádosti jedné z nich, ledaže zjistí, že zmíněná rozhodčí smlouva je neplatná, neúčinná nebo nezpůsobilá k použití.¹⁶³ Platnost, účinnost a způsobilost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle práva, které si smluvní strany určily a neujednaly-li si smluvní strany rozhodné právo, tak pak podle práva místa vydání rozhodčího nálezu.¹⁶⁴ Je možné odmítnout uznání a výkon nálezu, jestliže příslušný orgán země, u něhož se žádá o uznání a výkon, zjistí, že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země (čl. V odst. 2 písm. a) Newyorské úmluvy).

4.3 Montrealská úmluva

Byla přijata dne 28. 5. 1999 v Montrealu, pro Českou republiku vstoupila v platnost 4. 11. 2003. Podle ní se mohou smluvní strany při přepravě písemně dohodnout, že spory týkající se odpovědnosti dopravce budou řešeny arbitráží. Takové arbitrážní řízení se může konat jen pod taxativně vyjmenovanými jurisdikcemi¹⁶⁵ a arbitr či arbitrážní orgán se při rozhodování musí řídit touto

¹⁶² čl. I odst. 1 Newyorské úmluvy

¹⁶³ čl. II odst. 1, 2 a 3 Newyorské úmluvy

¹⁶⁴ čl. V odst. 1 písm. a) Newyorské úmluvy

¹⁶⁵ Podle čl. 33 Montrealské úmluvy je možné žalobu o náhradu škody podat podle volby žalobce na území jedné ze smluvních stran, buď u soudu, kde má dopravce bydliště, nebo u soudu hlavního sídla jeho podnikání nebo u soudu v místě jeho podnikání, ve kterém byla přepravní smlouva sjednána, nebo u soudu v místě určení; žaloby o náhradu škody způsobené usmrcením nebo zraněním cestujícího je možné podat žalobu u soudů uvedených pro řízení o žalobě o náhradu škody nebo na území smluvní strany, kde v době nehody měl cestující svoje hlavní a trvalé bydliště, a kam nebo odkud dopravce provádí leteckou dopravu cestujících buď svým vlastním

úmluvou, od toho se není možné smluvně odchýlit, taková dohoda by byla neplatná a právně neúčinná.¹⁶⁶

4.4 Rozhodné právo v řízení s mezinárodním prvkem

ZPMS¹⁶⁷ preferuje, aby si rozhodné právo smluvní strany zvolily samy. Pokud tak neučiní, rozhodci budou postupovat podle tuzemských kolizních norem, včetně unijních kolizních předpisů. „Rozhodci nemohou zvolit cizí kolizní normy, ledaže půjde o řízení, kde se § 119 ZPMS nepoužije v důsledku přednostního použití mezinárodní smlouvy, konkrétně Evropské úmluvy o obch. arbitráži.“¹⁶⁸

Nabízí se otázka, zda volba práva je možná taktéž v tuzemském případě, absentuje-li v řízení zcela jakýkoli mezinárodní prvek. Podle Květoslava Růžičky to možné není, volba práva je v takovém případě neplatná.¹⁶⁹ Podle Petra Břízy, k jehož názoru se přiklání i autorka práce, volba práva ve vnitrostátním případě možná je: „...nedává totiž smysl, aby v řízení před soudy byla volba práva v čistě vnitrostátním případě možná (srov. čl. 3 nařízení Řím I) a v rozhodčím řízení, které tradičně akcentuje autonomii smluvní vůle, byla taková volba neplatná... volba práva v čistě vnitrostátním případě možná je, a to minimálně ve stejném režimu, jaký připouští čl. 3 nařízení Řím I, tedy že musí být respektována (i obyčejná) kogentní ustanovení práva jinak rozhodného“¹⁷⁰

„Zákon v souladu s obecnými principy i úpravou v § 21 odst. 2 ZMPS zapovídá zpětný a další odkaz, ledaže strany projeví vůli (typicky v rámci volby práva) ke kolizním normám rozhodného práva přihlédnout... strany si mohou sjednat

letadlem, anebo letadlem jiného dopravce podle obchodní smlouvy anebo, kde dopravce uskutečňuje leteckou přepravu cestujících v provozních prostorách pronajatých nebo vlastněných jím samým nebo jiným dopravcem, s nímž má obchodní smlouvu.

¹⁶⁶ čl. 34 Montrealské úmluvy

¹⁶⁷ Ustanovení § 119 ZMPS prakticky převzalo úpravu obsaženou v § 37 ZRR, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

¹⁶⁸ BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 691.

¹⁶⁹ RŮŽIČKA, Květoslav. Neaplikování „Římů“ v tuzemském rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2010, č. 10.

¹⁷⁰ BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 691.

i rozsah, v jakém se k případnému zpětnému či dalšímu odkazu v takovém případě přihlédne.“¹⁷¹

Na základě výslovného zmocnění smluvních stran mohou rozhodci spor rozhodnout taktéž na základě zásad spravedlnosti. To je inspirováno § 25 odst. 3 ZRŘ, kde je rozhodování ex aequo et bono stanoveno pro tuzemské spory. Rozhodce nepoužije při rozhodování právní řád, avšak věc rozhodne podle svého vnitřního přesvědčení o spravedlnosti. To neznamená rozhodcovu libovůli. „Rozhodování podle zásad spravedlnosti by vždy mělo být založeno na následujících principech:

(i) každý případ je nutné posuzovat konkrétně a individuálně, nikoliv abstraktně a vždy v kontextu vzájemných vztahů stran;

(ii) rozhodnutí musí být spravedlivé s ohledem na okolnosti vzájemného vztahu stran,

(iii) spor musí být posuzován v širším kontextu zvyklostí, praxe, pravidel včetně předpisů, které se vztahují na vztah stran,

(iv) samotné řízení musí být rychlé a efektivní,

(v) přičemž tento postup vede k výsledku, který bude transparentní a bude v jeho rámci dodržena rovnost stran.“¹⁷²

Pro spory vyplývající ze spotřebitelských smluv je speciálně stanoveno, že musí být použita ustanovení jinak rozhodného práva na ochranu spotřebitele a ochranný režim § 87 odst. 2 ZMPS. „Znamená to, že i když strany zvolí jiné právo, než by bylo právo určené podle tuzemských kolizních norem jako právo rozhodné (tj. právo jinak rozhodné), musejí být použita ta ustanovení jinak rozhodného práva, která chrání spotřebitele.“¹⁷³

¹⁷¹ BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 691.

¹⁷² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 915.

¹⁷³ BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 691.

5 Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů v rámci vnitrostátní úpravy

Elementárním předpokladem pro uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů je materiální vzájemnost. Aby mohly být rozhodčí nálezy vydané v cizím státě v tuzemsku uznány a vykonány jako tuzemské rozhodčí nálezy, musí být zaručena vzájemnost, která se považuje za zaručenou také tehdy, prohlašuje-li cizí stát všeobecně cizí rozhodčí nálezy za vykonatelné za podmínky vzájemnosti.¹⁷⁴ Není třeba zajištění vzájemnosti prostřednictvím mezinárodní smlouvy s dotčeným státem, postačuje zjištění skutečného stavu v příslušném cizím státě podle vnitrostátního práva nebo zachovávané praxe. Není nutné, aby cizí stát už nějaký český rozhodčí nálezy někdy uznal a vykonal, postačí, že jeho právní úprava je taková, že by podle všeho k uznání a výkonu takového nálezu došlo, pokud by se o něj v dotčeném státě žádalo.¹⁷⁵ Rozpor se vzájemností nezpůsobí, klade-li si dotčený stát další podmínky pro uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu. Konečně český právní řád pro uznání a výkon zahraničních rozhodčích nálezů taktéž stanoví podmínky. Ty nesmí být ale nastaveny tak, aby nebylo objektivně možné je splnit. Pak by s přihlédnutím k tomuto restriktivnímu podmínění bylo možno již dovodit, že vzájemnost zaručena není.

V § 121 ZMPS jsou formulovány další (negativní) podmínky uznání a výkonu rozhodčího nálezu. Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu bude odepřen, jestliže:¹⁷⁶

- a) není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný,
- b) byl zrušen ve státě, v němž byl vydán nebo podle jehož právního řádu byl vydán,
- c) je stížen vadou, která je důvodem pro zrušení českého rozhodčího nálezu soudem – důvody pro zrušení českého rozhodčího nálezu soudem jsou stanoveny v § 31 ZRR a ve vztahu k cizímu rozhodčímu nálezu se uplatní jen jako důvody

¹⁷⁴ § 120 ZMPS

¹⁷⁵ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno: Doplněk, 2009. s. 434-435.

¹⁷⁶ Právní úprava obsažená v § 121 ZMPS je převzatá z § 39 ZRR ve znění účinném do 31. 12. 2013, kde absentoval důvod neuznání spočívající v okolnosti, že nálezy byly zrušeny ve státě, v němž byly vydány nebo podle jehož právního řádu byly vydány, nicméně z logiky věci je tento důvod již obsažen v důvodu a) spočívajícím v absenci právní moci nebo vykonatelnosti ve státě původu.

pro odepření uznání a výkonu, nikoli jako důvody, pro které by mohl český orgán cizí rozhodčí nález zrušit. České soudy nemají pravomoc cizí rozhodčí nálezy zrušit, mohou pouze odepřít jejich uznání,¹⁷⁷

d) odporuje veřejnému pořádku – „...běžný rozpor s obyčejnými kogentními normami českého právního řádu intenzitu výhrady veřejného pořádku mít nemůže, musí jít o rozpor se základním (imperativním) ustanovením českého právního řádu, nebo intenzita porušení běžné kogentní normy musí být zcela mimořádná – příliš vysoké úroky z prodlení by teoreticky (i v obchodních vztazích) mohly být snad rozporné s veřejným pořádkem, ale muselo by se jednat o násobky základní zákonné sazby, mající drastické dopady na dlužníka, znamenající ve své podstatě ohrožení jeho práv zaručených LSZP (např. práva na majetek)...“¹⁷⁸

Cizí rozhodčí nálezy (stejně jako cizí soudní rozhodnutí) nemohou být v rámci posuzování způsobilosti k uznání a výkonu přezkoumávány českými orgány co do věci samé. Nelze přezkoumávat věcnou správnost nálezu, jehož výkon je navrhován. Nezkoumají se hmotněprávní vztahy mezi oprávněným a povinným, ale pouze skutečnost, zda je nález způsobilý uznání, resp. výkonu s ohledem na podmínky shora uvedené.¹⁷⁹

K aplikaci ZMPS nedochází, pokud existují mezinárodní smlouvy, které uznání a výkon rozhodčího nálezu upravují a kterými jsou oba státy vázány.¹⁸⁰ Aplikace není vyloučena absolutně, nýbrž jen tehdy, stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než ZMPS.¹⁸¹ Odkazuje-li mezinárodní smlouva na vnitrostátní předpisy, není vyloučeno, aby ZMPS byl interpretačním východiskem pro jinou vnitrostátní úpravu.¹⁸² Mezinárodní smlouvy týkající se uznání a výkonu rozhodčích nálezů jsou zejména Newyorská úmluva a Evropská úmluva o obch. arbitráži.

¹⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář.* 2007. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007, s. 1060.

¹⁷⁸ BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 701.

¹⁷⁹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 3. 2001 sp. zn. 21 Cdo 1511/2000

¹⁸⁰ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 10. 2015 sp. zn. 26 Cdo 2983/2015

¹⁸¹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2011 sp. zn. 20 Cdo 2214/2009

¹⁸² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 2017 sp. zn. 20 Cdo 5882/2016

V případě uznání a výkonu rozhodčích nálezů vydaných ve Slovenské republice se nepostupuje podle § 120 a násl. ZMPS. Nepoužijí se bez dalšího ani příslušná ustanovení Newyorské úmluvy, ačkoli Česká republika i Slovenská republika jsou jejími smluvními státy. Uznání a výkon rozhodčích nálezů upravuje Smlouva se Slovenskem.¹⁸³ Zatímco Newyorská úmluva má specifický předmět úpravy, Smlouva se Slovenskem (coby smlouva o právní pomoci) pokrývá celé spektrum otázek (včetně uznání rozhodčího nálezu), nejde o totožný předmět úpravy, ale pouze o částečné překrývání. V takovém případě je třeba aplikovat pravidlo *lex specialis derogat legi generali*, což by sice mohlo vést k použití Newyorské úmluvy.¹⁸⁴ Podle čl. VII. Newyorské úmluvy se ale ustanovení této úmluvy nedotýkají platnosti mnohostranných nebo dvoustranných dohod uzavřených smluvními státy o uznání a výkon rozhodčích nálezů, ani nemohou zbavit žádnou zúčastněnou stranu případného práva použití rozhodčího nálezu způsobem a v rozsahu stanoveném zákonodárstvím nebo smlouvami země, v níž je nález uplatňován.

V čl. VII. Newyorské úmluvy je zakotveno pravidlo tzv. nejpříznivějšího zacházení, které umožňuje použití i jiného smluvního instrumentu či vnitrostátní úpravy, pokud je pro uznání rozhodčího nálezu liberálnější, tj. vede-li ke snadnějšímu uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu. Použití Smlouvy se Slovenskem tedy není vyloučeno, avšak jen jsou-li splněny tyto předpoklady.¹⁸⁵

5.1 Průběh uznání a výkon rozhodnutí

Proces uznávání cizích rozhodčích nálezů je bezformální. Podle § 122 ZMPS se uznání cizího rozhodčího nálezu nevyslovuje žádným zvláštním rozhodnutím, není obsahem žádného výroku. Jsou-li splněny shora uvedené podmínky, soud k němu přihlédne, jako by šlo o český rozhodčí nález. Má vlastně povahu vyřešené předběžné otázky pro vlastní rozhodnutí ve věci (nařízení výkonu rozhodnutí).¹⁸⁶

¹⁸³ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 10. 2015 sp. zn. 26 Cdo 2983/2015

¹⁸⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. vydání Praha: ASPI, 2013. s. 94-97.

¹⁸⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 2017 sp. zn. 20 Cdo 5882/2016

¹⁸⁶ stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR z 27. 8. 1987 sp. zn. Cpjf 27/86, uveřejněné ve Sbírcce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 9-10, ročník 1987 pod č. 26, str. 537, jehož závěr vztahující

Skutečnost o uznání cizího rozhodčího nálezu by měla být obsažena v odůvodnění rozhodnutí ve věci.¹⁸⁷ Namítne-li proti pohledávce uplatněné žalobou žalovaný k započtení protipohledávku přiznanou pravomocným cizím rozhodnutím, soud posoudí, zda rozhodnutí splňuje podmínky uznání, a pokud ano, k uplatněné protipohledávce přihlédně. O uznání nevydá zvláštní výrok, jen v odůvodnění rozhodnutí ve věci uvede, že k započtení došlo na základě uznání cizího rozhodnutí, a vysvětlí, že byly splněny zákonné podmínky pro jeho uznání.¹⁸⁸ Osoba domáhající se uznání cizího rozhodčího nálezu musí kromě předmětného rozhodčího nálezu a jeho úředního překladu předložit i rozhodčí smlouvu. Jejím prostřednictvím soud může zjistit, zda jsou splněny podmínky stanovené v § 121 písm. c) ZMPS, tj. zda rozhodčí nález není stížen vadou, která je důvodem pro zrušení českého rozhodčího nálezu soudem (ve smyslu § 31 ZRŘ písm. b) například proto, že se rozhodčí smlouva na danou věc nevztahuje). Řízení o uznání cizího rozhodnutí se tedy nezahajuje samostatným návrhem, je svou povahou blízko předběžné otázky pro rozhodnutí ve věci, není stanovena zvláštní příslušnost k jeho projednání a uznání posoudí český soud jednající v té věci, k níž je cizí rozhodnutí v nějakém vztahu¹⁸⁹.

Výkon cizího rozhodčího nálezu splňujícího podmínky pro uznání (zaručení vzájemnosti a absence důvodů pro odepření uznání) se nařizuje rozhodnutím soudu, které obsahuje odůvodnění. V rámci nařízení výkonu rozhodnutí má uznání cizího rozhodčího nálezu povahu vyřešené předběžné otázky.¹⁹⁰

Jedná se o řízení návrhové. Věcná a místní příslušnost pak vyplývá z § 252 o. s. ř. Není-li stanoveno jinak, je příslušný k nařízení výkonu rozhodnutí obecný soud povinného, věcně příslušný je soud okresní. Nemá-li povinný obecný soud nebo jeho obecný soud není v České republice, je k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí příslušný soud, v jehož obvodu povinný má majetek; jde-li o výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky, je příslušný obecný soud banky nebo jiného dlužníka povinného, popřípadě soud, v jehož obvodu má zahraniční dlužník povinného umístěn v České republice svůj závod nebo organizační složku svého

se k ustanovení § 65 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, lze použít i ve vztahu k ustanovení § 122 ZMPS, jež je v podstatě identické.

¹⁸⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 2008 sp. zn. 20 Nd 125/2007

¹⁸⁸ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7 vydání. Brno: Doplněk, 2009. s 434-435.

¹⁸⁹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 2008 sp. zn. 20 Nd 125/2007

¹⁹⁰ tamtéž

závodu. Namísto obecného soudu povinného je k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí příslušný soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností své bydliště, jde-li o výkon rozhodnutí pro vymožení výživného nezletilého dítěte. Namísto obecného soudu povinného a soudu příslušného v případě vymáhání výživného pro nezletilé dítě je k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí příslušný soud: a) v jehož obvodu je závod (část závodu), jde-li o výkon rozhodnutí postižením závodu; b) v jehož obvodu je nemovitá věc, týká-li se výkon rozhodnutí nemovité věci, není-li dána příslušnost podle písmena a).

Cizí rozhodčí nálezy nemohou být podle platné úpravy předmětem exekučního řízení, monopol má soudní výkon rozhodnutí. Podle § 40 odst. 1 písm. c) e. ř. je sice exekučním titulem vykonatelný rozhodčí nález, nicméně podle ustanovení § 37 odst. 2 písm. b) e. ř. může oprávněný podat exekuční návrh, není-li exekučním titulem rozhodnutí o péči o nezletilé děti, ve věcech ochrany proti domácímu násilí, orgánů Evropské unie nebo cizí rozhodnutí; exekuční návrh lze však podat tehdy, má-li být exekuce vedena podle rozhodnutí o výživném na nezletilé děti nebo podle cizího rozhodnutí, u něhož bylo vydáno prohlášení vykonatelnosti podle přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy nebo rozhodnuto o uznání.

„Cizím rozhodnutím se rozumí rozhodnutí vydané soudem cizího státu (popř. jiným orgánem), cizí soudní smíry, notářské či jiné veřejné listiny, jež se týkají soukromoprávních vztahů (poměrů).“¹⁹¹ Cizí rozhodčí nález sám o sobě není způsobilým exekučním titulem. Z citovaného § 37 odst. 2 e. ř. se podává, že by tomu mohlo být jen tehdy, bylo-li by zde rozhodnutí „o uznání“. ¹⁹² U cizího rozhodčího nálezu se uznání provádí pouze bezformálně.¹⁹³ Jinak to prakticky není ani možné, protože nařizuje-li soud výkon rozhodnutí, činí tak usnesením, jedná se o rozhodnutí, které obsahuje odůvodnění a může být tak splněna podmínka stanovená v § 122 odst. 2 ZMPS, tedy že výkon rozhodnutí cizího rozhodčího nálezu se nařizuje rozhodnutím českého soudu, které je odůvodněné. Naproti tomu exekuční řízení má jiný mechanismus. Exekuční

¹⁹¹ KASÍKOVÁ, Martina; JIRMANOVÁ, Miroslava; HUBÁČEK, Jaroslav; et al. *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. s. 219.

¹⁹² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 11. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1165/2016

¹⁹³ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 2017 sp. zn. 20 Cdo 5882/2016

návrh se podává k soudnímu exekutorovi (§ 35 odst. 2 e. ř.), který požádá exekuční soud o pověření a nařízení exekuce (§ 43a odst. 1 e. ř.). Jsou-li splněny všechny zákonem stanovené předpoklady, vydá exekuční soud pověření (§ 43a odst. 3 e. ř.). Toto pověření není soudním rozhodnutím, není účastníkům exekučního řízení vůbec zasíláno (§ 43a odst. 5 e. ř.), nemůže prostřednictvím něj dojít k uznání cizího rozhodnutí, neboť neobsahuje žádné odůvodnění a rozhodných podmínek uznání a výkonu cizích titulů se nikterak nedotýká¹⁹⁴. Proto nemůže být v tomto případě splněná podmínka v § 122 odst. 2 ZMPS, tedy že by byl výkon rozhodnutí cizího rozhodčího nálezu nařízen rozhodnutím soudu, které je odůvodněné.¹⁹⁵

Otázku, zda to neodporuje Newyorské úmluvě, řešil Nejvyšší soud ČR a dospěl k negativnímu závěru. Podle něj není v kolizi s čl. III Newyorské úmluvy, jestliže se její zásady v tuzemském právním prostředí uplatňují (v úplnosti) jen v jednom ze dvou režimů výkonu rozhodčích nálezů, v režimu soudního výkonu rozhodnutí, neboť oprávněnému nic nepřekáží podat návrh na nařízení právě takového (soudního) výkonu. Nejde o situaci porušující čl. III. Newyorské úmluvy, jež zapovídá stanovení „podstatně tíživějších podmínek nebo vyšších soudních poplatků“, neboť stejné poměry panují při soudním výkonu i ohledně rozhodčích nálezů tuzemských.¹⁹⁶

5.2 Uznání a výkon rozhodčích nálezů podle Ženevské úmluvy

Jedná se o historicky nejstarší úmluvu týkající se výkonu a uznání rozhodčích nálezů. Podle ní budou uznány a vykonány na území smluvního státu rozhodčí nálezy za těchto podmínek:

(i) rozhodčí nálezy byly vydány na území některého smluvního státu mezi osobami podrobenými pravomoci některého smluvního státu,

(ii) nálezy musí být vydány podle platné rozhodčí smlouvy,

¹⁹⁴ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1349/2016 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako R 110/2017 civ

¹⁹⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2016 sp. zn. 20 Cdo 4663/2015 a dále usnesení ze dne 1. 7. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1349/2016 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako R 110/2017 civ a usnesení ze dne 3. 11. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1165/2016

¹⁹⁶ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 2017 č. j. 20 Cdo 5882/2016 a usnesení ze dne 24. 10. 2017 sp. zn. 20 Cdo 3422/2017

- (iii) předmět sporu, jehož se nález týká, musí být ve státě výkonu arbitrovatelný,
- (iv) nález musí vydat rozhodčí soud (rozhodce, resp. rozhodci) stanovený předmětnou rozhodčí smlouvou nebo podle dohody stran a právních pravidel platných pro rozhodčí řízení,
- (v) nález musí být pravomocný ve státě svého vydání,
- (vi) uznání nebo výkon se nesmí přičít veřejnému pořádku či zásadám veřejného práva státu výkonu.

Uznání a výkon rozhodčího nálezu je pak vyloučen, když:

- (i) nález byl zrušen ve státě vydání,
- (ii) strana, proti které je výrok uplatňován, neměla včas vědomost o rozhodčím řízení, takže nemohla uplatnit své důvody, nebo že nemajíc procesní způsobilosti, nebyla řádně zastoupena,
- (iii) nález vybočuje z mezí působnosti rozhodčí smlouvy.

Strana, která navrhuje uznání nebo výkon nálezu, musí předložit originál nálezu nebo jeho kopii vyhovující právní úpravě státu, kde byl nález vydán, podmínkám předepsaným pro zjištění jeho pravosti; doklad o tom, že nález nabyl ve státě vydání právní moci, a další dokumenty prokazující splnění výše popsanych podmínek pro uznání a výkon.¹⁹⁷

5.3 Uznání a výkon rozhodčích nálezů podle Newyorské úmluvy

Podle ní pro uznání a výkon rozhodčích nálezů, na něž se Newyorská úmluva vztahuje, nesmějí být stanoveny podstatně horší podmínky nebo vyšší soudní poplatky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon rozhodčích nálezů vnitrostátních. Strana, která žádá o uznání a výkon, musí spolu se žádostí předložit originál nebo řádně ověřenou kopii nálezu a rozhodčí smlouvy. Není-li nález nebo rozhodčí smlouva vyhotovena v úředním jazyku země,

¹⁹⁷ srov. čl. 1, 2 a 4 Ženevské úmluvy

v níž je rozhodčí nález uplatňován, je strana, která žádá uznání a výkon nálezu, povinna předložit ověřený překlad těchto dokladů do tohoto jazyka.

Podle čl. V. odst. 1 Newyorské úmluvy uznání a výkon nálezu mohou být odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, pouze tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je žádáno o uznání a výkon:

a) že strany rozhodčí smlouvy byly podle práva, které se na ně vztahuje, nezpůsobilé k jednání nebo že zmíněná rozhodčí smlouva není platná podle práva, jemuž strany tuto dohodu podrobily, nebo, při absenci volby práva, podle práva země, kde nález byl vydán; nebo

b) že strana, proti níž je nález uplatňován, nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla z jakýchkoliv jiných důvodů uplatnit své požadavky; nebo

c) že nález se týká sporu, pro který nebyla uzavřena rozhodčí smlouva nebo který není v mezích rozhodčí doložky, nebo že nález obsahuje rozhodnutí přesahující dosah úmluvy o rozhodci nebo rozhodčí doložky; mohou-li však být části rozhodčího nálezu ve věcech podrobených rozhodčímu řízení odděleny od částí nálezu jednajících o věcech, které mu nejsou podrobeny, ta část nálezu, která obsahuje rozhodnutí o věcech podrobených rozhodčímu řízení, může být uznána a vykonána; nebo

d) že složení rozhodčího soudu nebo rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran, nebo nebylo-li takového ujednání, že nebylo v souladu se zákony země, kde se rozhodčí řízení konalo; nebo

e) že nález se dosud nestal pro strany závazným nebo byl zrušen nebo že jeho výkon byl odložen příslušným orgánem země, v níž nebo podle jejíhož právního řádu byl vydán.

Podle čl. V odst. 2 Newyorské úmluvy může příslušný orgán země, kde se žádá o uznání a výkon, odepřít uznání a výkon nálezu i bez námitek z důvodu:

a) předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země, nebo

b) uznání nebo výkon nálezu by bylo v rozporu s veřejným pořádkem této země.

Podle čl. VI Newyorské úmluvy může orgán, u něhož je žádáno o jeho uznání nebo výkon, pokládá-li to za vhodné, odložit rozhodnutí o výkonu nálezu, jestliže se u příslušného orgánu státu vydání nálezu vede řízení o zrušení nebo odložení výkonu nálezu.

Podle tuzemské judikatury český soud z úřední povinnosti zkoumá jen okolnosti vyjmenované v čl. V odst. 2 pod písmeny a) a b) Newyorské úmluvy. Existenci překážek uznání a výkonu uvedených v čl. V odst. 1 pod písmeny a) až e) Newyorské úmluvy musí povinný prokazovat; těžištěm pro jejich uplatnění tak bude až řízení o zastavení výkonu rozhodnutí.¹⁹⁸ Namítá-li však povinný existenci takového důvodu, je to tvrzení (námitka), kterým se soud musí zabývat a nemůže jej ignorovat.¹⁹⁹

5.4 Uznání a výkon rozhodčího nálezu podle Evropské úmluvy o obch. arbitráži

Podle čl. IX. uvedené úmluvy zrušení rozhodčího nálezu, který se řídí touto úmluvou v některém smluvním státě, nezakládá důvod k odmítnutí uznání nebo vykonatelnosti v jiném smluvním státě, ledaže by zrušení bylo vysloveno v tom státě, ve kterém nálezu byl vydán nebo podle jehož práva byl vydán, a to pro některý z těchto důvodů:

a) strany rozhodčí smlouvy byly podle práva, které se na ně vztahuje, nezpůsobilé k jednání nebo zmíněná smlouva není platná podle práva, jemuž strany tuto smlouvu podrobily, nebo jestliže takové právo neoznačily, podle práva státu, kde nálezu byl vydán; nebo

b) strana, která žádá zrušení, nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla z jiných důvodů se v řízení vyjádřit;

c) nálezu se týká sporu, na který se nevztahuje smlouva o rozhodci nebo který není v mezích rozhodčí doložky, nebo nálezu obsahuje rozhodnutí přesahující dosah smlouvy o rozhodci nebo rozhodčí doložky; mohou-li však být ustanovení

¹⁹⁸ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2004 sp. zn. 20 Cdo 456/2003

¹⁹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2011 sp. zn. 29 Cdo 265/2010

rozhodčího nálezu o věcech podrobených rozhodčímu řízení odděleny od ustanovení o věcech, které mu nejsou podrobeny, první z nich mohou zůstat nedotčeny, nebo

d) složení rozhodčího soudu nebo rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran, nebo nebylo-li takového ujednání, nebylo v souladu s čl. IV této úmluvy.

5.5 Uznání a výkon rozhodčích nálezů podle Washingtonské úmluvy

Tato úmluva se týká sporů z investic. Podle jejího čl. 54 každý smluvní stát uzná rozhodčí nález vydaný podle této úmluvy jako závazný a bude na svém území vymáhat plnění peněžních závazků uložených v rozhodčím nálezu, jako by to bylo konečné rozhodnutí soudu v tomto státě. Strana žádající o uznání nebo výkon rozhodnutí na území smluvního státu zašle příslušnému soudu nebo jinému orgánu, který tento stát k tomuto účelu určil, opis rozhodčího nálezu ověřený generálním tajemníkem Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic. Výkon rozhodčího nálezu se bude řídit zákony týkajícími se výkonu soudních rozhodnutí platných ve státě, na jehož území se o takovýto výkon žádá.

6 Vývoj judikatury týkající se rozhodčích doložek

Judikatura zabývající se rozhodčími doložkami ve spotřebitelských smlouvách prošla v posledním desetiletí velkým progresem. Spotřebitelské smlouvy jsou definovány v § 1810 o. z. jako smlouvy, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel. Spotřebitel je ve smyslu § 419 o. z. každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná. „Zda jde o smlouvu uzavíranou se spotřebitelem, je nutné zkoumat v okamžiku jejího uzavření. Následná ztráta postavení podnikatele nebo spotřebitele na charakteru smlouvy a závazku nic nemění. Podobně ani změna subjektu (postoupení pohledávky, převzetí dluhu, postoupení smlouvy).“²⁰⁰

Úprava spotřebitelských smluv je ve velké míře ovlivněna evropským právem, které je nutno brát v potaz při výkladu příslušných ustanovení vnitrostátního práva, je rovněž i předmětem výkladu ESD. Například v rozsudku ESD (prvního senátu) ze dne 6. 10. 2009 sp. zn. C-40/08 ve věci *Asturcom Telecomunicaciones SL proti Cristina Rodríguez Nogueira* bylo rozhodováno o žádosti podané španělským soudem o rozhodnutí o předběžné otázce a podává se z něj, že Směrnice 93/13 musí být vykládána v tom smyslu, že vnitrostátní soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu, vydaného bez účasti spotřebitele, musí, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, i bez návrhu posoudit nepřiměřenost rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem, je-li podle vnitrostátních procesních pravidel možné provést takové posouzení v rámci obdobných řízení na základě vnitrostátního práva. Jde-li o nepřiměřenou doložku, přísluší soudu vyvodit veškeré důsledky, které z toho vyplývají podle vnitrostátního práva, aby se ujistil, že tento spotřebitel nebude uvedenou doložkou vázán.

²⁰⁰ LAVICKÝ, Petr; et al. *Občanský zákoník: komentář. Občanský zákoník: komentář. Obecná část (§ 1 – 654)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 394.

Zásadní význam pro spotřebitelské smlouvy mají kromě Směrnice 93/13 i:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23. 9. 2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnic 97/7/ES a 98/27/ES,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/122/ES ze dne 14. 1. 2009 o ochraně spotřebitele ve vztahu k některým aspektům smluv o dočasném užívání ubytovacího zařízení (timeshare), o dlouhodobých rekreačních produktech, o dalším prodeji a o výměně,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu),
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. 10. 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES.²⁰¹

6.1 Počátek konce rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech

Vývoj judikatury stran rozhodčích doložek je možné rozčlenit do třech období. Pro zařazení do jednotlivých etap je podstatné, že platnost rozhodčích smluv se posuzuje podle zákona ve znění účinném v době uzavření smlouvy. Rozhodným okamžikem tedy bude moment uzavření rozhodčí smlouvy.

V první etapě byl účinný § 7 ZRŘ (od 1. 1. 1995 do 31. 3. 2012), podle jehož odst. 1 má rozhodčí smlouva zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý. Podle druhého odstavce nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odstavce 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.

²⁰¹ LAVICKÝ, Petr; et al. *Občanský zákoník: komentář. Občanský zákoník: komentář. Obecná část (§ 1 – 654)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 394.

6.1.1 Způsob výběru rozhodce

Do roku 2009 soudy přistupovaly k rozhodčím doložkám liberálně. Nejvyšší soud ČR kladl na soudy nižších instancí pouze požadavek zkoumat projevy vůle účastníků rozhodčí smlouvy z pohledu, zda mezi nimi došlo k dohodě o postupu, kterým se má řízení vést, včetně případné dohody stran o tom, že řízení nebude ústní, a dohody o úhradě nákladů rozhodčího řízení. Pokud by k této dohodě mezi účastníky nedošlo, byl by důvod ke zrušení rozhodčího nálezu.²⁰²

6.1.1.1 Výběr rozhodce ze seznamu

Od roku postupně 2009 dochází k restrikci při výkladu platnosti rozhodčích doložek. Spotřebitelské smlouvy velmi často obsahovaly rozhodčí doložku, v níž byl vymezen výběr rozhodce, který má pravomoc věc projednat a rozhodnout různorodým způsobem. Například měl být rozhodce vybrán ze seznamu rozhodců vydaného právnickou osobou, která ale není stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 ZRŘ. Původně v tomto způsobu výběru rozhodce Nejvyšší soud ČR nespatořoval problém. Stanovil, že dohoda stran o tom, že spory vzniklé z leasingové smlouvy budou rozhodovány rozhodcem vybraným žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného při Asociaci leasingových společností ČR, která není stálým rozhodčím soudem, je v souladu s § 7 odst. 1 ZRŘ, neboť prioritní je smluvní volnost, v jejímž rámci strany vymezí, jaké druhy sporů podrobí pravomoci rozhodců a dohodnou se na tom, zda je bude rozhodovat jeden nebo více rozhodců, popř. stálý rozhodčí soud. Shodným projevem vůle mohou smluvní strany v rozhodčí smlouvě určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak budou určeny.²⁰³

Prvním významnějším rozhodnutím s odlišným názorem bylo usnesení Vrchního soudu v Praze, z něhož se podává, že pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem, a že rozhodčí řízení

²⁰² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2009 sp. zn. 32 Cdo 2312/2007

²⁰³ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008 sp. zn. 32 Cdo 2282/2008

bude probíhat podle pravidel vydaných touto právní osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona.²⁰⁴

Na toto rozhodnutí pak navázalo usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 (R 121/2011), které vývoj ohledně obsahu rozhodčích doložek zdánlivě dovršuje a sjednocuje. Podle něj jestliže rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti pouze odkazuje na rozhodčí řád vydaný právní osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem. Rozhodce nelze vybírat ze seznamu nestálého rozhodčího soudu, doložka nemůže obsahovat zmocnění pro jednu ze stran tohoto soudu, neboť pro vytvoření tohoto seznamu nejsou dána žádná pravidla a jistoty, jako je tomu u stálých rozhodčích soudů, neboť nestálý rozhodčí soud není povinen vydávat svoje pravidla a řády a následně je zveřejňovat v Obchodním věstníku. Nejvyšší soud ČR se v tomto rozhodnutí odchyluje od svého původního stanoviska a následuje směr, který nastolil ve svém citovaném rozhodnutí Vrchní soud v Praze. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR inter alia odkazuje na rozhodovací praxi Ústavního soudu ČR, který opakovaně zaujal právní názor, že rozhodovací činnost rozhodčího soudu, resp. rozhodce, je založená na smlouvě, která deleguje vůli stran, a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku. Rozhodce (rozhodčí soud) nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno stanoví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud.²⁰⁵ Ve své sjednocovací rozhodovací činnosti Nejvyšší soud ČR zaujal názor, že není možno pomocí zásady smluvní autonomie negovat v těchto případech zákonu odporující ujednání rozhodčí doložky, u níž lze dovozovat v zásadě zřetelnou snahu poškodit „slabšího“ účastníka závazkového vztahu. Demokratický a právní stát totiž

²⁰⁴ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009. sp. zn. 12 Cmo 496/2008 uveřejněné pod č. 45/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

²⁰⁵ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 1. 2004 sp. zn. I. ÚS 339/02, usnesení ze dne 4. 12. 2003 sp. zn. IV. ÚS 511/03, ze dne 29. 4. 2005 sp. zn. III. ÚS 166/05 či ze dne 12. 9. 2003 sp. zn. III. ÚS 145/03

nemůže rezignovat na ochranu práv a oprávněných zájmů, které by mohly být ohroženy v řízení alternativním k soudnímu.²⁰⁶

Soudkyně Nejvyššího soudu ČR JUDr. Kateřina Hornochová, předsedkyně senátu občanskoprávního a obchodního kolegia, na konferenci o Rozhodčím řízení, konané dne 26. 4. 2018 na půdě Justiční akademie uvedla, že mnoho soudců Nejvyššího soudu ČR s rozhodnutím velkého senátu od počátku nesouhlasilo a nesouhlasí, nicméně právě s ohledem na to, že se jedná o rozhodnutí velkého senátu, nelze jej prolomit.

Jen necelých šest měsíců po vydání citovaného rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu ČR se k pravidlům určení rozhodců přihlásil taktéž Ústavní soud ČR a rozhodnutí velkého senátu ve svém nálezu citoval²⁰⁷.

Igor Pořízek²⁰⁸ upozorňuje, že citované závěry se uplatní bez zřetele k tomu, zda jsou stranami rozhodčí smlouvy spotřebitelé či nikoliv, neboť to nemá žádný význam pro sjednání způsobu určení rozhodce. Tato praxe také vyplývá z odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR (ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. 31 Cdo 1945/2010), v němž ani nebyla posuzována skutková situace týkající se spotřebitele. Všechna judikatorní rozhodnutí, která nejsou výslovně postavena na ochraně slabší strany a zájmů spotřebitele, ale na obcházení zákona, mají svoji relevanci i ve vztahu mezi podnikateli.²⁰⁹

Před 1. 4. 2012 byla praxe jednotlivých soudů i přes shora uvedená rozhodnutí roztržštěná, a proto ve věci, v níž byl rozhodčí nález vydán dne 29. 7. 2009, tedy podle ZRR ve znění účinném do 31. 3. 2012 zasáhl velký senát Nejvyššího soudu ČR, z jehož rozhodnutí se podává, že byl-li rozhodce určen odkazem na „rozhodčí řád“ vydaný právníkou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak rozhodčí nález není způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) e. ř., podle něhož by mohla být nařízena exekuce, jelikož rozhodce určený na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky

²⁰⁶ usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 (R 121/2011)

²⁰⁷ nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2011 sp. zn. II. ÚS 2164/10

²⁰⁸ PAŘÍZEK, Igor. K dalšímu posunu judikatury u rozhodčích doložek. *Právní rozhledy*. 2015, č. 2, s. 62.

²⁰⁹ PAŘÍZEK, Igor. K platnosti rozhodčí doložky u nespotebitele. *Právní rozhledy*. 2014, č. 17, s. 599.

(ve smyslu § 39 obč. zák.) neměl k vydání rozhodčího nálezu podle ZRŘ pravomoc. Byla-li již exekuce v takovém případě přesto nařízena a zjistí-li soud (dodatečně) nedostatek pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal, je třeba exekuci v každém jejím stadiu pro nepřipustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. zastavit.²¹⁰ K vedení seznamu rozhodců a vydávání „rozhodčích řádů“ jsou totiž podle § 13 ZRŘ oprávněny pouze stálé rozhodčí soudy zřízené na základě zákona.

Nejvyšší soud ČR v citovaném rozhodnutí uvádí, že v exekučním řízení je nutné zkoumat způsobilost exekučního titulu z hlediska pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal a v případě negativního zjištění exekuci zastavit, a to i bez návrhu podle § 269 o. s. ř.

V praxi v případě exekučních řízení poté, co exekuční soud vydá pověření soudního exekutora, exekuční spis prakticky založí na spisovnu a do exekučního řízení se už nikterak nezasahuje (není-li spis postoupen soudu k rozhodnutí například s návrhem na zastavení nebo odložení exekuce). Průběh exekučního řízení je v rukách soudního exekutora. Shora citované rozhodnutí způsobilo, že u mnohých soudů byla změněna zavedená praxe. Došlo k vyjmutí exekučních spisů ze spisoven, a v případě, kdy byl exekučním titulem rozhodčí nález, exekuční soud si z vlastní iniciativy vyžádal rozhodčí spisy a bylo-li zjištěno, že rozhodčí nález byl vydán rozhodcem, který k tomu neměl pravomoc, exekuční soud exekuci ex officio zastavil podle § 269 odst. 1 o. s. ř. U středně velkého okresního soudu je vydáno tisíce pověření ročně²¹¹ a exekučních řízení vedených na základě rozhodčího nálezu bylo a doposud je velké množství, ačkoli v posledních třech letech v důsledku judikatorního vývoje počet nově zahájených exekucí na základě rozhodčích nálezů značně poklesl. Takový postup byl neúnosný, a proto počáteční chaos vystřídal nový systém, kdy exekuční soud zkoumal, zda byl rozhodčí nález vydán rozhodcem, který k tomu měl pravomoc pouze tehdy, kdy byl spis ze spisovny vyňat z jiného důvodu – nejčastěji proto, že povinný žádal zastavení exekuce, nejčastěji pro nemajetnost.

²¹⁰ usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 92/2013

²¹¹ roce 2017 napadlo u Okresního soudu ve Strakoncích celkem 3227 žádostí soudních exekutorů o pověření a nařízení exekuce, v roce 2018 jich bylo celkem 2844

V rámci dohledové praxe Ministerstva spravedlnosti ČR lze i v roce 2019 spatřovat snahu vytvořit postup, který povede k identifikaci dotčených exekučních řízení a umožnit tak následné procesní úkony soudu související s ověřením zákonnosti vedení exekuce a jejím případným zastavením.²¹² I proto bylo vytvořeno pro každý okresní soud místo jednoho vyššího soudního úředníka pro výkon státního dohledu nad činností soudních exekutorů. Právě tito zaměstnanci by podle ministerstva měli přispět k plnění požadovaných úkolů soudu. Nicméně autorka z poraxe může potvrdit, že tuto snahu má ministerstvo již zhruba 5 let s tím že, doposud nebyl žádný systém vytvořen, kromě toho podle autorčina názoru nejsou soudy pro zamýšlený postup personálně vybaveny. Řízení, v němž je meritorně rozhodnuto o zastavení exekuce, může vést toliko soudce a měl by tak činit při jednání. Nelze ani pominout, že v průběhu řízení o zastavení exekuce vznikají nemalé náklady a s ohledem na roztržičnost judikatury a zásadní rozpory v názorech odvolacích, dovolacích soudů i Ústavního soudu ČR je pak otázkou, zda se jedná o vhodný postup.

K otázce výběru rozhodce se vyjádřil také Ústavní soud ČR, a to zejména z hlediska § 36 a § 38 LSZP. Nejprve uvedl, že právo na zákonného soudce zaručené čl. 38 odst. 1 LSZP lze přiměřeně vztáhnout i na řízení rozhodčí. Zdůraznil požadavek na konkretizaci a individualizaci výběru rozhodce s tím, že rozhodčí řízení představuje jakýsi „odklon“ od klasického soudního řízení, proti jehož výsledku existují pouze velmi omezené možnosti soudního přezkumu. Není-li tedy rozhodováno rozhodcem, jehož výběr se uskutečnil podle transparentních pravidel, nemůže být akceptovatelný ani výsledek tohoto rozhodování.²¹³

ZRŘ nevyklučuje, aby otázka (nedostatku) pravomoci rozhodce byla zkoumána i v exekučním řízení. Nevypořádá-li se soud s námitkami účastníka o nedostatku pravomoci rozhodce, postupuje v rozporu s čl. 36 odst. 1 LSZP. Přitom platí, že není-li spor rozhodován rozhodcem, jehož výběr se uskutečnil podle

²¹² jak ostatně vyplývá z dopisu ministra spravedlnosti JUDr. Jana Kněžínska, Ph.D. ze dne 11. 4. 2019 adresovaného všem soudům

²¹³ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 3. 4. 2012 sp. zn. IV. ÚS 2735/11

transparentních pravidel, nemůže být akceptovatelný ani výsledek takového rozhodování.²¹⁴

Pak šel Ústavní soud ČR ještě dál a rozhodl, že za situace, kdy rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, ale pouze odkazuje na výběr „soudem“, tedy obchodní společností, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a rozhodčí smlouva je tudíž neplatná, porušil obecný soud, který se otázkou pravomoci rozhodce nezabýval, právo účastníka řízení zaručené čl. 36 LSZP.²¹⁵ ZRŘ nevylučuje, aby otázka (nedostatku) pravomoci rozhodce byla zkoumána i v exekučním řízení.²¹⁶

Zpočátku byla tedy rozhodovací praxe Ústavního a Nejvyššího soudu ČR jednotná v tom, že pravidla pro určení osoby rozhodce musí být jednoznačná a hlavně transparentní.²¹⁷ Následně se však judikatura začala tříštit v důsledku řešení nejednoznačných záležitostí, a tak se začaly projevovat rozdílné názory Ústavního a Nejvyššího soudu ČR a dokonce i uvnitř Nejvyššího soudu ČR. Na vývoj judikatury pružně reagovaly významné subjekty (poskytovatelé úvěrů a zápůjček) a rozhodčí doložky začaly koncipovat odlišným a vyhovujícím způsobem.

Například bylo stanoveno, že pro případ, že by mezi smluvními stranami vznikl v budoucnu spor, bude rozhodnutý rozhodci, kteří byli určení jmenovitě výčtem například pěti osob (to by nejspíše požadavkům transparentnosti vyhovovalo), rozhodčí doložka ale pokračovala dál a pro případ, že by ani jeden z rozhodců nemohl věc rozhodnout, stanovila, že věc rozhodne jiný věřitelem zvolený rozhodce. Ústavní soud ČR v takovém případě dovedl, že rozhodčí doložka formulovaná shora uvedeným způsobem v případě, kdy věc rozhodl jmenovitě určený rozhodce, je platná, není v rozporu s právem na ochranu spotřebitele, neboť předmětná rozhodčí doložka není ujednáním, které by mělo povahu

²¹⁴ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2012 sp. zn. III. ÚS 1624/12, shodně taktéž náleží Ústavního soudu ČR ze dne 26. 2. 2014 sp. zn. IV. ÚS 2078/12

²¹⁵ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 14. 3. 2013 sp. zn. II. ÚS 3406/10

²¹⁶ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. II. ÚS 3406/10, nebo např. náleží ze dne 26. 2. 2014 sp. zn. IV. ÚS 2078/12,

²¹⁷ usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 a náleží Ústavního soudu ČR z 1. 11. 2011 sp. zn. II. ÚS 2164/10

nepřiměřené a zneužívající klausule. Případná další část rozhodčí doložky, v níž je umožněno využít jako rozhodce osoby, které už definovány nejsou, tvoří samostatnou část rozhodčí doložky, která je oddělitelná a není nutno se jí zabývat, když rozhodoval rozhodce jmenovitě určený.²¹⁸

Nejvyšší soud ČR se k názoru Ústavního soudu ČR nepřiklonil. Z jeho rozhodnutí je evidentní, že pro způsob výběru rozhodce jsou kladeny větší požadavky a přísnější kritéria. „Jestliže rozhodčí smlouva (doložka) obsahuje ujednání, jímž strany určují počet i osoby rozhodců nebo stanoví způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny, musí ve vztahu ke všem v úvahu připadajícím rozhodcům vyhovovat ustanovení § 7 odst. 1 ZRŘ; jinak řečeno, každý rozhodce ad hoc, jehož strany povolaly v případě majetkového sporu k rozhodnutí, musí být určen transparentně. Tento požadavek je odůvodněn tím, že rozhodčí nález nebo usnesení vydané kterýmkoli z určených rozhodců by neměly trpět nedostatkem vykonatelnosti proto, že rozhodčí smlouva (doložka) je neplatná [§ 31 písm. b), c) ZRŘ] a rozhodce tak neměl pravomoc ve věci rozhodovat. Z toho vyplývá, že netransparentnost určení jen některých rozhodců ad hoc způsobuje (absolutní) neplatnost rozhodčí smlouvy (doložky) v celém rozsahu, i když se smluvní strany dohodly způsobem předpokládaným v ustanovení § 7 odst. 1 ZRŘ také na jednom nebo více rozhodcích jmenovitě. Přijetí názoru o částečné neplatnosti ujednání o určení rozhodců by vnášelo nejistotu do právních vztahů účastníků rozhodčího řízení, neboť vykonatelnost rozhodčího nálezu nebo usnesení by závisela na tom, který z rozhodců ad hoc o majetkovém sporu rozhodne.“²¹⁹

Jako neplatná byla shledána taktéž rozhodčí doložka, ve které se účastníci dohodli, že majetkové spory vzniklé z této úvěrové smlouvy či v souvislosti s ní, budou rozhodovány jediným rozhodcem, který bude určen JUDr. R. K., advokátem, a to ze Seznamu rozhodců vedeného JUDr. R. K., s tím, že JUDr. R. K. je v Seznamu rozhodců též uveden a je tedy oprávněn rozhodcem určit sám sebe. V předmětné věci byl spor rozhodnutý přímo JUDr. R. K. Ani tato rozhodčí doložka nebyla Nejvyšším soudem ČR shledána za platnou, neboť neobsahuje řádné určení rozhodce ad hoc, nýbrž určení rozhodce je svěřeno fyzické osobě (advokátovi JUDr. R. K.), tedy subjektu, který není stálým

²¹⁸ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 11. 10. 2012 sp. zn. IV. ÚS 1281/12 nebo usnesení ze dne 23. 5. 2013 sp. zn. II. ÚS 3413/12

²¹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2015 sp. zn. 33 Cdo 68/2014

rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a který ani není povolán vydávat řád, podle něhož má rozhodčí řízení probíhat, ani vést seznam rozhodců, z něhož má být rozhodce vybrán, když k tomu jsou podle § 13 ZRŘ oprávněny pouze stálé rozhodčí soudy zřízené na základě ZRŘ.²²⁰

Podobně byla také za neplatnou označena rozhodčí doložka, v níž byli sice explicitně vyjmenováni dva rozhodci (fyzické osoby), z nichž jeden z těchto jmenovitě určených rozhodců vydal rozhodčí nález, ale v dalším se strany dohodly, že rozhodcem se může stát i jiný subjekt určený právnickou osobou (Rozhodčí společností Pardubice s.r.o.) ze seznamu rozhodců uveřejněného na internetových stránkách, případně advokát ze seznamu vedeného Českou advokátní komorou. Rozhodčí doložka byla shledána jako neplatná s odůvodněním, že netransparentnost určení jen některých rozhodců ad hoc způsobuje (absolutní) neplatnost rozhodčí smlouvy (doložky) v celém rozsahu, i když se smluvní strany dohodly způsobem předpokládaným v ustanovení § 7 odst. 1 ZRŘ, ve znění účinném do 31. 12. 2013, také na jednom nebo více rozhodcích jmenovitě. Nejvyšší soud ČR opět svoje rozhodnutí odůvodnil odmítnutím názoru o částečné platnosti ujednání o určení rozhodců.²²¹

Stejně tak nemůže být ponechán způsob výběru rozhodce pouze jedné smluvní straně rozhodčí smlouvy. Neplatná je tedy také ta rozhodčí doložka, v níž si smluvní strany sjednaly, že pravomoc k řešení veškerých sporů o nároky, které přímo nebo odvozeně vznikly z této dohody nebo v návaznosti na ni, má podle zákona o rozhodčím řízení, rozhodovat v jednoinstančním písemném rozhodčím řízení (konaném v sídle rozhodců) samostatně kterýkoli z v dohodě jmenovitě uvedených rozhodců nebo jiný věřitelem zvolený rozhodce. Taková rozhodčí doložka způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Nutno podotknout, že taktéž v tomto případě rozhodoval věc rozhodce, který byl v rozhodčí doložce jmenovitě určený, Nejvyšší soud ČR opět argumentoval nemožností částečné neplatnosti.²²²

²²⁰ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 3. 2014 sp. zn. 21 Cdo 174/2014

²²¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 2504/2014 a podobně taktéž usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2014 sp. zn. 21 Cdo 4529/2014

²²² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2015 sp. zn. 33 Cdo 68/2014

Naproti tomu Nejvyšší soud ČR rozhodoval v případě, kdy rozhodčí smlouva byla formulována tím způsobem, že byl sjednán taxativní neměnný a stálý výčet osmi jmenovitě určených rozhodců bez závazně stanoveného pořadí s tím, že z tohoto seznamu vybere rozhodce žalující strana. Nejvyšší soud dovodil, že rozhodčí smlouva, již se strany dohodly, že majetkový spor rozhodne jeden z osmi jednoznačně určených rozhodců s tím, že výběr jednoho z nich je na straně, která podá rozhodčí žalobu, je bez ohledu na to, že nebyla sjednána individuálně, platným právním úkonem; nejde o ujednání, které by mělo povahu nepřiměřené a zneužívající klausule.²²³ Zajímavé je, že toto rozhodnutí nebylo schváleno v roce 2014 do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. Petr Vojtek²²⁴ to vysvětluje tak, že je to vlastně logické pokračování tendence, kterou ve vztahu k rozhodčímu řízení Nejvyšší soud ČR vede. Petr Vojtek dodává, že nevyšel ani pokus o liberálnější výklad založený na závěru, že může obstát předem daný seznam rozhodců, z něž bude rozhodce vybrán. Vytýkáno tomu rozhodnutí bylo i to, že v daném případě náleželo právo výběru jen jedné (silnější straně).

Podobná rozhodovací linie Nejvyššího soudu ČR je patrná taktéž v ostatních případech, kdy výběr rozhodce byl ponechán na libovůli jiného subjektu než účastníků sporu. Tak například bylo rozhodnuto, že rozhodčí smlouva, uzavřená do 31. 3. 2012, která pro řešení sporů mezi účastníky určuje jediného rozhodce, jenž bude jmenován předsedou dozorčí rady právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je podle ustanovení neplatná (podle § 39 obč. zák.).²²⁵

Jako neplatná pro rozpor se zákonem byla také prohlášena rozhodčí doložka, ve které bylo určeno, že veškeré spory vzniklé z této smlouvy nebo v souvislosti s ní budou rozhodovány v rozhodčím řízení jediným rozhodcem podle Jednacího řádu rozhodčího řízení vydaného Unii pro rozhodčí a mediační řízení ČR, a. s., IČO 27166147, a zveřejněného na internetové adrese www.urmr.cz, přičemž rozhodce bude ke dni doručení žaloby zapsán v Seznamu rozhodců vedeném Unii s tím, že smluvní strany výslovně pověřily Unii, aby určila podle

²²³ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 1616/2014

²²⁴ VOJTEK, Petr. Přehled rozhodnutí NS neschválených v roce 2014 do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. *Soudní rozhledy*. 2015, č. 2, s. 46.

²²⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2013 sp. zn. 23 Cdo 1112/2013

jednacího řádu rozhodčího řízení rozhodce pro rozhodčí řízení založené touto rozhodčí doložkou. Nejvyšší soud ČR dovedl, že vykonává-li subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, zřízeným na základě zvláštního zákona, činnosti spadající výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o úmysl odporující zákonu.²²⁶

Určení rozhodce pomocí třetí osoby – tzv. appointing authority má své příznivce.²²⁷ Bohuslav Petr a Hubert Maxa správně upozorňují, že ne každá rozhodčí doložka odkazující pro účely výběru rozhodce na seznam vedený nikoliv stálým rozhodčím soudem je automaticky neplatná. „Jestliže rozhodčí doložka obsahuje ujednání o appointing authority, je na místě se zabývat tím, zda jmenovací autorita splňuje požadavky nestrannosti a nezávislosti a zda ujednání o ní naplňuje obecné náležitosti právního jednání. Jestliže je právní jednání v tomto ohledu v pořádku, možno shledat, že způsob výběru rozhodce byl vymezen platně a v souladu se zákonem.“²²⁸ Autoři však uzavírají, že institut appointing authority má své místo mezi podnikateli, kteří spolu stabilně obchodují s tím, že jeho uplatnění ve spotřebitelských vztazích není vhodné, když s tímto podstatným dovětkem se ztotožňuje i autorka práce.

6.1.2 Pravidla rozhodčího řízení

Judikatorní vývoj se dotkl nejen způsobu výběru rozhodce, ale i pravidel, na základě kterých by mělo rozhodčí řízení proběhnout.

Stran pravidel rozhodčího řízení je nutné rozlišovat, zda je stranou sporu spotřebitel či nikoliv. Rozhodčí řízení je obecně dle ZRŘ zásadně písemné, bez ústního jednání a jednoinstanční, bez možnosti přezkumu rozhodčího nálezu.²²⁹

Obecně projednání sporu v rozhodčím řízení neznamená vzdání se právní ochrany, ale její přesunutí na jiný rozhodující orgán. Bez této premisy by nebylo ani rozhodčí řízení alternativou k řízení před soudem. Výsledkem rozhodčího řízení však nesmí být vyloučení či snížení úrovně ochrany, které by se stranám

²²⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2013 sp. zn. 23 Cdo 3737/2011

²²⁷ SOKOL, Tomáš. Konstituování rozhodčího fóra. *Bulletin advokacie* [online]. 31. 10. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/konstituovani-rozhodciho-fora>.

²²⁸ PETR, Bohuslav, MAXA, Hubert. *Problematika appointing authority ve světle judikatury*. Právní rozhledy. 2015, č. 10, s. 371.

²²⁹ srov. § 19 odst. 3 a § 27 ZRŘ

dostalo v řízení před soudem.²³⁰ Na straně druhé je nutné respektovat i smluvní autonomii. Samotné sjednání rozhodčí doložky s přihlédnutím ke shora uvedenému tedy nemůže být považováno za omezení přístupu k soudu. Soud je však povinen v každém konkrétním případě přihlížet k individuálním okolnostem každého případu a posoudit rozhodčí doložku z hlediska její přiměřenosti, a to i bez ohledu na to, zda některá ze stran je spotřebitelem či nikoli s tím, že na spotřebitelské smlouvy je nutno nahlížet ostřejší optikou.²³¹

Je nutné zvážit přiměřenost doložky v každém jejím konkrétním ujednání, zda není v rozporu se zásadou přiměřenosti alternativního způsobu řešení sporu před rozhodcem, což se týká především otázky úpravy jednání a možnosti přezkumu rozhodčího nálezu.²³²

Rozhodčí řízení je méně formální, má flexibilnější pravidla. Právě i proto je využíváné, nicméně to nemůže vést k absolutní libovůli rozhodců. Rozhodčí řízení nemůže být vedeno v rozporu se základními principy, na nichž stojí civilní řízení. Postupem soudu (a rozhodců nevyjímaje) musí být zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k zachování zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob (§ 1 o. s. ř.). V každém konkrétním případě, kdy je věc vyjmuta ze soudní pravomoci před rozhodce, je nutné zkoumat individuální skutečnosti co do přiměřenosti této alternativy vůči řízení před soudem. Dojde-li k extrémnímu vybočení ze základních principů, pak rozhodčí doložka může být i mezi dvěma nepodnikateli prohlášena za neplatnou pro rozpor se zákonem (ať už podle § 39 obč. zák nebo podle § 580 o. z.).

Povaha účastníka rozhodčího řízení má rozhodující vliv při zkoumání přiměřenosti. Pro rozhodčí doložku uzavíranou se spotřebitelem či mezi nepodnikateli budou stanovena přísnější měřítka než pro podnikatele, pro které by měla být připuštěna větší autonomie při určení pravidel rozhodčího řízení. V opačném případě by rozhodčí řízení ztratilo všechny své benefity.

²³⁰ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 16. 7. 2013 sp. zn. I. ÚS 1794/10

²³¹ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. 10. 2011 sp. zn. II. ÚS 3057/10

²³² PAŘÍZEK, Igor. K platnosti rozhodčí doložky u nespotřebitele. *Právní rozhledy*. 2014, č. 17, s. 599.

Je-li obsah rozhodčí smlouvy sjednán pouhým odkazem na pravidla právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem, pak se toto ujednání jeví přinejmenším jako neurčité, když jde o pravidla vytvořená pro rozhodčí řízení ad hoc, která nebyla součástí rozhodčí smlouvy, a která na rozdíl od statutů stálých rozhodčích soudů (§ 13 odst. 2 ZRŘ) nebyla uveřejněna v Obchodním věstníku. Tato pravidla nejsou oběma smluvními stranám seznatelná a mohou být libovolně měněna. Totéž platí pro odkaz na pravidla pro náklady rozhodčího řízení. Je přitom irelevantní, že smluvní strany v rozhodčí doložce prohlásí, že jsou s obsahem uvedených dokumentů seznámeny, neboť není vůbec zřejmé, jak lze zjistit obsah těchto dokumentů nebo ke kterému datu je jejich znění.²³³

Ohledně pravidel rozhodčího řízení nejprve panovala mezi Nejvyšším a Ústavním soudem ČR shoda. Jde-li o ujednání v rámci spotřebitelské smlouvy, bylo dáno, že rozhodčí řízení musí obecně zaručovat procesní práva srovnatelná s řízením, které by bylo namísto v případě, kdyby se spotřebitel k ujednání ve spotřebitelské smlouvě nezavázal (ústnost, přímost jednání, odvolací instance, absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva). Ujednání o rozhodčí doložce ve spotřebitelské smlouvě lze z ústavněprávního hlediska připustit pouze za předpokladu, že podmínky ustavení rozhodce a dohodnuté podmínky procesního charakteru budou účastníkům řízení garantovat rovné zacházení, což ve vztahu spotřebitel - podnikatel znamená zvýšenou ochranu slabší strany, tj. spotřebitele, a že dohodnutá procesní pravidla budou garantovat spravedlivé řízení, včetně možnosti přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci, jak to umožňuje ZRŘ.²³⁴

V reakci na citované rozhodnutí exekuční soudy opět ve velkém mechanicky exekuce zastavovaly, a to i bez návrhu, podle § 55 e. ř. ve spojení s § 52 odst. 1 e. ř. a § 268 odst. 1 písm. h) o .s. ř. právě s odkazem na citovaný nálezn Ústavního soudu ČR tím, že rozhodčí doložka, v níž si podnikatel a spotřebitel sjednali jednoinstanční či písemné rozhodčí řízení, je neplatná a rozhodce určený na základě neplatné rozhodčí doložky nemá pravomoc věc rozhodnout.

²³³ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2009 sp. zn. 32 Cdo 2312/2007

²³⁴ nálezn Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2011 sp. zn. II. ÚS 2164/10 nebo usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2012 sp. zn. I. ÚS 757/12

Igor Pařízek²³⁵ v souvislosti s nálezem Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2011 sp. zn. II. ÚS 2164/10 upozorňuje, že otázkou je, jak by soudy posuzovaly platnost rozhodčí doložky, která byl garantovala skutečně shodná práva s řízením před soudem, a to například, omezovala-li by sjednaná rozhodčí doložka přezkum rozhodčích nálezů pouze na věci, v nichž bylo rozhodováno o peněžitém plnění převyšujícím bez příslušenství 10 000 Kč, jak to činí o. s. ř. v případě odvolání v takových věcech (§ 202 odst. 2 o. s. ř.). Podle autorčina názoru by takové omezení před exekučním soudem neobstálo.

Následně se Nejvyšší soud ČR od stanoviska Ústavního soudu ČR odklonil a radikální přístup stran požadavku na ústní jednání a možnost přezkumu ve spotřebitelských věcech změkčil. Dovodil, že rozhodčí řízení urychluje řešení majetkových sporů, přičemž vyloučení ústního jednání je jedním z prostředků, jak tohoto cíle dosáhnout. Pokud není absence ústního jednání nijak zneužito, nelze říci, že by vyloučení ústního jednání samo o sobě způsobovalo k újmě spotřebitele významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Co se týče nemožnosti přezkumu rozhodčího nálezu, ZRŘ připouštěl přezkum rozhodčího nálezu ve věci samé pouze v případech, kdy si strany možnost přezkumu ujednaly, což se v posuzovaném případě nestalo. Jde o charakteristický rys rozhodčího řízení a další z prvků zaručující rychlost řízení, tedy jeden z cílů tohoto alternativního řízení k řízení soudnímu. Zrychlení řízení slouží oběma stranám rozhodčí doložky, neboť ty pak mají dříve autoritativně zjištěnu svoji právní pozici.²³⁶

Dvojinstančnost není obecnou zásadou občanského soudního řízení a už vůbec ne ústavní zásadou vztahující se k občanskému soudnímu řízení.²³⁷ Požadavek dvojinstančnosti nevyplývá ani z čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod²³⁸, ba dokonce ani z judikatury ESLP, z níž lze učinit závěr,

²³⁵ PAŘÍZEK, Igor. K platnosti rozhodčí doložky u nespotebitele. *Právní rozhledy*. 2014, č. 17, s. 599.

²³⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2013 sp. zn. 23 Cdo 2447/2011

²³⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 1. 2011 sp. zn. 21 Cdo 3820/2009

²³⁸ Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana

že státy musí naplnit právo na spravedlivý proces ve všech jeho aspektech, avšak postačí-li pro realizaci všech atributů spravedlivého procesu jedna instance, je to v pořádku, resp. právo na spravedlivý proces je naplněno tehdy, je-li věc posouzena alespoň v jednom stupni orgánem, který naplňuje požadavek nezávislosti a nestrannosti ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.²³⁹

Co se týče ústního jednání, pak je nutné upozornit na skutečnost, že i v řízení před soudem je možné věc meritorně rozhodnout, aniž by věc byla veřejně projednána. Předně je tomu tak v případě, kdy je ve věci vydán platební rozkaz (stejně jako elektronický platební rozkaz, evropský platební rozkaz či směnečný platební rozkaz), dále k projednání věci samé není třeba nařizovat jednání, jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí.²⁴⁰ Konečně Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod právo na ústní jednání ani nestanoví. Judikatura ESLP je již náročnější. Stanoví, že řízení před soudem první a jediné instance zahrnuje právo na veřejné projednání i právo na projednání ústní.²⁴¹ To však neplatí bezvýjimečně.

Tak například absence ústního jednání je přípustná, existuje-li ohledně skutkového stavu shoda a soud se nemusí zabývat zvláště složitými právními otázkami.²⁴²

Další přípustnou výjimkou je, absentuje-li ústní jednání u druhé instance v případě, kdy před soudem prvoinstančním ústní jednání proběhlo.²⁴³

soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

²³⁹ rozsudek ESLP ze 17. 1. 1970 ve věci Delcourt proti Belgii, stížnost č. 2689/65, § 25, rozsudek velkého senátu ESLP z 26. 10. 2000 ve věci Kudla proti Polsku, stížnost č. 30210/96, § 122, rozsudek z 9. 3. 2006 ve věci Menesheva proti Rusku, stížnost č. 59261/00, § 104, rozsudek z 1. 4. 2010 ve věci Georgiy Nikolayevich Mikhaylov proti Rusku, stížnost č. 4543/04, § 51, rozsudek z 8. 4. 2014 ve věci Kenzie Global Limited Ltd, stížnost č. 287/07, § 17.

²⁴⁰ viz § 115a o. s. ř.

²⁴¹ rozsudek ESLP z 21. 2. 1991 ve věci Håkansson a Sturesson proti Švédsku, stížnost č. 11855/85, nebo rozsudek z 23. 2. 1994 ve věci Fredin proti Švédsku /č. 2/, stížnost č. 18928/91

²⁴² usnesení ESLP z 30. 3. 2004 ve věci Hodina proti České republice, stížnost č. 66450/01

²⁴³ rozsudek pléna ESLP z 29. 10. 1991 ve věci Jan-Åke Andersson proti Švédsku, stížnost č. 11274/84

Možné je veřejného projednání se vzdát (explicitně i tacitně). Vzdání se musí být jednoznačné a nesmí se dotknout veřejného zájmu.²⁴⁴

Vyvstává však otázka, zda požadavky stanovené v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, které jsou stanoveny pro nezávislý a nestranný soud, jsou bez dalšího aplikovatelné taktéž na rozhodčí soudy. Dobrovolné vzdání se práva na řízení před soudem ve prospěch rozhodčího řízení je obecně akceptovatelné. Takové vzdání se práva nemusí být nutně považováno za vzdání se všech práv ve smyslu článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Může být také přípustné vůči některým právům, zatímco vůči jiným nikoliv. Například práva na veřejné projednání se lze vzdát i v řízení před soudem. To samé se a fortiori uplatní v rozhodčím řízení, jehož jedním z častých cílů je vyhnout se publicitě.²⁴⁵ ESLP se explicitně nevyjádřil k ústnosti, ale vzhledem k tomu, že ta je součástí práva na veřejné projednání, lze dovodit, že i práva na ústní jednání v rozhodčím řízení se může strana dobrovolně vzdát bez toho, aby došlo k porušení článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Umožňuje-li ESLP vzdát se některých práv pro řízení před soudem, lze se jich vzdát i pro rozhodčí řízení.²⁴⁶

Lze shrnout, že v případě jednoinstančnosti a vyloučení ústního projednání bez dalšího nedochází k rozporu s čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V kontextu řízení o spotřebitelské věci se soud musí zabývat otázkou, zda bylo vzdání se práva skutečně svobodné a jednoznačné (české právo vyloučení ústního řízení i odvolání v rozhodčím řízení připouští i pro spotřebitele, takže požadavek „přípustnosti“ zde splněn je) a zda nepředstavovalo nepřiměřenou podmínku ve smyslu unijního práva.²⁴⁷

K ucelenému výkladu je nutné ještě zabývat se pojmem “nepřiměřená ujednání”, který byl do našeho právního řádu implementován s účinností ode dne 1. 7. 2008, a to do § 55 a § 56 obč. zák. V § 55 obč. zák. bylo stanoveno, že smluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména nemůže vzdát práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak

²⁴⁴ rozsudek ESLP z 5. 7. 2005 ve věci Exel proti České republice, stížnost č. 48962/99

²⁴⁵ usnesení ESLP z 23. 2. 1999 ve věci Osmo Suovaniemi a ostatní proti Finsku, stížnost č. 31737/96

²⁴⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 1616/2014

²⁴⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 1616/2014

zhoršit své smluvní postavení. Druhý odstavec odkazoval na § 56 obč. zák. a stanovil, že ustanovení zde obsažená jsou neplatná. Poslední třetí odstavec se zabývá výkladem ustanovení - v pochybnostech o významu spotřebitelských smluv platí výklad pro spotřebitele příznivější. V § 56 odst. 1 obč. zák. bylo stanoveno, že spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, odst. 3 obsahuje demonstrativní výčet ujednání, která požadavek přiměřenosti nesplňují.²⁴⁸

Institut nepřiměřených ujednání je projevem evropského práva. „Z článku 6 odst. 1 Směrnice 93/13 vyplývá povinnost členských států stanovit, že nepřiměřené podmínky použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených podmínek.“²⁴⁹ V navazující judikatuře ESLP dovedl, že nepřiměřená ujednání musí soud zkoumat z moci úřední,²⁵⁰ když povinnost soudu přezkoumávat tato ujednání není možné omezit prekluzivní lhůtou.²⁵¹ Ačkoli se spotřebitel v rozhodčím řízení nedovolal neplatnosti, povinnost přezkumu nepřiměřenosti ujednání se vztahuje i na soud v řízení o zrušení rozhodčího nálezu.²⁵²

V čl. 3 odst. 1 Směrnice 93/13 je stanoveno, že smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Pojem „v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje výraznou nerovnováhu

²⁴⁸ Původně ustanovení § 56 obč. zák. požadavky Směrnice 93/13 a na ní navazující judikatury nespĺňovalo, zakládalo pouze relativní neplatnost (ujednání byla považovaná za platná, nedovolal-li se spotřebitel jejich neplatnosti), ke změně došlo až zákonem 155/2010 Sb., kdy s účinností od 1. 8. 2010 byla neplatnost změněna na absolutní. V o. z. jsou nepřiměřená ujednání obsažena v § 1815, kde je uvedeno, že k nepřiměřenému ujednání se nepřihlíží, ledaže se jej spotřebitel dovolá.

²⁴⁹ ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; et al. *Občanský zákoník I, II. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 537.

²⁵⁰ rozsudek ESD ze dne 27. 6. 2000, Océano Grupo Editorial SA proti Rocióovi Muricanovi Quinterovi a ostatním, C-240/98 až C-244/98

²⁵¹ rozsudek ESD ze dne 21. 11. 2002, Cofidis SA proti Jean-Louisovi Fredoutovi, C-473/00

²⁵² rozsudek ESD ze dne 26. 10. 2006, Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL, C-168/05

v právech a povinnostech stran” byl předmětem výkladu ESD, který stanovil postup při výkladu čl. 3 odst. 1 Směrnice 93/13:

1) pojem „významná nerovnováha“ v neprospěch spotřebitele je třeba posuzovat na základě analýzy vnitrostátních právních předpisů, které by se použily v případě neexistence dohody stran, aby bylo možné posoudit, zda a případně do jaké míry je právní postavení spotřebitele smlouvou zhoršeno ve srovnání s právním postavením, jaké by měl podle platné vnitrostátní právní úpravy. Stejně tak by za tímto účelem mělo být přezkoumáno právní postavení, v jakém se daný spotřebitel nachází s ohledem na prostředky, které má podle vnitrostátních právních předpisů k dispozici pro zabránění dalšímu používání zneužívajících klauzulí.

2) Za účelem zodpovězení otázky, zda je způsobena nerovnováha „v rozporu s požadavkem dobré víry“, je třeba ověřit, zda prodávající nebo poskytovatel, který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s předmětnou klauzulí souhlasil v rámci individuálního vyjednávání o obsahu smlouvy.²⁵³

Pro účely jednoinstančnosti a vyloučení ústního jednání rozhodčího řízení má zásadní význam článek 3 odst. 3 Směrnice 93/13, který odkazuje na její přílohu, v níž je obsažen demonstrativní výčet podmínek, které mohou být považovány za nepřiměřené. V čl. 1 písm. q) této přílohy je uvedeno, že se jedná o podmínky, jejichž cílem nebo následkem je zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli. Slovní spojení „rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů“, rozlišuje mezi arbitráží, kde se rozhoduje na základě platného práva, a arbitráží, kde rozhodce rozhoduje podle zásad ekvity. Zmínka o „nepřiměřeném

²⁵³ rozsudek ESD z 14. 3. 2013 ve věci Mohamed Aziz proti Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa), C-415/11

omezení důkazů“ by za určitých okolností mohla dopadat na situaci, kdy je vyloučeno ústní jednání.²⁵⁴

Ze shora uvedeného výkladu Směrnice 93/13 a výčtu judikatury ESLP a ESD lze shrnout, že jednoinstančnost a písemnost rozhodčího řízení samy o sobě nejsou ve zřejmém rozporu s právem na spravedlivý proces a tedy nezpůsobují neplatnost rozhodčí smlouvy. Soud je v případě posuzování rozhodčí smlouvy povinen (stejně jako v dalších případech posuzování ujednání ve spotřebitelských smlouvách) posoudit, zda sjednaná jednoinstančnost či písemnost jednání se zřetelem ke všem konkrétním okolnostem v rozporu s požadavkem přiměřenosti nastoluje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Konečně tento názor v novějších rozhodnutích Nejvyššího soudu ČR převážil.²⁵⁵ Tento pokrok autorka hodnotí pozitivně. Bohuslav Petr a Hubert Maxa²⁵⁶ také upozorňují na fakt, že respekt k autonomii vůle před izolovaným posuzováním jednotlivých procesních parametrů rozhodčího řízení mnohem přílehavěji odpovídá záměrům rekonstrukce soukromého práva, jejímž cílem je mj. omezení zásahů státu do soukromoprávních vztahů.

Nejvyšší soud ČR se taktéž zabýval také výkladem čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 Směrnice 93/13.²⁵⁷ Dovedil, že soud, který (i bez návrhu) zjistí, že smluvní klauzule, tj. rozhodčí doložka, ve spotřebitelské smlouvě má zneužívající charakter, by o tom v souladu se zásadou kontradiktornosti měl informovat (a to z úřední povinnosti) účastníky řízení a měl by jim umožnit, aby se k tomu vyjádřili. Aby však soud mohl posoudit případný zneužívající charakter smluvní klauzule (v našem případě rozhodčí doložky), musí zohlednit i další klauzule smlouvy, resp. další konkrétní okolnosti ve své komplexnosti.²⁵⁸ Úsudek pro závěr, že ujednání, které formálně vykazuje znaky zneužívající klauzule, je absolutně neplatné, může soud přijmout až poté, co ani ve lhůtě určené

²⁵⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 1616/2014

²⁵⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2014 sp. zn. 21 Cdo 1637/2014 a nebo také rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 1354/2014

²⁵⁶ PETR, Bohuslav, MAXA, Hubert. Rozhodčí doložka sjednaná ve spotřebitelské smlouvě – judikatorní vrtkavost. *Právní rozhledy*. 2015, č. 4, s. 139.

²⁵⁷ stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2013 sp. zn. Cpjn 200/2011, uveřejněné pod číslem 79/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

²⁵⁸ rozsudek ESD ze dne 21. 2. 2013 ve věci Banif Plus Bank Zrt. proti Csaba Csipai a Viktória Csipai, C-472/11, body 1. a 2 výroku) [bod 47]

účastníkům řízení k vyjádření nevyjdou najevo jiné skutečnosti, jež by dokládaly, že příslušné ujednání (ač se tak podle spotřebitelské smlouvy jeví) neznamena (v rozporu s požadavkem dobré víry) výraznou nerovnováhu v právech a povinnostech stran k újmě spotřebitele.²⁵⁹

Ačkoli by se tedy mohla zdát otázka ujednání jednoinstančnosti a písemného řízení jednoznačná, omyl je pravdou. Vystává otázka další, a to sice jaké konkrétní skutkové okolnosti musí být dány, aby soud mohl prohlásit rozhodčí doložku za neplatnou. Týká se to skutkových okolností stran procesu uzavírání rozhodčí doložky, nebo až průběhu samotného rozhodčího řízení, či je nutné zkoumat oba aspekty? Podle autorčina závěru by měl soud do rozhodčího řízení zasahovat jen ve výjimečných případech, které jednoinstančnost a písemnost rozhodčího řízení samy o sobě izolovaně nepředstavují.

6.1.3 Důsledky ekonomické závislosti rozhodce na věřiteli

Zápůjčky či úvěry bývaly uzavírány na tzv. formulářových smlouvách obsahujících předem určeného rozhodce. Proto vyvstala otázka ekonomické závislosti takového rozhodce na věřiteli, který ho zásobuje rozhodčími řízeními, z nichž má majetkový profit minimálně ve formě poplatku za zahájení rozhodčího řízení.

Ohledně ekonomické závislosti rozhodců nejprve judikatura byla konzistentní v tom, že jakýkoli druh závislosti, zejména materiální, stejně jako zájem na výsledku sporu, je kritériem pro posouzení nezávislosti a nestrannosti rozhodce. Jestliže v rozhodčí smlouvě je jmenovitě uvedeným rozhodcem osoba, která má z tohoto důvodu dlouhodobé vztahy s určitým podnikatelem a ze své činnosti pro tohoto konkrétního podnikatele má značný ekonomický prospěch, je třeba takovou rozhodčí smlouvu považovat za ujednání způsobující významnou nerovnost, nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele.²⁶⁰

Existoval požadavek, aby soudy zjišťovaly, kolik sporů zahájených oprávněným jakožto žalobcem v posledních letech ten konkrétní rozhodce projednal a rozhodl

²⁵⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 5. 2014 sp. zn. 29 Cdo 530/2012 nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 6. 2015 sp. zn. 26 Cdo 1492/2015

²⁶⁰ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2015 sp. zn. 26 Cdo 3662/2014 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 101/2015

a s jakým profitem. Bylo-li možné ze získaných dat usoudit ekonomickou závislost rozhodce na oprávněném, tedy motivaci rozhodovat spory tak, aby mu oprávněný nadále spory svěřoval, a to ve spojení s tomu odpovídajícím zněním rozhodčího nálezu, pak to bylo shledáno jako důvod pro zastavení exekuce.

Bylo stanoveno, že rozhodl-li spor jeden rozhodce, u kterého není zjevná ekonomická závislost, ačkoli rozhodčí doložka je formulována tak, že je v ní obsaženo i alternativní určení rozhodce, u něhož oprávněná zahájila tisíce sporů, pak je i takové ujednání rozhodčí doložky, co do výběru rozhodců, neplatné. Uvedení tohoto ekonomicky závislého rozhodce mezi osm dalších není oddělitelné od ostatního obsahu rozhodčí smlouvy, zejména od uvedení ostatních rozhodců. Platnost rozhodčí smlouvy, pokud jde o mechanismus určení rozhodce, je nutno posuzovat k okamžiku jejího uzavření, kdy není zřejmé, který z okruhu rozhodců bude spor skutečně projednávat a rozhodovat a nelze ji činit závislou na tom, kdo případně z okruhu všech možných potenciálních rozhodců bude spor fakticky rozhodovat. V této části jde o určení rozhodce bez možnosti ingerence povinné, navíc rozhodce ekonomicky závislého na oprávněné, a tedy o jednání příčící se dobrým mravům, což činí úkon jako celek absolutně neplatným. Přijetí názoru o částečně neplatnosti ujednání o určení rozhodců by vnášelo nejistotu do právních vztahů rozhodčího řízení, neboť vykonatelnost rozhodčího nálezu by závisela na tom, který z rozhodců ad hoc o sporu rozhodne.²⁶¹

Ekonomická závislost rozhodců byla předmětem doposud nejnovějšího usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2018 sp. zn. 20 Cdo 4022/2017, kde dochází k posunu závislosti rozhodce nikoliv ve vztahu k ekonomické stránce, ale pravidla jsou analogicky aplikována na rozhodce jako na soudce. Podle autorčina názoru je zde patrný opět odklon od původního radikálního názoru, se kterým autorka souhlasí. Konečně extrémním výkladem by bylo možno dojít k závěru, že i soudy jsou ekonomicky závislé na žalobcích a soudních poplatcích. Nejvyšší soud ČR uvedl, že „opakovanost“ osoby rozhodce výslovně předpokládá ZRR – a nelze ji tudíž už proto považovat nejen za „nemravnou“, natožpak bezprostředně vedoucí k úspěšné námitce vyloučení rozhodce z rozhodování ... K vyloučení konkrétní

²⁶¹ rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 2504/2014, ze dne 9. 10. 2014 sp. zn. 33 Cdo 2505/2014, ze dne 24. 1. 2018 sp. zn. 33 Cdo 68/2018, ze dne 29. 6. 2015 sp. zn. 29 ICdo 10/2013, ze dne 17. 12. 2015 sp. zn. 33 Cdo 4132/2015

osoby rozhodce z projednávání a rozhodnutí o věci proto nemůže postačovat jen tvrzení, že je jednou ze stran rozhodčí smlouvy opakovaně, event. i dlouhodobě, jako možný rozhodce navrhován... O ekonomické závislosti lze hovořit, pakliže rozhodce např. současně působí jako zaměstnanec jedné ze stran rozhodčí smlouvy, jako obchodní partner, potažmo jako kolega v zaměstnaneckém či obdobném poměru, a nelze jej tedy spatřovat jen v tom, že rozhodci vzhledem ke každé jím vyřízené věci vzniká nárok na odměnu. V opačném případě by totiž mohla být, a to by bylo v úplnosti zcela nepřijatelné, totožná námitka vznášena i vůči stálým rozhodčím soudům, jež ostatně taktéž mohou strany sporu do rozhodčích doložek navrhopat opakovaně, což její relevanci zjevně vylučuje.

6.1.4 Zvláštní postup u úvěrových smluv

Věcná správnost exekučního titulu nemůže být v exekučním řízení přezkoumávána. Případné vady nalézacího řízení se nepřenáší do exekučního řízení s tím, že věcná správnost vykonávaného rozhodnutí nemůže být jakkoliv, tedy ani nepřímo prostřednictvím výtky vad nalézacího řízení, v exekučním řízení zpochybněna.²⁶²

V této souvislosti je ale třeba předně zmínit závěr Ústavního soudu ČR (byť učiněný jako obiter dictum): „...ustanovení spotřebitelských smluv nebo smluvních podmínek, která jsou formulářově předtištěna a neumožňují jednoznačně slabší straně jejich modifikaci, v sobě skýtají možnost vyvolání nepříznivých následků na straně spotřebitele, který je z povahy věci slabší smluvní stranou. Smluvní ujednání v podobě zajištění blankosměnkou, smluvní pokuty v hrubě nepřiměřené výši za krátkodobé prodlení s platbou splátek, je třeba v soudních sporech podrobovat posouzení, zda nejsou v rozporu s dobrými mravy. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že spotřebitel smlouvu podepsal a s podmínkami smlouvy souhlasil.“²⁶³

Shodně pak Ústavní soud ČR uvedl, že postupy, kdy klientům jsou vnucována smluvní ujednání v podobě zajištění blankosměnkou, smluvní pokutou ve výši

²⁶² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 10. 2002 sp. zn. 20 Cdo 554/2002 (uveřejněné pod číslem 62/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 2013 sp. zn. 20 Cdo 742/2013 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 4. 2015 sp. zn. 30 Cdo 1274/2014

²⁶³ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 24. 10. 2013 sp. zn. III. ÚS 562/12

30 % nebo 45 % dlužné částky za prodlení s platbou splátek v řádu jednotek týdnů či smluvní pokutou ve výši pětinasobku dlužné částky za hrubé porušení smlouvy nebo podmínek, je nutno považovat za nepřijatelné a uvedená ujednání označit za neplatná pro jednoznačný rozpor s dobrými mravy. Ochrana takových věřitelů by neměla být poskytována soudní ochranou, a to ani v exekučním řízení, neboť ochrana takto nabytých práv stojí zcela mimo účel civilního procesu, resp. mimo základní hodnotový rámec práva jako normativního systému.²⁶⁴

Shora citovaná rozhodnutí tak pootevřely soudnímu přezkumu rozhodčích nálezů dveře. Při zkoumání platnosti rozhodčí doložky soudy začaly posuzovat i další okolnosti, za kterých k uzavření rozhodčí smlouvy došlo, a to z hlediska souladu s dobrými mravy.²⁶⁵

Nejvyšší soud ČR²⁶⁶ nejprve ve vztahu k formulářovým smlouvám o zápůjčkách či úvěru dovedl, že nemá-li spotřebitel žádnou možnost v procesu uzavírání rozhodčí smlouvy či doložky podílet se určitým způsobem na tvorbě jejího obsahu, neboť celá smluvní situace je postavena kategoricky na závěru, že je zde pro spotřebitele – pokud chce dosáhnout poskytnutí určité půjčky, resp. úvěru – pouze jediná možnost, a to zcela a bezvýhradně akceptovat návrh na uzavření rozhodčí smlouvy (doložky) učiněný podnikatelem, tedy včetně podnikatelem určeného (určených) rozhodce (rozhodců), pak nelze mít za to, že za takové situace byly naplněny podmínky na ochranu spotřebitele. Ve skutečnosti by se totiž jednalo o podnikatelem předem nastavená kritéria vůči spotřebiteli, zde i v otázce určení konkrétních jmen rozhodců, a to bez jakékoliv možnosti spotřebitele spolupodílet se na obsahu sjednání takové rozhodčí smlouvy či doložky. Co do důsledku by se tedy jednalo o stav obdobný pro spotřebitele nepřijatelným formulářovým smlouvám. Soudy v těchto situacích proto musejí pečlivě posuzovat, zda takové rozhodčí doložky nejsou neplatné pro jednání příčí se dobrým mravům, musí zkoumat platnost uzavřené rozhodčí doložky nejen z pohledu transparentnosti výběru rozhodce, ale aby právní posouzení bylo úplné a správné, taktéž z tohoto hlediska.²⁶⁷ Nejvyšší soud ČR nejprve opakovaně uvedl, jak je již shora uvedeno, že věcná správnost

²⁶⁴ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 26. 1. 2012 sp. zn. I. ÚS 199/11

²⁶⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 3. 2016 sp. zn. 26 Cdo 3631/2015

²⁶⁶ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2014 sp. zn. 30 Cdo 2401/2014

²⁶⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 3. 2016 sp. zn. 26 Cdo 3631/2015

exekučního titulu již nemůže být v exekučním řízení přezkoumávána a případné vady nalézacího řízení se nepřenášejí do exekučního řízení a věcná správnost vykonávaného rozhodnutí nemůže být jakkoliv, tedy ani nepřímo prostřednictvím výtky vad nalézacího řízení, v exekučním řízení zpochybněna.²⁶⁸

V souvislosti s uzavíráním úvěrových smluv však Nejvyšší soud ČR²⁶⁹ dovedl, vycházejíc z pohledu závěrů Ústavního soudu ČR,²⁷⁰ že se nejedná o věcný přezkum rozhodčího nálezu, když pro závěr, zda je úvěrová smlouva neplatná (a proto je neplatná rozhodčí smlouva a není dána pravomoc rozhodce) ve smyslu citovaných nálezů Ústavního soudu ČR, soud musí zkoumat, za jakých okolností byla uzavřena, a to s pomocí kritérií judikaturou Nejvyššího soudu ČR vytyčených ve vztahu ke smluvní pokutě, úrokům, zajištění pohledávky apod. Současně je nezbytné zohlednit i konkrétní okolnosti, za kterých byla úvěrová smlouva uzavírána.

Ústavní soud ČR²⁷¹ dokonce dovedl, že exekuční soud může v případě nepřiměřeného úroku exekuci částečně zastavit, a to právě co do vymáhaného příslušenství. V praxi se autorka setkala i s částečným zastavením exekuce co do vymáhané smluvní pokuty, byla-li například uložena v rozhodčím nálezu k úhradě žalovanému v opakujících se plnění do budoucna bez omezení časového okamžiku²⁷², či je-li sjednána v obchodních podmínkách, a to nepřehledným způsobem²⁷³.

6.2 Přísnější podmínky pro rozhodčí řízení

Roztříštěná judikatura byla usměrněna nabytím účinnosti novely ZRŘ provedené zákonem č. 19/2012 Sb., který stanoví přísnější podmínky pro rozhodčí řízení, v nichž je účastníkem spotřebitel, nicméně arbitrabilitu spotřebitelských věcí

²⁶⁸ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 4. 2015 sp. zn. 30 Cdo 1274/2014

²⁶⁹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2017 sp. zn. 20 Cdo 2897/2017, nebo usnesení ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. 20 Cdo 2250/2017, ze dne 28. 11. 2017 ze dne sp. zn. 20 Cdo 4015 nebo nejnovější ze dne 23. 1. 2018 sp. zn. 20 Cdo 4022/2017

²⁷⁰ Nejvyšší soud odkazuje na nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 26. 1. 2012 sp. zn. I. ÚS 199/11 a ze dne 11. 12. 2014 sp. zn. III. ÚS 4084/12

²⁷¹ nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2019 sp. zn. II. ÚS 3194/18, dále také nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 9/15

²⁷² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 3. 2011 sp. zn. 32 Cdo 1432/2010, dále také usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2010 sp. zn. 23 Cdo 5280/2009

²⁷³ nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2013 sp. zn. I. ÚS 3512/11

zachovala. Ve vztahu ke klasifikaci autorka období od 1. 4. 2012 uvádí jako druhou etapu vývoje rozhodčích doložek.

Pro ni je typické, že vedle obecného rozhodčího řízení existovalo ještě rozhodčí řízení spotřebitelské, pro které byly stanoveny speciální požadavky. Novelizovaný byl například § 35 ZRŘ, podle něhož je-li povinným podán návrh na zastavení exekuce (výkonu rozhodnutí), pak se vykonávací řízení přerušuje a povinnému je uloženo, aby podal u příslušného soudu do 30 dnů návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Pokud povinný toto neučiní, po marném uplynutí této lhůty se dále pokračuje v provádění exekuce (výkonu rozhodnutí). Podle autorčina názoru mělo být uvedené ustanovení formulováno spíše tak, že po marném uplynutí této lhůty soud návrh povinného na zastavení exekuce zamítne a po právní moci tohoto usnesení se dále pokračuje v provádění exekuce. Jedná se o důsledek obecného pravidla, že neupravuje-li to zákon jinak, o každém návrhu je třeba (výslovně) rozhodnout.²⁷⁴ Součástí práva na soudní ochranu je nejen právo řízení zahájit a pokračovat v něm s uplatněním procesních práv, ale taktéž právo na to, aby o návrhu bylo rozhodnuto.²⁷⁵

V kapitole 6.1 citovaná judikatura dopadá na rozhodčí řízení před účinností novely provedené zákonem č. 19/2012 Sb., tedy před 1. 4. 2012. „Novela upravila možnost zastavení soudního výkonu rozhodnutí, resp. exekuce rozhodčího nálezu výslovně, a to s uvedením dalších speciálních důvodů, za kterých je povinný k návrhu na zastavení výkonu rozhodčího nálezu legitimován (viz § 35 ZRŘ v platném znění).“²⁷⁶

Povinnost soudu přezkoumávat kdykoli za řízení otázku nedostatku pravomoci rozhodce, a to i tehdy, pokud povinný v rozhodčím řízení neexistenci (resp. neplatnost) rozhodčí doložky nenamítl, uvedená novela účinná od 1. 4. 2012 nezměnila. Stále platí, že nedostatek pravomoci rozhodce vydat rozhodčí nález pro absolutně neplatnou rozhodčí doložku je důvodem pro zastavení exekuce v každém jejím stádiu.²⁷⁷

²⁷⁴ nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 8. 2017 sp. zn. III. ÚS 3425/16

²⁷⁵ nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 2. 2017 sp. zn. III. ÚS 2916/15

²⁷⁶ MACKOVÁ, Alena. Zkoumání platnosti rozhodčí doložky ve vykonávacím řízení ve světle práva na soudní ochranu. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 1-2, s. 35-39.

²⁷⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 3. 2015 sp. zn. 30 Cdo 3396/2014

Ohledně určení rozhodce je nutné zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, které bylo následně přijato do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. „Byl-li v režimu ustanovení § 7 odst. 1 věty druhé ZRŘ ve znění účinném od 1. 4. 2012, rozhodčí smlouvou povolán jmenovitě určený rozhodce (fyzická osoba) nejen k rozhodnutí sporu, nýbrž i k případnému určení jiného rozhodce za sebe, pak tímto původně určeným rozhodcem vydaný rozhodčí nález nelze posuzovat jako vydaný někým, kdo k tomu neměl pravomoc.“²⁷⁸ Konečně stejného názoru je taktéž Ústavní soud ČR, který uvedl, že předchozí rozhodnutí Nejvyššího soudu již nejsou „aktuální“, neboť se týkají právních poměrů před 1. 4. 2012, kde ještě možnost, aby rozhodce byl určen i stranami dohodnutou osobou, nebyla výslovně zakotvena.²⁷⁹

Kromě toho novela pružně zareagovala na některé dosavadní problémy. „Nově bylo například nutné sjednat rozhodčí doložku na samostatné listině, spotřebiteli se muselo dostat poučení o charakteru rozhodčího řízení a rozhodčího nálezu a byly zde také kladeny zvláštní nároky na rozhodce, kteří mohli spotřebitelské spory rozhodovat.“²⁸⁰ Nově tedy bylo s odkazem na § 3 odst. 3 ZRŘ ve znění účinném od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 zapotřebí, a to pod sankcí absolutní neplatnosti, dvou právních jednání – nejprve tedy musely strany uzavřít hlavní smlouvu, obvykle smlouvu pojmenovanou, jejíž obsah vyplývá z obchodní činnosti podnikatele a požadavku spotřebitele. Druhým právním jednáním je pak uzavření rozhodčí smlouvy ve smyslu § 2 ZRŘ. Záměrem této změny bylo zcela nepochybně zamezit skrytým rozhodčím doložkám obsaženým v nepřehledných obchodních podmínkách. „Neznamená, že by rozhodčí smlouva (rozhodčí doložka) musela být obsažena v samostatné a od smlouvy hlavní [fyzicky] oddělené (samostatné) listině. Rozhodčí doložka může být „technicky“ součástí stejné listiny jako smlouva hlavní, musí však být zřejmé, že představovala samostatný smluvní akt a byla projednána, sjednána a uzavřena samostatně.“²⁸¹

²⁷⁸ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1330/2016, zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 4/2018

²⁷⁹ nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 2. 2016 sp. zn. II. ÚS 2061/15

²⁸⁰ VLACHOVÁ, Barbora. Rozhodčí nález jako exekuční titul. *Komorní listy*, 2017, č. 3, s. 22.

²⁸¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 216.

Z důvodové zprávy²⁸² se podává, že dochází taktéž k posílení kontraktačního postavení spotřebitele, pro kterého nebude již uzavření rozhodčí smlouvy *conditio sine qua non* hlavní smlouvy. V praxi bylo ve většině případů podle autorčina názoru posílení postavení spotřebitele jen hypotetické. Spotřebitel je postaven při kontraktačním procesu před hotovou věc – buď podepíše smlouvu hlavní se všemi jejími součástmi a dostane se mu požadovaného plnění ze smlouvy hlavní, nebo smlouva hlavní nebude uzavřena vůbec. Ne nadarmo Karel Carbol²⁸³ uvádí, že jediným řešením, které by reálně vyrovnalo vyjednávací pozice spotřebitele a dodavatele při uzavření rozhodčí smlouvy, by byla právní úprava umožňující platné uzavření rozhodčí smlouvy se spotřebitelem až po vzniku sporu.

Dalším prvkem, který do rozhodčího řízení přinesla citovaná novela, je informační a předmluvní povinnost (§ 3 odst. 4 a 5 ZRŘ ve znění účinném od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016). Jedná se o realizaci provedení čl. 5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU o právech spotřebitelů, která se taktéž promítla do § 1811 o. z. Podnikateli byla stanovena povinnost před uzavřením rozhodčí doložky poskytnout s dostatečným časovým předstihem spotřebiteli náležité vysvětlení, čímž se rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí doložky, aby byl spotřebitel schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat. Současně byl stanoven minimální obligatorní obsah rozhodčí smlouvy. Bylo stanoveno, jaké přesné, pravdivé a úplné informace musí rozhodčí doložka obsahovat (informace o rozhodci, nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, o způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení, odměně rozhodce a předpokládaných druhích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání, místu konání rozhodčího řízení, způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli, o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný). Tento požadavek nebyl splněn pouhým odkazem na rozhodčí řád subjektu, který není stálým rozhodčím soudem.

²⁸² důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

²⁸³ CARBOL, Karel. *Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení*. Právní fórum, 2012, roč. 9, č. 7, s. 303-311.

V praxi podnikatel musel předložit spotřebiteli nabídku k uzavření rozhodčí smlouvy, jejímž obsahem je popis každého kroku případného rozhodčího řízení – vymezením osoby rozhodce počínaje, průběhem, procesními právy a povinnostmi, poučením o vykonatelnosti konče. Ze všech poskytnutých informací spotřebiteli muselo být zřejmé, jak se jeho postavení bude odlišovat od řízení před soudem.²⁸⁴ Poskytovat ochranu nelze těm spotřebitelům, kteří přes veškeré získané informace postupují lehkomylně. I ochrana spotřebitele má své meze a v žádném případě ji nelze pojímat jako obranu jeho lehkomylností a neodpovědností.²⁸⁵

Současně novela přinesla speciální způsobilost rozhodců rozhodujících spotřebitelské spory, čímž se odklonila od jedné ze základních myšlenek rozhodčího řízení – od soukromoprávní autonomie vůle. Jak vyplývá z důvodové zprávy,²⁸⁶ striktní diktát atributů rozhodce ve spotřebitelských věcech dopadá na rozhodčí doložky, nikoliv na rozhodčí smlouvy, které upravují již vzniklé spory. Rozhodcem pro spotřebitelské věci mohla být podle citované novely pouze osoba, která kromě obecných podmínek zletilosti a plné způsobilosti k právním úkonům, splňovala předpoklady zápisu do seznamu rozhodců pro spotřebitelské spory, který byl veřejně dostupný a vedlo ho Ministerstvo spravedlnosti ČR.

Speciální požadavky na rozhodce způsobilého rozhodovat spotřebitelské spory upravoval ZRŘ poněkud roztržštěně a nekoncepčně až v § 35b, ve znění účinném od 1. 4. 2012 do 31. 12. 2013. Jsou jimi způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, vysokoškolské vzdělání v oboru právo, skutečnost, že žadatel nebyl v posledních 5 letech na základě rozhodnutí ministerstva vyškrtnut ze seznamu rozhodců, uhrazení správního poplatku ve výši 5 000 Kč. Uvedené podmínky rozhodci nemuseli splňovat ještě po dobu 6 měsíců od účinnosti této nové úpravy, tedy do konce října 2012. Nově byli ve spotřebitelských sporech rozhodci povinni oznámit stranám okolnosti týkající se pochybností o jeho nepodjatosti, resp. zda v posledních třech letech rozhodovali ve sporu, kterého se účastnila některá ze stran.

²⁸⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Změny v rozhodčím řízení*, Bulletin advokacie, 2012, č. 5 s. 16

²⁸⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2010 sp. zn. 23 Cdo 1201/2009

²⁸⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

V důsledku citované novely byli rozhodci povinni vždy aplikovat předpisy na ochranu spotřebitele. Rozhodčí nálezy ve spotřebitelských věcech musely vždy obsahovat odůvodnění a výslovné poučení, že proti nálezu lze podat žalobu na jeho zrušení.

Ačkoli zákonodárce na nepřehlednou situaci stran rozhodčích doložek ve spotřebitelských reagoval uvedenou novelou, s ohledem na skutečnost, že zákon nemůže platit retroaktivně, bylo nutné, aby neutěšenou situaci reflektovala také judikatura.

Jestliže byl rozhodčí nález vydán před 1. 4. 2012, není možno se úspěšně domáhat zastavení výkonu rozhodnutí, který je podle něj veden, a následného zrušení rozhodčího nálezu z důvodů, jež do ZRŘ s účinností od tohoto data vložila až novela provedená zákonem č. 19/2012 Sb.²⁸⁷ Uplatní se obecná zásada, dle níž z povahy procesního práva plyne, že změny, které přináší procesní právo nové, mohou působit výlučně ode dne nabytí účinností nového zákona, a to i pro řízení, jež byla zahájena před jeho účinností. Účinky procesních úkonů účastníků i soudu, které s nimi spojovala či nespojovala dřívější procesní úprava, však zůstávají zachovány.²⁸⁸ Přitom je ovšem též na místě poukázat na skutečnost, že tato zásada může být prolomena, neboť rozhodující jsou vždy konkrétní přechodná ustanovení v nových procesních předpisech, která mohou stanovit, že řízení započatá přede dnem účinnosti nového předpisu se dokončí podle dosavadních předpisů (případně něco obdobného). Nestanoví-li však nic jiného, případně pokud nestanoví vůbec nic, výše uvedená zásada platí.²⁸⁹

Po 1. 4. 2012 je soudní praxe stále roztržštěná.

- 1) některé soudy postupují v případě rozhodování zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle § 35 ZRŘ jakožto podle úpravy *lex specialis*,
- 2) některé soudy postupují podle obecných ustanovení o. s. ř. týkajících se zastavení výkonu rozhodnutí.

²⁸⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2016 sp. zn. 33 Cdo 913/2014

²⁸⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2004 sp. zn. 21 Cdo 1556/2004, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/2005

²⁸⁹ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 2. 2. 2006 sp. zn. II. ÚS 512/05

Rozdílnost přístupu je zcela nežádoucí. Uvedená novela o rozhodčím řízení sledovala záměr většinu problémů vznikajících právě v souvislosti s neplatnou rozhodčí doložkou a následným rozhodčím nálezem vyřešit a ochranu spotřebitele posílit, a to jistě nikoli s cílem učinit právní postavení věřitele nejisté na neúnosnou míru.²⁹⁰

Novelizovaný § 35 ZRŘ poskytuje povinnému na první pohled nové možnosti. Legitimuje ho k podání návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí z důvodů „nad rámec“ těch uvedených v obecné úpravě podle § 268 o. s. ř. Podá-li povinný návrh na zastavení exekuce z důvodů stanovených v § 35 ZRŘ, pak by to mělo vyvolat zákonem předvídané účinky, tedy mělo by dojít k přerušení exekučního řízení a mělo by mu být uloženo podat do 30 dnů návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Pokud takový návrh podán není, pak ve vykonávacím řízení je pokračováno. Na jedné straně tedy došlo uvedenou novelou k posílení práva spotřebitele (zvýšení důvodů pro zastavení vykonávacího řízení), na druhou stranu však v duchu zásady *vigilantibus iura skripta sunt* má povinný stanovený jasný postup pro obranu jeho práv a nepostupuje-li podle něj, musí se potýkat s následkem pokračování v exekuci.

Judikatura se k nastíněné problematice vyjádřila jasně. Platností rozhodčí doložky se lze zabývat nejen v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, ale i kdykoliv v řízení vykonávacím a exekučním, v němž je dotčený rozhodčí nález exekučním titulem. V případě neplatné rozhodčí doložky, tedy té, která by platně nezaložila pravomoc rozhodce k provedení rozhodčího řízení a k vydání rozhodčího nálezu, případně by byla z jiných důvodů neplatná pro rozpor se zákonem, by byl dán důvod k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. pro nepřípustnost, resp. důvod pro pokyn soudnímu exekutorovi k zamítnutí návrhu na nařízení exekuce.²⁹¹

Lze souhlasit s Igorem Pařízkem²⁹² v tom, že dobře zamýšlené ustanovení § 35 ZRŘ se stalo pro praxi nevyužitelné. Je-li totiž možno se v exekuci kdykoli

²⁹⁰ MACKOVÁ, Alena. Zkoumání platnosti rozhodčí doložky ve vykonávacím řízení ve světle práva na soudní ochranu. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 1-2, s. 35-39.

²⁹¹ usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012

²⁹² PAŘÍZEK, Igor. K platnosti rozhodčí doložky u nespotebitele. *Právní rozhledy*. 2014, č. 17, s. 599.

zabývat platností rozhodčí doložky jako předběžnou otázkou, pak není důvod, aby se exekuce přerušovala a aby se povinnému ukládalo podat k soudu návrh na zrušení rozhodčího nález podle § 31 ZRŘ.

Také v období druhé etapy je možné nalézt judikaturu vztahující se k určení rozhodce ve vztahu k neplatnosti rozhodčí doložky. Od 1. 4. 2012 má § 7 ZRŘ odlišné znění. Podle jeho odst. 1 má rozhodčí smlouva zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4 ZRŘ. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý. Podle odst. 2 citovaného ustanovení nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odstavce 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.

O způsobu určení rozhodce rozhodoval Nejvyšší soud ČR v režimu ZRŘ ve znění účinném od 1. 4. 2012 ve věci, v níž rozhodčí nález vydal rozhodce řádně jmenovitě určený v rozhodčí doložce, avšak v rozhodčí doložce bylo také dohodnuto, že tento rozhodce má oprávnění jmenovat rozhodce jiného, pokud z jakéhokoli důvodu odmítne nebo nebude schopen spor rozhodovat. „...byl-li v režimu ustanovení § 7 odst. 1 věty druhé zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném od 1. 4. 2012, rozhodčí smlouvou povolán jmenovitě určený rozhodce (fyzická osoba) nejen k rozhodnutí sporu jejich stran, nýbrž i k případnému určení jiného rozhodce za sebe, pak tímto původně určeným rozhodcem vydaný rozhodčí nález nelze posuzovat jako vydaný někým, kdo k tomu neměl pravomoc.“²⁹³

K možnosti, aby řádně určený rozhodce měl možnost určit rozhodce, který nebyl jmenovitě určený, se vyjádřil také Ústavní soud ČR: „Lze dovodit, že tou částí rozhodčí doložky, kterou uvedený soud považuje za neplatnou a neurčitou, je patrně zvolení Mgr. Thiel tzv. „appointing authority“, která může určit, kdo bude v dané věci rozhodcem místo ní. Možnost zvolit „appointing authority“ je však zákonem výslovně předvídána, a pokud přesto odvolací soud považoval tento postup za nesprávný, měl podrobně vyložit, proč tomu tak za konkrétních

²⁹³ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1330/2016

okolností daného případu je.²⁹⁴ V citovaném nálezu Ústavní soud ČR inter alia nastínil, že významná rozhodnutí týkající se rozhodčích doložek²⁹⁵ nelze považovat za zcela aktuální, neboť dopadají na ZRŘ ve znění účinném do 31. 3. 2012, v němž ještě možnost, aby byl rozhodce určen i stranami dohodnutou osobou, nebyla výslovně zakotvena.

6.2.1 Problémy s překážkou věci rozsouzené a s promlčením nároku

Alena Macková²⁹⁶ upozorňuje na dva zdánlivé problémy, které mohou v praxi nastat, dojde-li k zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., aniž by došlo ke zrušení rozhodčího nálezu v řízení podle § 35 odst. 2 ZRŘ.

a) Překážka rei iudicatae

Věřitel disponuje rozhodnutím (rozhodčím nálezem), které nelze vykonat. Východiskem by mohlo být, aby věřitel podal žalobu u soudu a v civilním řízení se domáhal vydání rozhodnutí týkající se stejné pohledávky, která byla předmětem exekučního řízení a předcházejícího rozhodčího řízení. K námitce žalovaného však v mnohých případech docházelo k tomu, že soudy řízení zastavily s tím, že meritornímu rozhodnutí brání překážka věci rozsouzené v podobě rozhodčího nálezu, který je ale nevykonatelný. Věřitel se tedy ocitl v bezvýchodné situaci.

Otázkou je, zda rozhodčí nález vydaný rozhodcem, který k tomu neměl pravomoc, může založit překážku věci rozsouzené? Podle autorčina názoru nikoli, účel principu non bis in idem je odlišný a nemůže bránit věřiteli v uplatňování jeho subjektivních práv. Opačný přístup by vedl k popření práva na soudní ochranu a práva na spravedlivý soudní proces. Konečně tento problém byl už v judikatuře vyřešen, a to právě v rozhodnutí, jehož předmětem byla ústavní stížnost, ve které stěžovatelka vyjádřila svůj nesouhlas s tím, že obecné soudy přistoupily

²⁹⁴ nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 2. 2016 sp. zn. II. ÚS 2061/15

²⁹⁵ Ústavní soud přímo odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2013 sp. zn. 20 Cdo 999/2013 anebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 92/2013

²⁹⁶ MACKOVÁ, Alena. Zkoumání platnosti rozhodčí doložky ve vykonávacím řízení ve světle práva na soudní ochranu. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 1-2, s. 35-39.

k zastavení výkonu exekučního titulu (rozhodčího nálezu) na základě ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. a ne zvolily postup podle ustanovení § 35 ZRŘ. Brojila, že jednoznačně by měla být upřednostněna speciální právní úprava obsažená v ZRŘ. Ústavní soud ČR uvedl, že v některých případech je úvaha ohledně přednostní aplikace § 35 ZRŘ bezpředmětná. Procesu výkonu rozhodnutí lze podrobit pouze bezvadné exekuční tituly. Pokud lze na exekuční titul nahlížet jako na vadný, nelze jej vykonat. I kdyby obecný soud postupoval podle upřednostňovaného procesního postupu (§ 35 ZRŘ), nic to nemění na skutečnosti, že rozhodčí nález vydaný subjektem, jež není nadán pravomocí k jeho vydání, nelze vykonat. Není možné nahlížet na danou procesní situaci tak, že pokud by povinný nevyužil svého práva podle § 35 odst. 2 ZRŘ a nepodal ve třicetidenní lhůtě návrh na zrušení rozhodčího nálezu, bylo by možno rozhodčí nález, zatížený výše zmíněnou vadou, vykonat. Řízení podle § 35 ZRŘ sice slouží inter alia k odklizení vadného rozhodčího nálezu, nicméně vzhledem k tomu, že v tomto konkrétním případě byl nález vydán k tomu neoprávněným subjektem, nelze na něj nahlížet tak, že by zakládal překážku *res iudicatae*.²⁹⁷

Ve stejném duchu rozhodl i Nejvyšší soud ČR. Stanovil, že nejde o překážku věci rozhodnuté, jestliže o stejné věci, týkající se stejného předmětu řízení a týchž osob, bylo již rozhodnuto rozhodčím nálezem vydaným rozhodcem, jenž neměl k vydání takového rozhodčího nálezu pravomoc.²⁹⁸ K takovému rozhodčímu nálezem se nebude přihlížet, byť nebude ani výslovně zrušen.²⁹⁹ Opačný závěr by byl odepřením přístupu ke spravedlnosti, neboť žalobkyni by bylo znemožněno domáhat se v případě důvodnosti uplatněného nároku způsobilého exekučního titulu.

O překážce věci rozsouzené platí totéž, byla-li exekuce zastavena podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. pro nepřijatelnost kvůli nezpůsobilému rozhodčímu nálezem jako exekučnímu titulu, který byl vydán v rozhodčím řízení, v němž bylo rozhodováno podle ZRŘ ve znění účinném do 31. 3. 2012.

²⁹⁷ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 2. 2016 sp. zn. IV. ÚS 1380/15

²⁹⁸ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2015 sp. zn. 23 Cdo 4460/2014

²⁹⁹ PAŘÍZEK, Igor. Postup věřitele po zrušení rozhodčího nálezu pro neplatnou rozhodčí doložku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 20, s. 715-717.

b) Promlčení věřitelova nároku

Chronologicky vzato, otázka promlčení byla nejprve řešena v červnu 2016, kdy Nejvyšší soud ČR uzavřel, že promlčecí doba přestává běžet zahájením rozhodčího řízení, i když rozhodčí smlouva je neplatná. Neshledal žádný důvod pro odlišný běh promlčecí doby v rozhodčích řízeních, v závislosti na tom, zda jsou v těchto řízeních uplatňována práva podle obch. zák. či obč. zák.

Pokud by byl přijat doslovný výklad § 403 odst. 1 obch. zák., tedy že promlčecí doba neběží pouze tehdy, bylo-li rozhodčí řízení zahájeno na základě platné rozhodčí doložky, účastníci řízení by se nacházeli v právní nejistotě. Jestliže by rozhodčí doložka byla následně (poté, co proběhlo rozhodčí řízení) v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu prohlášena za neplatnou, došlo by k odepření přístupu ke spravedlnosti, neboť v důsledku trvání rozhodčího řízení by nárok mohl být promlčen. Pokud by strany chtěly předejít promlčení nároku pro případ, že by rozhodčí doložka byla v budoucnu posouzena jako neplatná, musely by podat žalobu (v téže věci) u soudu, který by však takové řízení zastavil z důvodu litispendence.³⁰⁰

Na citované závěry navazuje rozhodnutí z konce června 2016,³⁰¹ v němž je stanoveno, že v témže duchu má (musí) být posuzován běh promlčecí doby poté, co rozhodčí řízení skončí rozhodčím nálezem, jenž formálně nabyl právní moci a měl se stát vykonatelným, leč který byl podle následného posouzení exekučním soudem nebo (jako v tom to případě) insolvenčním soudem označen za rozhodčí nález, který nemá žádné právní účinky, jelikož byl vydán mimo rámec pravomoci rozhodce. Dokud exekuční soud v exekučním řízení, případně insolvenční soud v incidenčním sporu neurčí (nevede v důvodech svého rozhodnutí), že rozhodčí nález nemá žádné právní účinky, jelikož byl vydán mimo rámec pravomoci rozhodce, je nutno posuzovat promlčení nároků z něj plynoucích jako u rozhodčího nálezu, jenž takovou vadou netrpí.

³⁰⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 6. 2016 sp. zn. 23 ICdo 19/2015

³⁰¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2016 sp. zn. 29 ICdo 41/2014

Ke stavění promlčecí doby tedy dochází i v případě zahájení rozhodčího řízení na základě neplatné rozhodčí doložky.³⁰²

K otázce promlčení nároku se vyjádřil také Ústavní soud ČR ve věci, v níž odvolací soud zamítl žalobu stěžovatelky právě z důvodu promlčení. Ústavní soud ČR ústavní stížnost odmítl a uzavřel, že odvolací soud se nedopustil pochybení, které by představovalo zásah do ústavně zaručených práv nebo svobod. Nutno podotknout, že stěžovatelkou byla společnost Home Credit a.s., která jakožto poskytovatel úvěrů uzavírala se spotřebiteli několik tisíc smluv obsahujících neplatné rozhodčí doložky a právě prostřednictvím řízení, v nichž uvedená společnost vystupovala, jako oprávněná se formovala významná judikatorní rozhodnutí. „Obecný soud správně zdůraznil, že řízení u Společnosti pro rozhodčí řízení, a. s., bylo stěžovatelkou zahájeno 23. 2. 2012, tedy více než 9 měsíců poté, co došlo k zásadní změně judikatury sjednocujícím usnesením ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 121/2011, v němž velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR vyslovil závěr o neplatnosti rozhodčích smluv, které neobsahují přímé určení rozhodce ad hoc, nýbrž toliko odkaz na rozhodčí řád vydaný právníkou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona. Stěžovatelka nárok ze smlouvy o úvěru i přesto namísto obecného soudu uplatnila v rozhodčím řízení, které vedlo k vydání (nezákonného) rozhodčího nálezu ze dne 23. 5. 2012; ba co víc, následně přistoupila k jeho vymáhání v exekučním řízení zahájeném návrhem ze dne 6. 9. 2012 a pravomocně zastaveném 23. 6. 2015 – pro nezpůsobilost rozhodčího nálezu jako exekučního titulu a až po ustálení judikatury vycházející z esenciálního usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012. Teprve poté, co definitivně neuspěla s vymáháním prostřednictvím řízení, které vedla několik let i přes zjevný rozpor se zákonem a judikaturou vrcholných soudů, jenž byl možno dovozovat již při jejich zahájení, podala stěžovatelka dne 20. 7. 2015 žalobu k obecnému soudu, jejíž posouzení je předmětem přezkumu v nyní projednávané věci.“³⁰³

³⁰² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2016 sp. zn. 33 ICdo 50/2015

³⁰³ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 31. 10. 2016 sp. zn. IV. ÚS 2524/16

Mohlo by se tak zdát, že Ústavní soud ČR má na otázku promlčení nároku poněkud jiný názor než Nejvyšší soud ČR. Skutečnost je však jiná. Ústavní soud ČR rozhodoval usnesením, které vychází z konkrétních okolností, nikterak se v něm nevymezuje negativně vůči shora uvedené judikatuře Nejvyššího soudu ČR, takže jí neprolamuje. Usnesení Ústavního soudu ČR není obecně závazné, tuto vlastnost mají jen nálezy. Soudy by měly vždy zkoumat konkrétní skutečnosti dané věci, a proto ani judikatorní závěry nelze bez dalšího paušalizovat.

S názorem Nejvyššího soudu ČR je ve shodě taktéž Barbora Vlachová³⁰⁴ a Igor Pařízek,³⁰⁵ který dále upozorňuje na skutečnost, že věřiteli nemůže být k tíži, že rozhodce neshledal nedostatek své pravomoci a vydal rozhodčí nález, který byl až později zrušen či shledán jako nezpůsobilý exekuční titul. Výjimku připouští, musel-li věřitel již v době zahájení rozhodčího řízení s jistotou vědět, že rozhodčí doložka je neplatná. Citovaná právní teorie je tedy konzistentní s vývojem judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu ČR.

6.2.2 Vrácení vymoženého plnění

Dále se nabízí otázka, co bude s plněním vymoženým v průběhu exekuce, která byla zahájena a dále probíhala na základě rozhodčího nálezu, následně byla zastavena s tím, že rozhodčí nález, byl shledán jako nezpůsobilý exekuční titul, anebo v případě byl-li následně rozhodčí nález zrušen a exekuce byla zastavena.

6.2.2.1 Hmotněprávní nároky

Závěr, že takto vymožené plnění je ve všech případech bezdůvodným obohacením, je mylný. Za určitých okolností jím ale může být. „Domáhá-li se vrácení plnění ten, kdo plnil povinnost uloženou mu soudem (případně i jiným orgánem, tj. např. právě rozhodcem), závisí důvodnost jeho požadavku na tom, zda podle hmotného práva – tedy i bez rozhodnutí, jež bylo následně zrušeno – plnil povinnost, kterou skutečně měl, či nikoliv. Zrušením rozhodnutí, podle něžž bylo plněno, dochází k bezdůvodnému obohacení jen v případě, že právní důvod tohoto plnění nespočíval v hmotném právu, tedy že podle hmotného práva

³⁰⁴ VLACHOVÁ, Barbora. Rozhodčí nález jako exekuční titul. *Komorní listy*, 2017, č. 3, s. 24.

³⁰⁵ PAŘÍZEK, Igor. Postup věřitele po zrušení rozhodčího nálezu pro neplatnou rozhodčí doložku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 20, s. 717.

zde povinnost neexistovala. Zrušením rozhodnutí pak odpadá právní důvod a poskytnuté plnění se stává bezdůvodným obohacením.³⁰⁶

Jestliže tedy plnění dlužníka mělo právní důvod v hmotném právu, pak plnil-li dlužník v průběhu exekučního řízení, svůj dluh splnil, neboť hmotněprávní opora zrušením rozhodnutí na základě ní vydaného nezaniká a věřitel nemá povinnost přijaté plnění (a to dobrovolné i exekučně vymožené) dlužníkovi vracet.

Naproti tomu nemělo-li plnění dlužníka svůj právní důvod v hmotném právu a následně byl zrušen rozhodčí nález, který dlužníkovi povinnost k plnění neoprávněně ukládal, dlužník neměl důvod plnit, a proto se věřitel vůči dlužníkovi bezdůvodně obohatil.³⁰⁷ Bezdůvodné obohacení v tomto případě vzniká okamžikem, kdy bylo rozhodnutí, na jehož základě bylo plněno, pravomocně zrušeno. To je také moment, od něhož začíná běžet promlčecí doba k uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení.³⁰⁸

S ohledem na skutečnost častou formulaci úvěrových smluv a smluv o zápůjčce, je nutné ještě upozornit na skutečnost, že dlužník se může na věřiteli domáhat vrácení dobrovolně zaplaceného nebo exekučně vymoženého plnění, které podle jeho názoru nemá oporu v hmotném právu a které je bezdůvodným obohacením věřitele. Pravděpodobně se u platných smluv nebude jednat o zaplacenou jistinu, ale je možné, že dlužník bude žádat o vrácení neplatně sjednané smluvní pokuty, nebo nepoměrně vysokých úroků z úvěru či smluvních úroků z prodlení.

6.2.2.2 Procesní nároky

Shora uvedené neplatí u procesních nároků. Tím je náhrada nákladů rozhodčího řízení, která zpravidla bývá přiznána procesně úspěšnému žalobci vůči žalovanému. Byla-li totiž věřiteli v rámci rozhodčího řízení v rozhodčím nálezu přiznána náhrada nákladů řízení, pak výrokem, který nemá svůj původ v hmotném právu, ale v právu procesním. Nárok na náhradu nákladů řízení vzniká teprve

³⁰⁶ PAŘÍZEK, Igor. Postup věřitele po zrušení rozhodčího nálezu pro neplatnou rozhodčí doložku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 20, s. 717.

³⁰⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 5. 2009 sp. zn. 30 Cdo 3810/2007, nebo rozsudek ze dne 20. 1. 2010 sp. zn. 28 Cdo 3033/2009

³⁰⁸ rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2014 sp. zn. 31 Cdo 3309/2011

na základě pravomocného rozhodnutí a má konstitutivní povahu.³⁰⁹ Vymoženou či zaplacenou náhradu nákladů rozhodčího řízení musí věřitel dlužníku vrátit. Toto peněžité plnění nemůže věřitel použít, resp. započíst je na úhradu jistiny, neboť jak připomíná Igor Pařízek³¹⁰ je to výlučně jen dlužník (a nikoliv věřitel), kdo při plnění určuje, jakou část svého dluhu míní plnit.

Pro ucelený výklad je nutné zmínit tři různé režimy určení plateb dlužníka, vždy je ale primární vůle dlužníka:

1) Podle § 330 obch. zák. má-li být věřiteli splněno tímž dlužníkem několik závazků a poskytnuté plnění nestačí na splnění všech závazků, je splněn závazek určený při plnění dlužníkem. Neurčí-li dlužník, který závazek plní, je splněn závazek nejdříve splatný, a to nejprve jeho příslušenství. Při plnění peněžitého závazku se započte placení nejprve na úroky a potom na jistinu, neurčí-li dlužník jinak. Má-li dlužník vůči věřiteli několik peněžitých závazků a dlužník neurčí, který závazek plní, placení se týká nejdříve závazku, jehož splnění není zajištěno nebo je nejméně zajištěno, jinak závazku nejdříve splatného.

2) Režim podle obč. zák. je typický tím, že obč. zák. ve znění účinném od 1. 1. 1992, neobsahoval ustanovení, které by řešilo otázku, který z více dluhů je splněn v případě, že dlužník poskytl věřiteli plnění, jež nestačí na splnění všech jeho dluhů, které vůči tomuto věřiteli má.³¹¹

Soudní praxe dovodila, že v občanskoprávních vztazích platí zásada, že o tom, na který z více dluhů, jež má vůči témuž věřiteli, poskytuje plnění, rozhoduje dlužník. Pokud to dlužník nejpozději při plnění neurčí, nemůže si věřitel poskytnuté plnění započítat libovolně na některou ze svých pohledávek, nýbrž přichází v úvahu řešení podle zásady priority (přednostní uspokojení v závislosti na datu splatnosti dluhu nebo na úrovni jeho zajištění), popř. podle

³⁰⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2007 sp. zn. 29 Cdo 238/2007

³¹⁰ PAŘÍZEK, Igor. Postup věřitele po zrušení rozhodčího nálezu pro neplatnou rozhodčí doložku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 20, s. 716.

³¹¹ ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; et al. *Občanský zákoník I, II. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1640.

zásady proporcionality (poměrného uspokojení všech dluhů). Určení, která z více pohledávek byla plněním dlužníka uspokojena, však věřiteli nepřísluší.³¹²

3) Co se týče o. z., pak podle § 1932 platí, že má-li dlužník plnit na jistinu, úroky a náklady spojené s uplatněním pohledávky, započte se plnění nejprve na náklady již určené, pak na úroky z prodlení, poté na úroky a nakonec na jistinu, ledaže dlužník projeví při plnění jinou vůli. Druhý odstavec pak obsahuje zákonný anatocismus, když stanoví, že určí-li dlužník, že plní nejprve na jistinu, úročí se náklady i úroky.

Igor Pařízek³¹³ upozorňuje, že dlužník může projevit svoji vůli i tak, že určitou část dosud vymoženého plnění, které je dle jeho mínění bezdůvodným obohacením, poukáže (určí) věřiteli na úhradu jiné části svého dluhu. Může např. vymožené plnění na náklady řízení či neplatně sjednanou smluvní pokutu určit jako své plnění na jistinu pohledávky. Současně věřitel může takový nárok dlužníka na vrácení bezdůvodného obohacení započíst na tu část své pohledávky, která dle jeho mínění oporu v hmotném právu má a byla tedy platně sjednána.

6.2.3 Otázka nákladů exekuce v případě jejího zastavení

V souvislosti se zastavením exekuce z důvodu nezpůsobilého exekučního titulu, kterým je rozhodčí nález, vyvstává problém, kdo bude hradit náklady exekuce (resp. výkonu rozhodnutí). Podle § 89 věty první e. ř. dojde-li k zastavení exekuce, hradí náklady exekuce a náklady účastníků ten, který zastavení zavinil. Toto ustanovení umožňuje v případě zastavení exekuce uložit účastníkům nahradit soudnímu exekutorovi, ale i náklady účastníků podle procesního zavinění na zastavení exekuce. Soudní praxe se sjednotila v tom, že o náhradě nákladů mezi účastníky se rozhodne podle důvodů, pro který dojde k zastavení exekuce, a jejich procesního zavinění podle principů uvedených v 271 o. s. ř.

S otázkou, kdo bude hradit náklady exekuce v případě, kdy je exekuční řízení zastaveno z důvodu, že exekuční titul nikdy nedisponoval materiální ani formální vykonatelností, se vypořádal Nejvyšší soud ČR. Rozhodl, že došlo-li k zastavení

³¹² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 7. 2004 sp. zn. 21 Cdo 326/2004

³¹³ PAŘÍZEK, Igor. Postup věřitele po zrušení rozhodčího nálezu pro neplatnou rozhodčí doložku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 20, s. 717.

exekuce (výkonu rozhodnutí), protože titul pro exekuci (výkon rozhodnutí) od počátku nebyl materiálně a formálně vykonatelný (například proto, že byl vydán rozhodcem, který k tomu nebyl oprávněn, neboť k jeho určení došlo v rozporu se zákonem), nese náklady exekuce (výkonu rozhodnutí) oprávněný, který podle takového titulu nařízení exekuce (výkon rozhodnutí) navrhl. Neboť nezachoval potřebnou míru pečlivosti jednak před podáním návrhu na nařízení exekuce a již při volbě pravidel pro výběr rozhodců a dále, když přistoupil k vymáhání pohledávky přiznané exekučním titulem vydaným rozhodcem na základě těchto pravidel určeným, a jednak také při provádění exekuce, když sám nepodal návrh na zastavení exekuce.³¹⁴ S tímto názorem se následně ztotožnil i Ústavní soud ČR.³¹⁵

V praxi oprávněný nebývá v souvislosti se zastavením exekuce povinností k náhradě nákladů řízení zruinován. Rozhodčí doložky totiž byly ve většině případů uzavírány ve formulářových smlouvách, kde kromě spotřebitele byla druhou smluvní stranou obchodní společnost (poskytující krátkodobé úvěry a zápůjčky). Taková obchodní společnosti zahájila u daného exekutora několik tisíc exekučních řízení ročně (významnou roli hraje skutečnost, že výběr exekutora je v rukou oprávněného, exekutorská teritorialita neexistuje). Soudní exekutor, pro kterého byla předmětná exekuční řízení významnou složkou příjmu, se v zájmu zachování dobrých obchodních vztahů v drtivé většině nákladů plně vzdal a náklady povinných, kteří mnohdy ani nebyli právně zastoupeni, protože si právní zastoupení nemohli dovolit, byly v řádu stovek korun.³¹⁶

V praxi se s postupem, že by soudní exekutor v případě zastavení exekuce z důvodu nevyhovujícího exekučního titulu (rozhodčího nálezu) požadoval přiznat náhradu nákladů řízení vůči oprávněnému, lze setkat jen výjimečně. Nicméně v případě, kdy soud exekuci zcela zastavuje a vypořádává náklady exekučního řízení, by soudnímu exekutorovi neměla být přiznána odměna z vymoženého plnění na základě nevykonatelného exekučního titulu, avšak toliko v základní výši

³¹⁴ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 5. 2014 sp. zn. 21 Cdo 402/2014, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 98/2014

³¹⁵ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 2448/14

³¹⁶ O nákladech povinného bylo rozhodováno podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 254/2015 Sb., o stanovení výše paušální náhrady pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení v případech podle § 151 odst. 3 o. s. ř. a podle § 89a e. ř.

(ta činí aktuálně 6 655 Kč³¹⁷ včetně daně z přidané hodnoty). Soudní exekutor je profesionálem, lze po něm požadovat, aby změnu judikatury předvídal, popř. na ni v průběhu řízení reagoval.³¹⁸ Může exekuci v důsledku změny judikatury zastavit ex officio. Samotný fakt, že nejsou uspokojeny všechny nároky soudního exekutora, není protiústavní, jelikož soudní exekutor z povahy povolání nese sám toto riziko.³¹⁹

Když už v exekučním řízení na povinném bylo vymoženo plnění připadající na náklady řízení oprávněného či soudního exekutora, pak takto vymožené náklady je možné povinnému vrátit na základě § 271 o. s. ř.³²⁰ dle jehož věty druhé může soud zrušit dosud vydaná rozhodnutí o nákladech výkonu, popřípadě uložit oprávněnému, aby vrátil, co mu povinný na náklady výkonu rozhodnutí (exekuce) již zaplatil. Soudní exekutor o svoje náklady nepřijde, budou uloženy k úhradě procesně neúspěšnému oprávněnému.

6.2.4 Náhrada škody

Je-li exekuce vedená na základě nezpůsobilého exekučního titulu (rozhodčího nálezu) zastavena, kromě vzniknuvších nákladů průběh exekučního řízení přináší i další negativa. Povinný je v průběhu exekuce například zatížen inhibitoriem.

Pochybí-li v řízení před soudem soudce, pak se poškozený může domáhat náhrady škody i přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů. Za škodu vzniklou v rozhodčím řízení ale stát neodpovídá, odpovědnost nesou vůči účastníkům řízení rozhodci sami. Ti rozhodci, kteří nejsou účastníky řízení o zrušení rozhodčího nálezu nebo exekučního řízení, a proto nemohou svůj konkrétní postup jakkoli obhájit. Rozhodce nemůže v uvedených řízeních vystupovat ani jako vedlejší účastník. Není totiž přípustné,

³¹⁷ Podle § 6 odst. 1, 3 exekučního tarifu je od 1. 4. 2017 odměna za exekuci ukládající zaplacení peněžitě částky do 3 000 000 Kč základu 15%, nejméně však 2 000 Kč. Náhrada hotových výdajů činí nejméně 3 500 Kč (§ 13 odst. 1 exekučního tarifu).

³¹⁸ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. IV. ÚS 1500/17

³¹⁹ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 3. 2012 sp. zn. I. ÚS 1619/11

³²⁰ MAXA, Hubert. Zastavení exekuce a postup dle § 271 OSŘ. *Právní rozhledy*. 2017, č. 13-14, s. 486.

aby v řízení o zrušení rozhodčího nálezu měl právní zájem na procesním úspěchu jednoho z účastníků rozhodčího řízení. V exekučním řízení je z jeho povahy dokonce vyloučeno, aby zde vedlejší účastník vystupoval.

De lege ferenda by podle autorky bylo vhodné, aby řízení o zrušení rozhodčího nálezu mělo podobný režim jako řízení podle části V. o. s. ř., kdy analogicky podle § 250c odst. 2 o. s. ř. by měla být pro soud stanovena povinnost zaslat stejnopis návrhu na zrušení rozhodčího nálezu rozhodci, který rozhodčí nález vydal, a umožnit mu, aby se k návrhu písemně vyjádřil, a to i s ohledem na skutečnost, že se již začínají objevovat žaloby neúspěšných oprávněných v exekučním řízení na náhradu škody, které se domáhají přímo po rozhodcích.

6.3 Konec rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech

Poslední etapou ve vývoji posuzování rozhodčích doložek uzavíraných ve spotřebitelských věcech je období od 1. 12. 2016, kdy nově již v rozhodčím řízení nelze spotřebitelské spory projednávat vůbec. Od uvedeného data lze právní vztah založený spotřebitelskou smlouvou podrobit jen soudní jurisdikci, a to v důsledku účinnosti zákona č. 258/2016 Sb., jímž byl novelizován § 7 odst. 1 ZRŘ.

Tento absolutní zákaz spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení má na rozhodčí řízení dopad také z hlediska jeho prestiže. Uvedená novela vysílá pro společnost negativní signál, že rozhodčí řízení je něco nevyhovujícího. Lze polemizovat, zda zákonodárce mohl zvolit mírnější cestu, kdy například mohl spotřebitelské věci podrobit pouze stálým rozhodčím soudům, kdy by vznikl monopol RSHKAK. Definitivnější řešení je podle autorčina názoru v situaci, ve které se přezkum rozhodčích doložek nachází, cestou sice restriktivní ale žádoucí, a to právě s ohledem na roztržitěnou judikaturu a různé názorové teoretické proudy a právní nejistotu. Permisivnější přístup by přinesl další aplikační problémy

Návrat spotřebitelských věcí do rozhodčího řízení si lze představit jen těžko. Byl by to krok zpět, který je podle autorky jen málo pravděpodobný a za současné situace není žádoucí. De lege ferenda by rozhodčí řízení ve spotřebitelských věcech mohlo připadat do úvahy jen v případě, že by vznikl zvláštní zákon pro spotřebitelské věci. Takový zákon by na rozdíl od ZRŘ obsahoval pouze kogentní

ustanovení a vyčerpávajícím způsobem by upravoval procesní pravidla včetně práv a povinností účastníků řízení v takové míře, jakou jim poskytuje o. s. ř.

V této podkapitole lze vývoj judikatury stran rozhodčích doložek uzavřít odkazem na rozhodnutí, které zrcadlí to, jak Nejvyšší soud ČR odklízí následky svého razantního přístupu. V rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2018 sp. zn. 20 Cdo 4022/2017, které se skutkově týká rozhodčích doložek, které byly uzavřeny v úvěrových smlouvách společnosti Profi Credit Czech a.s., tedy té společnosti, jejichž rozhodčí doložky byly kritizovány předchozími rozhodnutími, Nejvyšší soud ČR nastínil, jakým směrem by se měly soudy ubírat. Předně se vyjadřuje k formulářovým spotřebitelským smlouvám tak, že uzavírání rozhodčích smluv „formulářovým způsobem“ není neobvyklé a nestandardní, naopak se z praktických důvodů jedná o užívaný prvek, který zákon ani v kontextu smluv, v nichž na jedné ze smluvních stran vystupuje spotřebitel, nijak výslovně nelimituje, pakliže je jinak zachována vyšší míra ochrany slabší strany; takový postup lze dokonce (v obecné rovině) shledat jako příznivější z toho důvodu, že lze očekávat, že ochranná spotřebitelská ustanovení (např. § 3 odst. 3 až 5; § 4 odst. 3, nebo § 8 ZRŘ) nebudou oproti rozhodčím smlouvám, sjednávaným ad hoc „slovo od slova“, podnikatelem opomenuta.

Nejvyšší soud ČR v citovaném rozhodnutí uvedl, že musí existovat zvláštní, mimořádné okolnosti, které by proces uzavírání rozhodčí smlouvy provázely, rozhodčí smlouva musí být natolik nespravedlivá či „nemravná“, aby způsobovala významnou nerovnováhu v právech, nebo která by výrazně limitovala co do efektivního uplatnění práva na spravedlivý („rozhodčí“) proces. Napadá-li účastník jen samotný adhezní způsob uzavírání rozhodčí smlouvy; takto prosazovanou obranu nelze považovat než toliko za účelovou, mající odvrátit její neúspěch v rozhodčím řízení samotném. Soudy nižších stupňů nemohou z obecně formulovaných námitek povinné neplatnost rozhodčí smlouvy dovozovat, touto otázkou se nelze zabývat jen okrajově. Kromě toho Nejvyšší soud ČR kritizuje pasivitu účastníků spočívající v absenci využití možnostech obrany proti vydanému rozhodčímu nálezu, která jí skýtá právě ta instrumentária, jež jsou zakotvena v zákoně o rozhodčím řízení

Ke shora uvedenému lze dodat jen to, že JUDr. Ing. Pavel Horák, Ph.D., předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR

na konferenci konané dne 26. 4. 2018 o Rozhodčím řízení uvedl, že judikatura jeho senátu 20 Cdo se snaží nalézt cestu zpět. Podle autorky je však rozhodčí řízení ve spotřebitelských věcech tak zdehonestováno, že již kroku zpět není, a tak zákaz spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení se autorce jeví jako momentálně nejlepší východisko, a to i přes všechna negativa, které přineslo.

Závěr

Téma rigorózní práce si autorka zvolila kvůli jeho aktuálnosti a diskutovanosti v řadách odborné i laické veřejnosti. Ani té nemohlo uniknout, že v důsledku absence zákonných mantinelů vznikl v některých případech triumvirát mezi věřitelem, rozhodcem a soudem, v němž dlužník měl jen málo prostoru pro uplatňování svých práv a řešení sporů se odehrávalo bez soudu, ale hlavně bez dlužníka. Podle autorčina názoru je správné, že judikatura v některých případech vymezila absentující pravidla rozhodčího řízení ve vztahu ke spotřebiteli, nicméně jako negativní dopad této snahy autorka spatřuje v ingerenci soudního zásahu do rozhodčích řízení, v nichž nedošlo k významným zásahům do dlužnických práv, nebo ve kterých není jednou ze stran řízení spotřebitel. Kromě toho, že došlo k popření obecných principů, na nichž rozhodčí řízení stojí a kvůli nimž právě mnoho stran rozhodčí řízení volí, taktéž v očích veřejnosti došlo k dehonestaci rozhodčího řízení jako celku. Vzniklý despekt má podstatný negativní dopad i na důvěryhodnost stálých rozhodčích soudů.

Analýzou předestřené judikatury bylo možné shledat, že v názorech na přezkum rozhodčích doložek panuje názorová roztříštěnost, a to nejen mezi Ústavním a Nejvyšším soudem ČR, ale taktéž i uvnitř Nejvyššího soudu ČR samotného. Pohlédneme-li na vývoj judikatury, je patrné, že Nejvyšší soud ČR usnesením velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 (R 121/2011), odstartoval revoluci v posuzování rozhodčích doložek. Následky tohoto skokového názorového přechodu však zřejmě ani Nejvyšší soud ČR nepředvídal, neboť z jednotlivých následujících rozhodnutí je patrná snaha o umírněnější názory. Nelze přehlédnout, že v roce 2018 bylo přijato do sbírky rozhodnutí, které zmírňuje revoluční náladu zcela,³²¹ jež apeluje, že ZRR nelze obcházet v představě, že spásu lze najít v řízení exekučním. Je-li nezbytné do rozhodčího řízení zasáhnout, pak by to mělo být ve zcela výjimečných případech. Rozhodčí nález by měl být vykonán, nepřičí-li se to zásadám demokratickému státu.

Co se týče judikatury ohledně rozhodčích doložek, z práce je patrné, že je velmi bohatá. Některá rozhodnutí jsou však těžko aplikovatelná a vyvolávají dojem,

³²¹ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2018 sp. zn. 20 Cdo 4022/2017

že si odporují, jsou založena na prejudikatuře, která skutkově na danou věc nedopadá. Podle autorčina názoru by měla být judikatura ohledně rozhodčích doložek i s ohledem na nastíněný budoucí umírněnější názorový progres Nejvyššího soudu ČR vykládána spíše kriticky, nikoliv mechanicky, a měla by být aplikována pouze na totožné skutkové základy. Uvedenou judikaturu nelze za pomoci extenzivního výkladu vztáhnout na vztah mezi podnikateli, podle autorčina názoru by to bylo nesmyslná aplikace, dehonestující rozhodčí řízení a zejména by to bylo v rozporu s jeho základními atributy.

Rigorózní práce byla rozčleněna do šesti základních částí a jednotlivých podkapitol. Předně se zabývala základy rozhodčího řízení, jeho prameny, teoriemi, arbitry i stálými rozhodčími soudy. Byla nastíněna domácí právní úprava institutu rozhodčích doložek i její vývoj. Následně bylo konfrontováno rozhodčí řízení s řízením před soudem. Dále se práce věnuje výkladu kontrolních a pomocných funkcí obecných soudů vůči rozhodčímu řízení, a to s důrazem na zrušení rozhodčího nálezu soudem. Pro ucelenost tématu autorka neopomněla zabývat se rozhodčím řízením s mezinárodním prvkem, a to zejména uznáním a výkonem rozhodčích nálezů. Od obecných kapitol práce volně přechází k poslední a stěžejní kapitole reflektující komplexní vývoj judikatury týkající se rozhodčích doložek v poslední dekádě. Autorka excerpovala zejména judiciální a doktrinální zdroje. Snažila se polemizovat s odbornými články a v neposlední řadě nastínila i své úvahy *de lege ferenda* tak, aby její práce nebyla pouhým kompilátem názoru jiných autorů. Co se týká použitých metod, pak byly použity zejména metody deskripce, analýzy a komparace. Co se týče analýzy přílehlavé judikatury, s ohledem na skutečnost, že autorka působí na Okresním soudě ve Strakonici, snažila se neponechat stranou ani praxi rozhodování nižších soudů, neboť reálná soudní praxe bývá mnohdy rozdílná.

Lze uzavřít, že rozhodčí řízení v poslední dekádě bylo usměrňováno četnou judikaturou, která měla za následek, že její následnou mechanickou aplikací bylo rozhodčí řízení zcela degradováno. Je pravdou, že v některých spotřebitelských sporech vznikl nepřípustný triumvirát mezi věřitelem, rozhodcem a soudním exekutorem, který bylo potřeba zkorigovat, nicméně soudy začaly rozhodčí řízení přezkoumávat i ve věcech, kde to podle autorčina názoru nebylo nutné, kde nedošlo k extrémním excesům, ingerovaly i do rozhodčích řízeních, v nichž byly

účastníky dvě právnické osoby. Vývoj byl dovršen úplným zákazem rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech. Přesto je nutné na obranu rozhodčího řízení uvést, že rozhodčí řízení je pro obchodní spory mnohdy nejrationálnější forma řešení sporů, avšak předpokládá také větší míru angažovanosti stran.

Resumé

This rigorous thesis deals with arbitration as an alternative procedure before the court acknowledged by the state. Firstly, it defines the basic conditions for arbitration to be held, it also considers the arbitration agreement and the arbitrator. With regard to that, it outlines the case law related to the obligation of the arbitrator to instruct in the arbitration and argues its necessity right in the introduction.

After the general information, the thesis deals with the concurrence of a civil lawsuit and an arbitration. It describes the procedure of the ordinary courts in those cases during which it is found that in a matter between the parties involved, there is an arbitration clause concluded between them or that in an identical matter between the same parties there is already a proceeding before an arbitrator. Next, it deals with the control and the assistant function of the courts towards the arbitration. Thus, the present thesis deals in detail with individual features of the control and the assistant mechanisms, such as waiving of the arbitrator's confidentiality, appointing an arbitrator, decision of exclusion of an arbitrator, aid with the examination of evidence, prescription of interim measures or refusal of recognition and enforcement of arbitration awards.

The control function of the court towards the arbitrators is realised even within the framework of the annulment of an arbitral award. With regard to the fundamentality of this instrument which allows the courts to greatly intervene in the arbitration, it is given a chapter which clarifies the reasons for the annulment of an arbitral award, a precondition for this proceeding and individual types of judicial decisions that can annul the proceeding, including their consequences. The thesis also addresses the subsequent conflict with an enforcement of the decision.

In the next chapter, the thesis describes arbitration in an international context. This chapter's subject is quantitatively rich and could pose as an individual thesis; however, the purpose is not to cover every aspect of this matter, but to outline the fundamental aspects that represent the basis for its consistency. The thesis mentions fundamental international resources such as the European Convention on International Commercial Arbitration, the New York Convention

on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards and the Montreal Convention. It also deals with the process of recognition and enforcement of foreign arbitral awards, and as well as with the determination of applicable law in proceedings in an international context.

Being the most crucial, the last chapter offers a comprehensive overview of the development of case law in the sense of the arbitration clause that has started approximately ten years ago. Out of the separate citations of resolutions of the appellate courts, the Supreme Court and Constitutional Court, it is apparent that the priority was to review the arbitration clauses agreed in consumer contracts – those in which one of the contracting parties is the consumer who, as the weaker party, receives special protection of their rights. It is impossible to overlook that the arbitration was primarily intended for the resolution of disputes between businessmen and entrepreneurs. That corresponds with the basic aspects of the arbitration, such as its pace, privacy and once-instance. However, these attributes are not in concordance with the requirements of a proceeding that includes a consumer. Hence the first conclusions of the Supreme Court were very resolute. Firstly, it criticized the manner of choosing the arbitrators in consumer contracts and it deduced the invalidity of the arbitration clauses out of them. Lower courts had to newly accommodate to the fact that arbitration clauses designed in this way were seen as invalid, particularly since the arbitration awards were issued on their basis and posed as enforcement orders in running enforcement proceedings. Subsequently, the case law was occupied with rules of arbitration. Regarding the formulation of arbitration clauses on pre-printed forms, where the exhaustive list of arbitrators to discuss the relevant dispute was determined, the Supreme Court had to resolve the question of whether such arbitrators were not economically dependent on creditors or if it was not in conflict with the requirement of impartiality and independence of the arbitrators.

This rigorous thesis discusses whether an arbitration award issued on the basis of an invalid arbitration clause poses an obstacle in resolving the matter or whether a creditor's claim is time-barred in an instance where a running enforcement proceeding is stopped after a few years for the ineligibility of the enforcement order (arbitration award). Next, the thesis discusses

if a situation in which during an enforcement proceeding lead on a basis of an arbitration award which was issued on the basis of an invalid arbitration clause, in a pursuit of recovery of financial compensation, is an unjust enrichment and it is necessary for the entitled person to return it to the obliged person or whether it is a fulfilment that the person can keep. It also deals with the cost of the enforcement proceeding of the parties and bailiff in the case where the proceeding is stopped.

The amendment of the Arbitration Act effective from 1st December 2016 seemingly ended the problem with the content and the process of negotiation of the arbitration clause. In its consequence, arbitration clauses can no longer be negotiated in consumer contracts. However, the subject of this thesis is still valid today. The presented case law is still applicable in all proceedings based on arbitration clauses negotiated prior to the amendment's date of effectiveness. However, over time it is apparent that the reduction of the restrictive approach to the requirements of the arbitration clause, where the Supreme Court, which has been belittling the arbitration for ten years, is again trying to eliminate the court's intervention in the arbitration. This tendency was outlined at the Arbitration Conference that was held on 26 April 2016 at the Judicial Academy in Prague, which hosted representatives of judicial, advocacy and arbitration courts.

Seznam použité literatury

A. Literatura

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář*. 2007. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007, s. 1584. ISBN 978-80-7179-591-9.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. 1776 s. ISBN 978-80-7179-342-7.

BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, 768 s. ISBN 978-80-7400-528-2.

DRÁPAL, Ljubomír; et al. *Občanský soudní řád I, II*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. 1579 s. ISBN 978-80-7400-107-9.

HUSTÁK, Zdeněk; et al. *Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. 1032 s. ISBN 978-80-7400-433-9.

KASÍKOVÁ, Martina; JIRMANOVÁ, Miroslava; HUBÁČEK, Jaroslav; et al. *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. 1143 s. ISBN 978-80-7400-630-2.

KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno: Doplněk, 2009. 464 s. ISBN 978-80-7239-231-5.

LAVICKÝ, Petr; et al. *Občanský zákoník: komentář. Obecná část (§ 1 – 654)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

LAVICKÝ, Petr; et al. *Občanský zákoník: komentář. Obecná část (§ 1721-2054)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. 1344 s. ISBN 978-80-7400-535-0.

LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012. 919 s. ISBN 978-80-7201-874-1.

MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka; STEINER, Vilém; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1996, 214 s.

OLÍK, Miloš; et al. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 528 s. ISBN 978-80-7478-714-0.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. vydání Praha: ASPI, 2013. 400 s. ISBN 978-80-7478-004-2.

SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ; et al. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. 1398 s. ISBN 978-80-7400-506-0.

SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ; et al. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. 1632 s. ISBN 978-80-7400-673-9.

ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; et al. *Občanský zákoník I, II. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 2296. ISBN 978-80-7400-108-6.

B. Zahraniční literatura

REDFERN, Alan; HUNTER, Martin; BLACKABY, Nigel; et al. *C. Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 4. vyd. London: Sweet and Maxwell, 2004, s. 278—279, marg. 6–01až 6–05.

MUSIELAK, Hans-Joachim; et al. *Zivilprozessordnung*. 12. vyd. München: Franz Vahlen, 2015. 2880 s. ISBN 978-3-8006-4951-8.

C. Odborné články

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Notifikační povinnost rozhodců o svých vazbách na strany řízení ve světle mezinárodních standardů. *Bulletin advokacie*: [online]. 9. 11. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/notifikacni-povinnost-rozhodcu-o-svych-vazbach-na-strany-rizeni-ve-svetle-mezinarodnich-standardu>.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Změny v rozhodčím řízení, *Bulletin advokacie*, 2012, č. 5 s. 15-20.

CARBOL, Karel. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 7, s. 303-311.

DOBIÁŠ, Petr. Právní úprava rozhodčího řízení v německém civilním procesním řádu. *Obchodněprávní revue*. 2015, č. 10, s. 278-285.

KAŠPAR, Martin. Lze sankcionovat neukládání rozhodčích nálezů rozhodci k úschově obecnému soudu?. *Právo. Časopis pro právní vědu a praxi*, 2008, č. 1, s. 18.

MACKOVÁ, Alena. Zkoumání platnosti rozhodčí doložky ve vykonávacím řízení ve světle práva na soudní ochranu. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 1-2, s. 35-39.

MAISNER, Martin. Efektivita rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie* [online]. 29. 10. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/efektivita-rozhodciho-rizeni>.

MAXA, Hubert. Zastavení exekuce a postup dle § 271 OSŘ. *Právní rozhledy*. 2017, č. 13-14, s. 484-489.

PAŘÍZEK, Igor. K platnosti rozhodčí doložky u nespotebitele. *Právní rozhledy*. 2014, č. 17, s. 598-600.

PAŘÍZEK, Igor. Postup věřitele po zrušení rozhodčího nálezu pro neplatnou rozhodčí doložku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 20, s. 715-717.

PAŘÍZEK, Igor. K dalšímu posunu judikatury u rozhodčích doložek. *Právní rozhledy*. 2015, č. 2, s. 61-63.

PETR, Bohuslav; MAXA, Hubert. Problematika appointing authority ve světle judikatury. *Právní rozhledy*. 2015, č. 10, s. 368-371.

PETR, Bohuslav; MAXA, Hubert. Rozhodčí doložka sjednaná ve spotřebitelské smlouvě – judikatorní vrtkavost. *Právní rozhledy*. 2015, č. 4, s. 136-139.

POSPÍŠIL, Petr. Rozhodčí řízení a nový zákoník práce. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 7-8, s. 54.

RABAN, Přemysl. K otázce vzájemného působení zahájení soudního a rozhodčího řízení. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 1, s. 4-7.

RŮŽIČKA, Květoslav. Neaplikování „Římů“ v tuzemském rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2010, č. 10.

SOKOL, Tomáš. Konstituování rozhodčího fóra. *Bulletin advokacie* [online]. 31. 10. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/konstituovani-rozhodciho-fora>

TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Subjektivní mezinárodní prvek v rozhodčím řízení. *Dny práva - 2010 - Days of Law*, 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010. s. 1356

VLACHOVÁ, Barbora. Rozhodčí nález jako exekuční titul. *Komorní listy*, 2017, č. 3, s. 20-24.

VOJTEK, Petr. Přehled rozhodnutí NS neschválených v roce 2014 do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. *Soudní rozhledy*. 2015, č. 2, s. 42-47.

D. Tuzemská judikatura

i) rozhodnutí soudů prvního a druhého stupně

usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 9. 1998 sp. zn. 24 Co 290/98

rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 20. 10. 2003 sp. zn. 10 C 263/2003

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 4. 2004 sp. zn. 18 Co 18/2004

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 7. 2007 č. j. 21 Cm 323/2001-148

rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 11. 2007 č. j. 8 Cmo 351/2007-179

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009 sp. zn. 12 Cmo 496/2008
uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 45/2010

usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 3. 2. 2010
sp. zn. 14 Co 866/2009

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2014 sp. zn. 4 Cmo 306/2013

usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 4. 2014 sp. zn. 93Co 214/2014

ii) rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 1968 sp. zn. 4 Cz 105/68
uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 49/1969

rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 6. 1970 sp. zn. 1 Cz 20/70 uveřejněné
ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 20/1971

stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 8. 1987 sp. zn. Cpjf 27/86,
uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 9-10, ročník 1987
pod č. 26, str. 537

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2000 sp. zn. 20 Cdo 1540/98

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 10. 2000 sp. zn. 20 Cdo 2312/2000

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2001 sp. zn. 26 Cdo 223/2001
uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 52/2001

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 3. 2001 sp. zn. 21 Cdo 1511/2000

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 10. 2002 sp. zn. 20 Cdo 554/2002
publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 62/2004

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2003 sp. zn. 28 Cdo 1316/2001

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2004 sp. zn. 20 Cdo 456/2003

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 7. 2004 sp. zn. 21 Cdo 326/2004

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2004 sp. zn. 32 Odo 217/2004

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2004 sp. zn. 21 Cdo 1556/2004 publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/2005

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2005 sp. zn. 29 Odo 1051/2004 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako R 37/2006 civ

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2005 sp. zn. 29 Odo 1198/2003

usnesení Nejvyššího soudu ČR z 30. 8. 2006 sp. zn. 20 Cdo 2917/2005

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 3. 2007 sp. zn. 21 Cdo 194/2006

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2007 sp. zn. 32 Odo 1528/2005

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 6. 2007 sp. zn. 32 Odo 181/2006

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 7. 2007 sp. zn. 26 Odo 353/2006

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2007 sp. zn. 29 Cdo 238/2007

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2007 sp. zn. 28 Cdo 3047/2006 zveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 7/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2007 sp. zn. 29 Odo 1222/2005

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2008 sp. zn. 33 Odo 135/2006

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 2008 sp. zn. 32 Cdo 2697/2007

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 208/2008

usnesení Nejvyššího soudu ČR z 15. 4. 2008 sp. zn. 20 Cdo 5401/2007

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 4. 2008 sp. zn. 32 Cdo 3186/2007

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008 sp. zn. 32 Cdo 1201/2007

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 6. 2008 sp. zn. 32 Cdo 3186/2007

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008 sp. zn. 32 Cdo 2282/2008

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 2008 sp. zn. 20 Nd 125/2007

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2009 sp. zn. 32 Cdo 2312/2007

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 23 Cdo 2351/2007

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 5. 2009 sp. zn. 30 Cdo 3810/2001

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2009 sp. zn. 23 Cdo 2570/2007

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 6. 2009 sp. zn. 32 Cdo 1779/2008

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2009 sp. zn. 25 Cdo 2462/2009

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4812/2008

usnesení Nejvyššího soudu ČR z 12. 10. 2009 sp. zn. 20 Cdo 1188/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2009 sp. zn. 23 Cdo 1164/2009

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2009 sp. zn. 20 Cdo 938/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2010 sp. zn. 28 Cdo 3033/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1899/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2010 sp. zn. 29 Cdo 4575/2008

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 3. 2010 sp. zn. 20 Cdo 972/2008

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2010 sp. zn. 23 Cdo 5280/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2010 sp. zn. 32 Cdo 953/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2010 sp. zn. 23 Cdo 1201/2009

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2010 sp. zn. 20 Cdo 479/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 1. 2011 sp. zn. 21 Cdo 3820/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 2011 sp. zn. 23 Cdo 111/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 3. 2011 sp. zn. 32 Cdo 1432/2010

usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, publikované v Souboru soudních rozhodnutí a stanovisek jako R 121/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2011 sp. zn. 29 Cdo 265/2010

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2011 sp. zn. 29 Cdo 1863/2010, publikované v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek NS 14/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2011 sp. zn. 23 Cdo 1873/2010

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011 sp. zn. 32 Cdo 1881/2011 zveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 15/2011

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2011 sp. zn. 20 Cdo 2214/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2012 sp. zn. 23 Cdo 4386/2011

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2012 sp. zn. 23 Cdo 4320/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2012 sp. zn. 32 Cdo 4706/2010

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 5146/2009

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2487/2010, které bylo publikováno v souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR jako 18/2012

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2012 sp. zn. 32 Cdo 4061/2010

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2012 sp. zn. 33 Cdo 608/2012

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 23 Cdo 3737/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 3. 2013 sp. zn. 21 Cdo 1491/2002 publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako 24/2003

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 30 Cdo 626/2013

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2013 sp. zn. 23 Cdo 2406/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 4. 2013 sp. zn. 33 Cdo 3740/2011

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 2013 sp. zn. 20 Cdo 742/2013

usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 92/2013

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2013 sp. zn. 20 Cdo 999/2013

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2013 sp. zn. 23 Cdo 1034/2012

stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2013 sp. zn. Cpjn 200/2011, uveřejněném pod číslem 79/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2013 sp. zn. 23 Cdo 2447/2011

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2013 sp. zn. 20 Cdo 1156/2013

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2013 sp. zn. 23 Cdo 3365/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2013 sp. zn. 23 Cdo 1112/2013

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2748/2013

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2402/2013

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 3. 2014 sp. zn. 21 Cdo 174/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2014 sp. zn. 23 Cdo 3022/2013

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2014 sp. zn. 23 Cdo 3958/2013

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2014 sp. zn. 23 Cdo 2647/2013

rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR z 23. 4. 2014 sp. zn. 31 Cdo 3309/2011 publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako 24/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2014 sp. zn. 23 Cdo 1546/2012

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 5. 2014 sp. zn. 21 Cdo 402/2014, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 98/2014

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 5. 2014 sp. zn. 29 Cdo 530/2012

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014 sp. zn. 30 Cdo 2401/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2014 sp. zn. 21 Cdo 1637/2014

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 1354/2014

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 2504/2014

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2014 sp. zn. 33 Cdo 1616/2014

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 10. 2014 sp. zn. 33 Cdo 2505/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2014 sp. zn. 21 Cdo 4529/2014

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2015 sp. zn. 33 Cdo 68/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 3. 2015 sp. zn. 30 Cdo 3396/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 4. 2015 sp. zn. 30 Co 1274/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2015 sp. zn. 26 Cdo 3662/2014 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 101/2015

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 6. 2015 sp. zn. 26 Cdo 1492/2015

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2015 sp. zn. 29 ICdo 10/2013

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2015 sp. zn. 23 Cdo 2124/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2015 sp. zn. 23 Cdo 4460/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 10. 2015 sp. zn. 26 Cdo 2983/2015

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2015 sp. zn. 23 Cdo 2317/2015

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2015 sp. zn. 33 Cdo 4132/2015

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2016 sp. zn. 33 Cdo 2001/2014

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2016 sp. zn. 33 Cdo 913/2014

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 3. 2016 sp. zn. 26 Cdo 3631/2015

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 6. 2016 sp. zn. 23 ICdo 19/2015

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1349/2016
uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako R 110/2017 civ

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1330/2016
zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 4/2018

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2016 sp. zn. 33 ICdo 50/2015

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2016 sp. zn. 23 Cdo 3206/2016

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2016 sp. zn. 20 Cdo 4663/2015

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 11. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1165/2016

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1782/2017

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 2017 sp. zn. 20 Cdo 5882/2016

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2017 sp. zn. 20 Cdo 2897/2017

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. 20 Cdo 2250/2017

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2017 sp. zn. 20 Cdo 3422/2017

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2018 sp. zn. 20 Cdo 4022/2017

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2018 sp. zn. 33 Cdo 68/2018

iii) rozhodnutí Ústavního soudu ČR

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 7. 2002 sp. zn. IV. ÚS 174/02

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 22. 10. 2002 sp. zn. IV. ÚS 435/02

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 9. 2003 sp. zn. III. ÚS 145/03

nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 11. 2003 sp. zn. III. ÚS 202/03,
publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR pod č. 134/2003

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. 12. 2003 sp. zn. IV. ÚS 511/03

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 1. 2004 sp. zn. I. ÚS 339/02

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29. 4. 2005 sp. zn. III. ÚS 166/05

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 2. 2. 2006 sp. zn. II. ÚS 512/05

nález ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2007 sp. zn. IV. ÚS 321/2007

nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 6. 2007 sp. zn. III. ÚS 729/2010

nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2009 sp. zn. II. ÚS 571/06

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 22. 10. 2009 sp. zn. III. ÚS 2266/09

usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2010 sp. zn. III. ÚS 1416/10

nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2011 sp. zn. I. ÚS 3227/2007

nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. 10. 2011 sp. zn. II. ÚS 2164/10

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. 10. 2011 sp. zn. II. ÚS 3057/10

nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2011 sp. zn. II. ÚS 2164/10

nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 1. 2012 sp. zn. I. ÚS 199/11

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 3. 2012 sp. zn. I. ÚS 1619/11

nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 4. 2012 sp. zn. IV. ÚS 2735/11

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2012 sp. zn. IV. ÚS 1349/12

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2012 sp. zn. I. ÚS 757/12

nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2012 sp. zn. III. ÚS 1624/12

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 11. 10. 2012 sp. zn. IV. ÚS 1281/12

nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 3. 2013 sp. zn. II. ÚS 3406/10

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2013, sp. zn. II. ÚS 3413/12

nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 7. 2013 sp. zn. I. ÚS 1794/10

nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 10. 2013 sp. zn. III. ÚS 562/12

nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2013 sp. zn. I. ÚS 3512/11

nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 2. 2014 sp. zn. IV. ÚS 2078/12

nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 7. 2014 sp. zn. III. ÚS 2407/13

nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 12. 2014 sp. zn. III. ÚS 4084/12

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 2448/14

nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2015 sp. zn. IV. ÚS 948/2015

nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 2. 2016 sp. zn. II. ÚS 2061/15

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 2. 2016 sp. zn. IV. ÚS 1380/15

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 31. 10. 2016 sp. zn. IV. ÚS 2524/16

nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 2. 2017 sp. zn. III. ÚS 2916/15

nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 9/15

nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 8. 2017 sp. zn. III. ÚS 3425/16

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. IV. ÚS 1500/17

nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2019 sp. zn. II. ÚS 3194/18

E. Evropská judikatura

rozsudek ESLP ze dne 17. 1. 1970 ve věci Delcourt proti Belgii, stížnost č. 2689/65

rozhodnutí ESD ze dne 30. 6. 1966 v případě Vassen-Göbbles

rozhodnutí ESD ze dne 23. 3. 1982 sp. zn. C-102/81. ve věci Nordsee Deutsche Hochseefischerei ca Reederei Mond Hochseefischerei

rozsudek ESLP ze dne 21. 2. 1991 ve věci Håkansson a Sturesson proti Švédsku, stížnost č. 11855/85

rozsudek pléna ESLP ze dne 29. 10. 1991 ve věci Jan-Åke Andersson proti Švédsku, stížnost č. 11274/84

rozsudek ESLP ze dne 23. 2. 1994 ve věci Fredin proti Švédsku /č. 2/, stížnost č. 18928/91

usnesení ESLP ze dne 23. 2. 1999 ve věci Osmo Suovaniemi a ostatní proti Finsku, stížnost č. 31737/96

rozsudek ESD ze dne 27. 6. 2000, Océano Grupo Editorial SA proti Rocióovi Muricanovi Quinterovi a ostatním, C-240/98 až C-244/98

rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 26. 10. 2000 ve věci Kudla proti Polsku, stížnost č. 30210/96

rozsudek ESD ze dne 21. 11. 2002 Cofidis SA proti Jean-Louisovi Fredoutovi, C-473/00

usnesení ESLP ze dne 30. 3. 2004 ve věci Hodina proti České republice, stížnost č. 66450/01

rozsudek ESLP ze dne 5. 7. 2005 ve věci Exel proti České republice, stížnost č. 48962/99

rozsudek ESLP ze dne 9. 3. 2006 ve věci Menesheva proti Rusku, stížnost č. 59261/00

rozsudek ESD ze dne 26. 10. 2006, Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL, C-168/05

rozsudek ESD (prvního senátu) ze dne 6. října 2009 sp. zn. C-40/08 ve věci Asturcom Telecomunicaciones SL proti Cristina Rodríguez Nogueira

rozsudek ESLP ze dne 1. 4. 2010 ve věci Georgiy Nikolayevich Mikhaylov proti Rusku, stížnost č. 4543/04

rozsudek ESD ze dne 21. 2. 2013 ve věci Banif Plus Bank Zrt. proti Csaba Csipai a Viktória Csipai, C-472/11, body 1. a 2 výroku) [bod 47]

rozsudek ESD ze dne 14. 3. 2013 ve věci Mohamed Aziz proti Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa), C-415/11

rozsudek ESLP ze dne 8. 4. 2014 ve věci Kenzie Global Limited Ltd, stížnost č. 287/07

F. Mezinárodní právní prameny

nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), 32008R0593

nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, 32012R1215

nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, 32001R0044

směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu),

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23. 9. 2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/122/ES ze dne 14. 1. 2009 o ochraně spotřebitele ve vztahu k některým aspektům smluv o dočasném užívání ubytovacího zařízení (timeshare), o dlouhodobých rekreačních produktech, o dalším prodeji a o výměně

Rozhodčí pravidla UNCITRAL pro mezinárodní arbitráž (UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration) [online]. 6. 4. 2001 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-pravidla-uncitral-4032.html?mai>

Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva). *Epravo.cz* [online]. 2001, [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/umluva-o-uznani-a-vykonu-cizich-rozhodcich-nalezu-newyorska-umluva-2546.html>

zákon. č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní

zákon č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zivilprozessordnung [online]. In: Gesetze-im-internet.de. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz [cit. 22. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/zpo/index.html>.

H. ostatní

Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

Seznam rozhodců pro spotřebitelské spory [online]. [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu/seznam-rozhodcu-pro-spotrebitelske-spory>.

Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>.

Zoznam rozhodcovskych sudov [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Dalsie-uzitocne-zoznamy-a-registre/Rozhodcovske-sudy/Zoznam-rozhodcovskych-sudov.aspx>.

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
Evropská úmluva o obch. arbitráži	vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 3. 8. 1964 o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži č. 176/1964 Sb.
ESD	Soudní dvůr Evropské unie
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
e. ř.	zákon č. 120/2001 Sb. exekučního řádu, ve znění pozdějších předpisů
exekuční tarif	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů
insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb.
Montrealská úmluva	sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké přepravě č. 123/2003 Sb. m. s.

Newyorská úmluva	vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 6. listopadu 1959 o Úmluvě o uznání a výkonů cizích rozhodčích nálezů č. 74/1959 Sb.
obč. zák.	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013
obch. zák.	zákon č. 513/1991 Sb., obchodník zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, není-li stanoveno výslovně jiné jeho znění
o. z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
RSHKAK	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
Směrnice 93/13	Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
Smlouva se Slovenskem	Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech ze dne 29. 10. 1992 (Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 209/1993 Sb.)
Trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Washingtonská úmluva	Washingtonská úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z 18. 3. 1965 (sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.).
zákon o odpovědnosti za škodu	zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
zákoník práce	Zákon č. 262/2006, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
ZNP	zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích
ZRŘ	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, není-li uvedeno jinak, pak ve znění pozdějších předpisů
z. ř. s.	zákon č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
Ženevská úmluva	Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků